

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
Д.е.н., професор Жердецька Л.В.

_____ (підпис)
“ ____ ” _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий
ринок»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»

на тему:
**«МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ
СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВ»**

Виконавець:

Студентка 6 курсу, бзф9м групи
Факультету фінансів і банківської справи
Сарева Ольга Григорівна _____

/підпис/

Науковий керівник:

доктор економічних наук, професор
Коваленко Вікторія Володимирівна _____

/підпис/

ОДЕСА 2024

НОТАЦІЯ

АНОТАЦІЯ

Сарєва О.Г. «Монетарна політика у забезпеченні фінансової стабільності банків».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2024.

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процеси забезпечення фінансової стабільності банків в умовах зміни монетарної політики.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти фінансової стабільності; обґрунтовано сутність поняття фінансова стабільність банків; визначено основні постулати забезпечення фінансової стабільності банків в контексті монетарної політики та монетарного регулювання; розкрито методичні засади оцінювання впливу інструментів монетарної політики на процес забезпечення фінансової стабільності.

Проаналізовано індикатори фінансової стабільності банків під час воєнного стану в Україні; досліджено рівень достатності капіталу як інструменту забезпечення фінансової стабільності банків; проведено аналіз інструментів монетарної політики Національного банку України.

Запропоновано методичний підхід до визначення каналів трансмісійного механізму та їх впливу на фінансову стабільність банків; визначено рівень фінансової стабільності банків за інтегральною оцінкою.

Ключові слова: банк, фінансова стабільність, фінансова система, монетарна політика, воєнний стан, достатність капіталу..

Saryeva O. H. "Monetary Policy in Ensuring Financial Stability of Banks."
Master's Thesis for the Degree of Master in the Specialty "Finance, Banking, Insurance, and Stock Market" – Odessa National Economic University. – Odessa, 2024.

The Master's thesis consists of three chapters. The object of the research is the processes of ensuring financial stability of banks under changes in monetary policy.

The thesis examines theoretical aspects of financial stability, substantiates the essence of the concept of financial stability in banking, and identifies the main principles of ensuring financial stability of banks in the context of monetary policy and monetary regulation. Methodological approaches to assessing the impact of monetary policy instruments on the process of ensuring financial stability are also explored.

The study analyzes financial stability indicators of banks during martial law in Ukraine, investigates the adequacy of capital as an instrument for ensuring financial stability, and reviews the monetary policy tools employed by the National Bank of Ukraine.

A methodological approach is proposed for identifying transmission mechanism channels and their impact on the financial stability of banks. The overall level of financial stability of banks is determined through integral evaluation.

Keywords: bank, financial stability, financial system, monetary policy, martial law, capital adequacy.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВ	8
1.1. Сутність поняття фінансова стабільність банків.....	8
1.2. Забезпечення фінансової стабільності банків в контексті монетарної політики та монетарного регулювання.....	15
1.3. Методичні засади оцінювання впливу інструментів монетарної політики на процес забезпечення фінансової стабільності банків.....	22
Висновки до розділу 1.....	30
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ІНСТРУМЕНТІВ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЇХ ВПЛИВУ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВ.....	32
2.1. Аналіз індикаторів фінансової стабільності банків під час воєнного стану в Україні.....	32
2.2. Дослідження достатності капіталу як інструменту забезпечення фінансової стабільності банків.....	46
2.3. Аналіз інструментів монетарної політики Національного банку України.....	54
Висновки до розділу 2.....	62
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВ.....	65
3.1. Методичний підхід до визначення каналів трансмісійного механізму та їх впливу на фінансову стабільність банків.....	65
3.2. Визначення рівня фінансової стабільності банків за інтегральною оцінкою	76
Висновки до розділу 3.....	86
ВИСНОВКИ.....	89
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	95
ДОДАТКИ	106

ВСТУП

Актуальність теми. Ключовою умовою сталого економічного зростання України є забезпечення фінансової стабільності. За високих ризиків кризового та посткризового періоду зусилля уряду та суб'єктів економічної діяльності зосереджуються на вирішенні поточних проблем. Стабільні умови функціонування основних параметрів фінансової системи уможливають перехід до реалізації стратегічних цілей розвитку як окремих суб'єктів економічної діяльності, так і країни в цілому. Стабільність фінансової системи багато в чому визначається розвитком банківського сектору, складовою якого є стабільне функціонування окремих банків. Це пов'язане з тим, що саме банки щодо розвитку вітчизняної економіки посідають провідне місце у її відтворювальній структурі, розвитку її окремих галузей. Останнім часом відсутність стабільності в забезпеченні виконання зобов'язань перед вкладниками з боку банків та пропозиції кредитних ресурсів гальмує подолання кризових явищ та піднесення економічного розвитку.

Слід звернути увагу на те як монетарний регулятор, за рахунок використання інструментів монетарної політики може впливати на забезпечення фінансової стабільності банків. Таким чином, одним з важливих завдань стає моніторинг функціонування банків щодо саме стабільного розвитку. Зрештою, це актуалізує важливість розгляду теоретичних та практичних засад фінансової стабільності та впливу монетарної політики на її забезпечення.

Теоретичні засади трактування фінансової стабільності та визначення її місця у системі макроекономічних взаємозв'язків закладені у працях зарубіжних авторів: А. Деміргюч-Кунт, Е. Крокета, Х. Мінські, Т. Падо-Шіопи, Г. Дж. Шиназі, та вітчизняних науковців: О. І. Барановського, І. В. Белової, Я. В. Белінської, О. В. Дзюблюка, В. В. Коваленко, Б. І. Пшика.

Грунтовні пропозиції з оцінки та забезпечення фінансової стабільності банківського сектору загалом та фінансової стабільності окремих банків надані у

роботах О. Б. Васильчишин, Ж. М. Довгань, І. І. Д'яконової, Г. Т. Карчевої, О. М. Колодізева, Р. В. Корнилюка, А. Я. Кузнецової, В. І. Міщенко, С. В. Науменкової, Н. П. Погореленко, Н. В. Ткаченко, М. Е. Хуторної.

Проте залишається відкритим питання наскільки інструменти монетарної політики створюють позитивний вплив на рівень фінансової стабільності банків.

Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо чинників, які впливають на рівень фінансової стабільності банків та оцінювання інструментів монетарної політики та їх місця у її забезпеченні.

Досягнення мети дослідження потребує постановки та вирішення завдань:

- обґрунтувати сутність поняття фінансова стабільність банків;
- визначити основні постулати забезпечення фінансової стабільності банків в контексті монетарної політики та монетарного регулювання;
- розкрити методичні засади оцінювання впливу інструментів монетарної політики на процес забезпечення фінансової стабільності банків;
- провести аналіз індикаторів фінансової стабільності банків під час воєнного стану в Україні;
- дослідити достатності капіталу як інструменту забезпечення фінансової стабільності банків;
- провести аналіз інструментів монетарної політики Національного банку України;
- запропонувати методичний підхід до визначення каналів трансмісійного механізму та їх впливу на фінансову стабільність банків;
- визначити рівень фінансової стабільності банків за інтегральною оцінкою.

Об'єкт дослідження – процеси забезпечення фінансової стабільності банків в умовах зміни монетарної політики.

Предмет дослідження – теоретико-методичні засади оцінювання фінансової стабільності банків в умовах зміни інструментарію монетарної політики.

Методологія дослідження. Для вирішення поставлених завдань використовувались загальнонаукові та специфічні методи наукового пізнання. Логіко-діалектичний метод – для визначення сутності фінансової стабільності та монетарної політики. Методи аналізу, синтезу та порівняльного аналізу – для дослідження тенденцій розвитку та оцінки фінансової стабільності банків в умовах зміни векторів монетарної політики. Метод розрахунку економічних коефіцієнтів – для оцінювання рівня фінансової стабільності та інструментів монетарної політики. Графічний та побудови аналітичних таблиць – для наочного відображення результатів дослідження. Кореляційно-регресивний аналіз – для оцінки впливу та виявлення характеру та тісноти зв'язку між показниками, які характеризують діяльність банків, показниками фінансової стабільності банків та інструментами монетарної політики.

Інформаційною базою дослідження є: Конституція України, закони й інші правові акти України, постанови, звітні і статистичні дані Національного банку України, Міністерства фінансів України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Державної служби статистики України; дані Світового банку та Організації економічного співробітництва і розвитку, Європейської Комісії, матеріали наукових конференцій, наглядова та грошово-кредитна статистика Національного банку України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні та доведенні факту впливу інструментів монетарної політики на забезпечення фінансової стабільності банків України..

Практична цінність одержаних результатів – отримані результати щодо оцінювання фінансової стабільності банків можуть бути використані банками при управлінні фінансовою стабільністю.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна магістерська робота є самостійно виконаним дослідженням. Усі розробки та пропозиції, що містяться в роботі, належать особисто автору.

Апробація результатів дослідження. Сарєва О.Г. Теоретико-методичні засади регулювання фінансової стабільності банків. Матеріали IV

Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції "Сучасні тенденції в розвитку банківської системи та фінансових ринків України". Дніпро: ДНУ ім. О. Гончара, 2024. С. 91-93.

Обсяг і структура роботи визначені актуальністю даної проблеми, її практичною значущістю, метою і логікою дослідження. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3-х розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВ

1.1. Сутність поняття фінансової стабільності банків

Банки відіграють ключову роль у забезпеченні сталого розвитку економіки. Банкам належить провідна роль у мобілізації тимчасово вільних коштів нефінансових корпорацій та домогосподарств, які у подальшому спрямовуються на розвиток ринків капіталів та підтримки реального сектору економіки.

Еволюційний розвиток банківської системи України відбувається в умовах циклічності економіки, постійних геополітичних та політичних колапсів. Фінансово та економічні кризи стають перешкодою для фінансово стабільного функціонування банківської системи, що у свою чергу гальмує розвиток малого та середнього бізнесу, занепаду реального сектору економіки, та в цілому може призвести до економічного спаду в країні.

Економіка кожної країни має циклічні фази розвитку, тому виникають кризові ситуації, які провокуються певними чинниками. Після коронакризи, Україна переживає нові потрясіння, викликані військовим станом. Саме банківський бізнес досить чутливий до змін, які відбуваються в економічній, фінансовій та політичній сферах.

Тому, на сьогодні є важливим формування у банках ефективних заходів щодо системи фінансової стабільності у банках.

Науковим підґрунтям формування теорії фінансової стабільності, є праці І. Фішера [1] та Дж. Кейнса [2]. На підставі даних досліджень було виокремлення дві типи концепцій: «фінансової нестабільності» і «фінансової крихкості».

Концепція «фінансової нестабільності» має ендогенну природу, яка розвинена Г. Мінські [3], який тлумаче це поняття «...як явище, ендогенно властиве фінансовій системі. Під фінансовою крихкістю розуміється інтегральна

властивість фінансової системи циклічно відчувати нестабільність у процесі фінансування банками інвестицій суб'єктів підприємництва» [3].

Інший підхід базується на екзогенній природі. Дана концепція сформована у праці Дж. Стігліца та Е. Вейса [4], де фінансова нестабільність визначається «...як явище, що є екзогенним за своєю природою та має місце внаслідок сформованих ефектів асиметричної інформації» [4]. Тобто науковці пов'язують фінансову нестабільність з недосконалістю фінансових ринків.

У науковій праці Б. Бернанке та М. Гертлера висловлена теза, що фінансова крихкість пов'язана з економічною діяльністю [5]. Серед зарубіжних науковців слід відзначити праці У. Аллен [6], А. Деміргюч-Кунт [7], В. Ордер [8], які визначають зміст фінансової стабільності через чинники фінансової нестабільності, а саме: «...як екзогенне явище, що виникає внаслідок недосконалої (асиметричної) інформації, екзогенних шоків та цінової нестабільності. Фінансова крихкість розглядається як стан фінансової системи, за якого незначні шоки можуть призвести до помітної макроекономічної нестабільності» [6-8].

У сучасній науковій літературі присутні різні підходи містить різні підходи до ідентифікації фінансової стабільності, які базуються на видах досліджуваних об'єктів (рис. 1.1).

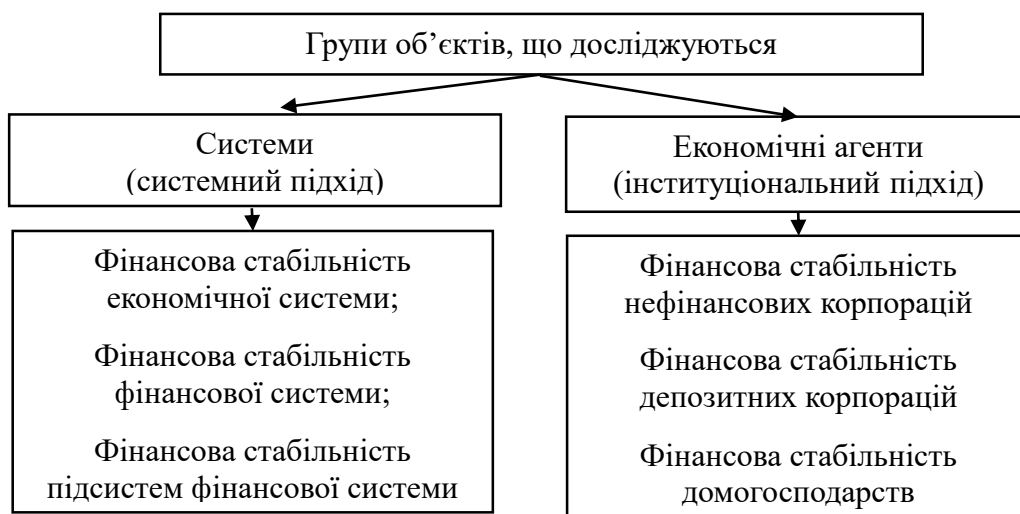

Рис. 1.1. Групи об'єктів дослідження, що покладені в тлумачення поняття «фінансова стабільність»

Джерело: [9, с. 10].

Представлені групи об'єктів дослідження щодо фінансової стабільності розкриваються у наукових працях, а саме щодо:

Фінансова стабільність економічної системи – Я. Белінської [10], І. Белової [11], Г. Варваренко [12].

Фінансова стабільність фінансової системи – Т. Візера [13], Г. Карчева [14], Б. Пшик [15].

Фінансова стабільність підсистем фінансової системи – О. Барановського

Фінансова стабільність депозитних корпорацій – М. Хуторна [20], В. Лавренюк [21].

На сьогодні можна систематизувати наукові підходи зарубіжних авторів щодо «фінансова стабільність» та «фінансова нестабільність» (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Наукові підходи до визначення понять «фінансова стабільність» та «фінансова нестабільність»

Автори	Характеристика
Фінансова стабільність	
Мишкін Ф.	«...фінансова нестабільність виникає тоді, коли потрясіння фінансової системи перешкоджають потоку інформації, в ході чого фінансова система більше не може виконувати свою роботу по асигнуванню коштів у прибуткові інвестиційні можливості» [22, с. 8].
Девіс Е.	«...підвищений ризик фінансової кризи». Тоді фінансова криза описується як «великий колапс фінансової системи, що спричиняє нездатність надавати платіжні послуги або виділяти кредити на продуктивні інвестиційні можливості» [23, с. 92].
Чант Дж.	«...умови на фінансових ринках, які шкодять або можуть зашкодити економічній продуктивності через їх вплив на роботу фінансової системи» [24,
Вуд Г., Ален В.	«...стан, в якому велика кількість сторін, незалежно від того, є вони домогосподарствами, компаніями чи приватними підприємцями, зазнають фінансових криз, в наслідок їхніх дій які за інших рівних умов до кризових явищ не приводили, тоді сукупність цих кризових явищ призводить до н
Фінансова стабільність	
Фут М.	«...фінансова стабільність визначається: грошовою стабільністю; рівнем зайнятості населення, близьким до нормальної норми зайнятості в економіці; довірою економічних суб'єктів до фінансових установ і ринків; відсутністю відносних коливань цін на реальні чи фінансові активи» [26, с. 71] .

Автори	Характеристика
Крокетт Е.	«відсутність нестабільності, ситуації, в якій економічна діяльність перебуває під негативним впливом коливань цін на фінансові активи або існує нездатність фінансових установ виконувати взяті на себе зобов'язання» [27, с.
Лейгер Дж.	«...мету стабільності фінансової системи можна визначити, в широкому розумінні, як уникнення перешкод для фінансової системи, які можуть спричинити значні витрати, що вплинуть на реальну продуктивність» [28, с. 87.
Г. Шінасі	...фінансова система знаходиться в діапазоні стабільності кожного разу, коли вона здатна сприяти (а не перешкоджати) продуктивності економіки та розсіювати фінансові дисбаланси, які виникають ендогенно або внаслідок значних несприятливих та непередбачуваних подій» [29, с. 51] .
Вуд Г., Ален В.	... я

Джерело: систематизовано автором [22-29].

У Законі України «Про Національний банк», фінансова стабільність розглядається як «...стан фінансової системи, в якому вона здатна належним чином забезпечити можливість ефективно виконувати свої ключові функції, такі як фінансове посередництво та забезпечення здійснення платежів, і таким чином сприяти стійкому економічному зростанню, а також протистояти негативному впливу кризових явищ на економіку» [30, ст. 1].

Серед економістів і вчених доцільно виокремити три основних підходи до тлумачення фінансової стабільності, а саме: «...прямий, коли розкривають функції та характеристики, властиві фінансовій системі у стабільному стані; зворотній, коли відсутня фінансова нестабільність або фінансова криза; змішаний як поєднання прямого і зворотного тлумачень» [31, с. 145].

В Коваленко, у своїй науковій праці [32] розглядає як розвиток цифрової економіки впливає на фінансову стабільність банків та відзначено, що: «...в умовах зростаючої фази цифрової економіки важливим аспектом для дослідження впливу цифрової трансформації на фінансову стабільність банків є акумуляція відповідної статистичної інформації, яка б розкривала особливості розвитку банківських інновацій та результативність їх використання, у тому числі фінансові» [32, с. 66] .

Розглянемо основні погляди науковців щодо впливу цифрової економіки на фінансову стабільність (табл.1.2).

Таблиця 1.2

Наукові погляди щодо взаємозв'язку банківських інновацій
та фінансової стабільності

Автор	Характеристика
Каччіолі Ф.	«...неконтрольоване розповсюдження фінансових інструментів може спричинити значні коливання та нестабільність у фінансовій системі» [33].
Бек Т.	«...обґрунтувань істинність двох гіпотез: фінансові інновації стимулюють економічне зростання; фінансові інновації посилюють фінансову крихкість, тобто можуть зумовлювати фінансову нестабільність» [34, с.
Довгань Ж.	«...загрози безпеки приватних даних і розвиток неетичних маркетингових практик; можлива відсутність безперервності надання послуг; виникнення багаторівневої залежності між учасниками фінансового ринку, що підвищуватиме операційні ризики» [35, с. 99].
Дімсдейл Н.	«...серед чинників системного ризику банківського сектору економіки виділяє фінансові інновації у формі складних фінансових інструментів, заснованих на сек'юритизації активів (CDO (Забезпечені боргові зобов'язання) та ABS (Відокремлені цінні папери), CDS (кредитні дефолтні свопи))» [36].
Геннайолі Н.; Гендерсон Б.Дж., Пірсон Н.Д.	«...активне впровадження фінансових інновацій на інституціональному та операційному рівнях є основною причиною зародження світової фінансової к р

Джерело: систематизовано автором за матеріалами [33-38]

Тому, звертаючи увагу на погляди вчених-економістів щодо впливу цифровізації економіки на фінансову стабільність банків, то вони носять суперечливий характер.

Далі розглянемо наукові погляди щодо фінансової стабільності саме банків та банківської системи (табл. 1.3)

Таблиця 1.3

Характеристика наукових підходів до поняття «фінансова стабільність
банків»

Автор	Визначення
Алексєєнко Л.М.	«...відсутність проявів фінансової нестабільності та паніки» [39, с.
Барановський О.І., Ревєрчук С.В.	«...здатність системи протистояти зовнішнім та внутрішнім впливам»
Погорєленко Н.П.	«...здатність виконувати місію, функції та операції» [42].
Зверяков М.І., Коваленко В.В.	«...стабільне економічне середовище для забезпечення фінансової стабільності банків, а також результат фінансової стабільності, стійкості банків» [43].

Автор	Визначення
Бондаренко Л.А., Тарасенко М.В.	«...вплив на стабільність фінансової та макроекономічної систем»
Зверук Л.А.	«...стабільність функціонування, розвитку та збереження структури в часі» [45].

Джерело: систематизовано автором за матеріалами [39-45]

Слід звернути на думку М. Хуторної, яка довела, що «фінансова стабільність повинна належати до стратегічних орієнтирів та має бути виділена в окремий напрям менеджменту, що реалізується на умовах тісної взаємної узгодженості з іншими, зокрема поточними, організаційно-управлінськими, процесами» [46, с. 57]. Проте, Л. Євтух висловлює думку, що «...стабільність банківської системи в умовах динамізму є поняттям відносним, оскільки в цьому разі стабільність не завжди передбачає постійність, сталість, незмінність, а відображає відповідність правовим нормам, ефективність функціонування, належне виконання своїх функцій» [47, с. 19].

В цілому, ми погоджуємося з думкою В. Коваленко щодо фінансової стабільності, а саме: «...міра повноти та якості вирішення завдань, поставлених перед системою, виконання банківською системою своєї місії, що забезпечує досягнення позитивного фінансового результату; спроможності максимально ефективно та з мінімальним ризиком трансформувати, розподіляти та використовувати ресурси задля виконання власних зобов'язань, збереження ефективності діяльності банків в умовах допустимого ризику та нівелювання наслідків кризи» [48, с. 324].

Загалом, при дослідженні поняття «фінансова стабільність» слід визначитися з іншими економічними категоріями (рис. 1.2).

Як ми бачимо з рисунку 1.2, фінансова стабільність пов'язана з такими категоріями як цінова стабільність, фінансова криза, системний ризик, фінансова стійкість, крихкість фінансової системи та гроші і фінанси.

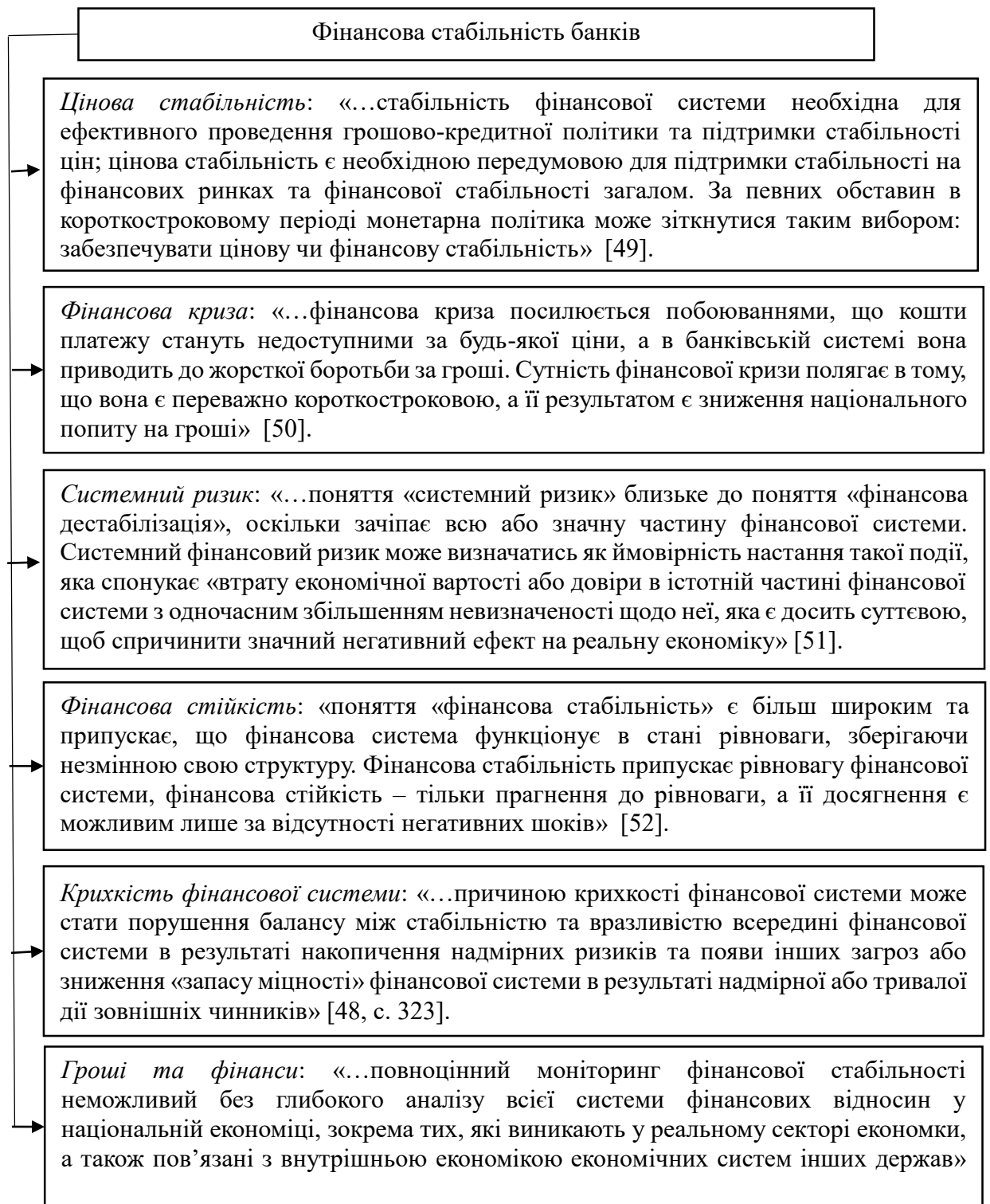

Рис. 1.2 Взаємозв'язок поняття «фінансова стабільність» з іншими економічними категоріями

Джерело: складено автором за матеріалами [48-52].

Для найбільшого розуміння щодо сутності поняття «фінансова стабільність» слід сформулювати систему її забезпечення (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Система забезпечення фінансової стабільності банків

Джерело: складено автором за матеріалами [46; 48; 53].

Таким чином, ми можемо стверджувати, що фінансова стабільність банків залежить впершу чергу від прийнятих управлінських рішень, монетарного регулятора, а потім вже залежить від рішень керівництва банку та побудованої стратегії ризик-менеджменту.

забезпечення фінансової стабільності банків в контексті монетарної політики та монетарного регулювання

Наслідки світової фінансової кризи 2008 року відзначилися значними змінами у світовому фінансовому ландшафті, особливо в банківському секторі.

Одним із найпомітніших наслідків став сплеск надлишкової ліквідності, спричиненій експансивними пакетами фіскального стимулювання та агресивною монетарною політикою, яку запроваджували центральні банки по всьому світу кількох років після кризи, викликало серйозне занепокоєння щодо її впливу на ризиковану поведінку банків [55-56].

Слід відзначити, що остання пандемія COVID-19 далі загострила цю проблему, оскільки уряди у всьому світі відповіли додатковими вливаннями ліквідності та застосовували нетрадиційні інструменти монетарної політики, посилюючи занепокоєння щодо потенційних ризиків, пов'язаних із надлишком ліквідності та утримуванням фінансової стабільності [58-59].

Слід відмітити, що еволюція підходів до встановлення монетарної політики та монетарного регулювання пройшла тривалий період та за історію її існування було сформовано декілька підходів та течій. В основному ці течії містять у собі основні компоненти регулювання саме: кількість грошей в обігу, ціни та інфляція, валютний курс, виробництва та зайнятість.

Слід звернути увагу на те, що сучасні теорії вийшли на перший план тільки в 1930-х роках, в першу чергу це Кейнсіанська теорія переваги ліквідності і монетаризму. Потім набули популярність ще кілька теорій, а саме: Неоокласичні реальні бізнес-цикли, Нео-кейнсіанська модель і Нова модель консенсусу, яка була в центрі уваги при формуванні грошово-кредитної політики протягом останніх двох десятиліть [60-61].

На протязі багатьох років оцінка короткострокового і довгострокового впливу монетарної політики на на обсяг виробництва, залишалося неоднозначним [62]. Значна когорта досліджень була сконцентрована на нейтральності грошово-кредитної політики в довгостроковій перспективі в розвинених країнах [63].

Класична монетаристська теорія є першою відомою теорією грошово-кредитної політики запропонована І. Фішером, який заклав підґрунтя для встановлення зв'язку між грошово-кредитною політикою та економічним

зростанням. У зазначеній теорії швидкість грошей та обсяг виробництва виступають як постійні змінні, тому, збільшення кількості грошей призводить до зростання цін. На довгострокове зростання впливають тільки реальні чинники, а грошова маса нейтральна як в короткостроковій, так і в довгостроковій перспективі [64; 65].

Монетаристська теорія вийшла на перший план в 1950-х роках, спираючись припускаючи, що швидкість в кількісній теорії грошей в цілому стабільна, тобто номінальний дохід в значній мірі є функцією грошової маси компромісу між інфляцією і випуском грошей, але переформулювали криву Філіпса з точки зору реальної, а не номінальної заробітної плати [67]. Доведено, що грошова маса в довгостроковій перспективі є інфляційною, тому теорія припускає довгострокову монетарну нейтральність.

В пост-монетаризмі також переважали моделі реального ділового циклу, Нео-класична модель, Нео-кейнсіанські моделі і Нова модель консенсусу. Різниця між цими теоріями невелика і відноситься до поглядів на номінальну жорсткість заробітної плати і рівня цін, а також на трактування попиту [60; 68].

У нео-кейнсіанських моделях ціни або заробітна плата тимчасово негнучкі, тому у відповідь на зовнішні шоки, зі змінами у фіскальній або монетарній політиці, кількість грошей коригується. Монополістично конкурентоспроможні компанії виступають ціноутворюючими на ринку товарів, а домашні господарства встановлюють заробітну плату на ринку праці. Теорія підтримує нейтральність грошей в довгостроковій перспективі і стверджує, що грошово-кредитна політика може вплинути тільки на результат в короткостроковій перспективі [61].

Нова модель консенсусу стала продуктом неокласичної моделі та нео-кейнсіанської моделі – підтримуючи раціональні очікування перших, а також зберігаючи жорсткість заробітної плати і цін в короткостроковій перспективі останніх. Вона також стала підґрунтям для інфляційного таргетування, де цінова

стабільність була головною метою. Процентні ставки також вважаються єдиним інструментом грошово-кредитної політики [69].

Нова модель консенсусу стикається з непереборною критикою. Це пов'язано із відсутністю вираженої ролі грошей і обмінного курсу, неадекватного ставлення до ринків (фінансового, ринків праці та капіталу), орієнтація на єдиний монетарний інструмент та незалежність центральних банків знижують її прикладну корисність, особливо для країн, що розвиваються і країн з відкритою економікою [6;18].

В цілому, в Україні розробкою стратегії монетарної політики та досягнення її цілей забезпечує Національний банк України. Згідно із Законом України «Про Національний банк України», її визначення таке: «...комплекс заходів у сфері грошового обігу та кредиту, спрямованих на забезпечення цінової стабільності шляхом використання інструментів грошово-кредитної політики» [30].

Якщо розглядати цілі та завдання монетарної політики то слід звернути увагу на те, що окрім цінової стабільності – першорядної цілі, є ціль – сприяння фінансовій стабільності, яка виступає другою за пріоритетами.

Слід звернути увагу на такий документ як «Основні засади грошово-кредитної політики на середньострокову перспективу, то слід відмітити, що у розділі 3 «Сприяння фінансовій стабільності» відзначено, що «...підтримання фінансової стабільності спрямовуватиметься на зниження рівня економічної невизначеності та підвищення стійкості фінансової системи до системних ризиків, що дасть змогу надавати дієву підтримку процесам економічного зростання за рахунок забезпечення ефективного перерозподілу фінансових ресурсів. Це здійснюватиметься, у тому числі, завдяки зваженій, послідовній та передбачуваній монетарній політиці» [70]. Зазначене підкреслюється і у «Стратегії монетарної політики Національного банку України» [71]. Тобто ми можемо стверджувати, що за рахунок маневрування інструментами монетарної політики досягається ціль фінансової стабільності банківського сектору економіки.

Для забезпечення фінансової стабільності банківської системи, в організаційній структурі Національного банку України було створено Департамент фінансової стабільності, до пріоритетних завдань якого віднесено: аналіз фінансової стабільності, уключаючи аналіз системних ризиків, що загрожують стійкості фінансової системи, розроблення модельного інструментарію та регулярне проведення стрес-тестування фінансового сектору; розроблення інструментарію макропруденційної політики для запобігання системним кризам і мінімізації негативних наслідків макроекономічних шоків; аналітична та адміністративна підтримка діяльності Ради з фінансової стабільності, Комітету з фінансової стабільності НБУ та координація робіт з питань фінансової стабільності; аналіз рекомендацій, що надаються міжнародними фінансовими організаціями, провідними центральними банками інших країн, неурядовими установами щодо забезпечення фінансової стабільності» [72].

Також у 2015 році було створено при НБУ Раду з фінансової стабільності, до повноважень якої відноситься сфера виявлення, оцінювання системних ризиків та загроз для фінансової стабільності; підготовка рекомендації для мінімізації даних ризиків; узгодження заходів щодо запобігання кризам та швидкого реагування на їх прояви; координація співпраці між державними органами, що впливають на фінансову стабільність [72]. З приводу останнього, досить дискусійним на сьогодні є координація монетарної та фіскальної політик, які також впливають на фінансову стабільність.

За неповний 2024 рік, Рада з фінансової стабільності НБУ узгодила Концепцію створення в Україні систему страхування від воєнних ризиків, Стратегію з розвитку кредитування, встановлення цільового показника для системи гарантування вкладів фізичних осіб на рівні 3,5 % та строку його досягнення до 01.01.2028 р.

Слід також звернути увагу на Стратегію Національного банку України «Фінансова фортеця України» [73], де ініціатива 1 «Стілка гривня» та ініціатива

2 «Фінансова стабільність» мають перетин щодо інструментів їх досягнення (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

Основні цілі досягнення ефекту від реалізації ініціативи 1 «Стійка гривня» та ініціативи 2 «Фінансова стабільність»

«Стійка гривня»	«Фінансова стабільність»
Розроблення стратегії повернення до інфляційного таргетування, валютної лібералізації та переходу до гнучкого обмінного курсу	Збалансоване регулювання та нагляд, спрямовані на розвиток
Поступове послаблення та зняття валютних обмежень.	Стійка та спроможна банківська система
Поступовий перехід до гнучкості обмінного курсу	Небанківський фінансовий та платіжний ринок – прозорий та технологічний
Повернення фокусу монетарної політики на інфляцію	Надійна та стійка інфраструктура фінансового ринку

Джерело: складено автором за матеріалами [73].

У розвиток піднятої проблематики слід приділити увагу виникненню ще одного напрямку, який поєднує монетарну політику та фінансову стабільність – це макропруденційна політика. Для її реалізації НБУ розробив Стратегію макропруденційної політики, основною метою якої є «... забезпечення фінансової стабільності, тобто стану фінансової системи, за якого вона здатна належно виконувати основні функції – фінансове посередництво та здійснення платежів – й успішно протистояти кризовим явищам» [72] .

Макропруденційна політика займає проміжне місце між монетарною політикою та макропруденційним регулюванням Центрального банку. Тому, можна стверджувати, що макропруденційна політика наближається до монетарної, виходячи із інструментарію за допомогою яких можна досягти поставлених цілей. Як відзначає В. Коваленко, «...в умовах збалансованої макроекономічної кон'єктури реалізація завдань макропруденційної політики буде сприяти досягненню цілей грошово-кредитної політики і навпаки, тобто макропруденційна політика повинна заміщувати грошово-кредитну політику у разі недієздатності останньої» [74, с. 90].

Економічна сутність, цілі, завдання та складові макропруденційної політики представлено на рис. 1.4.

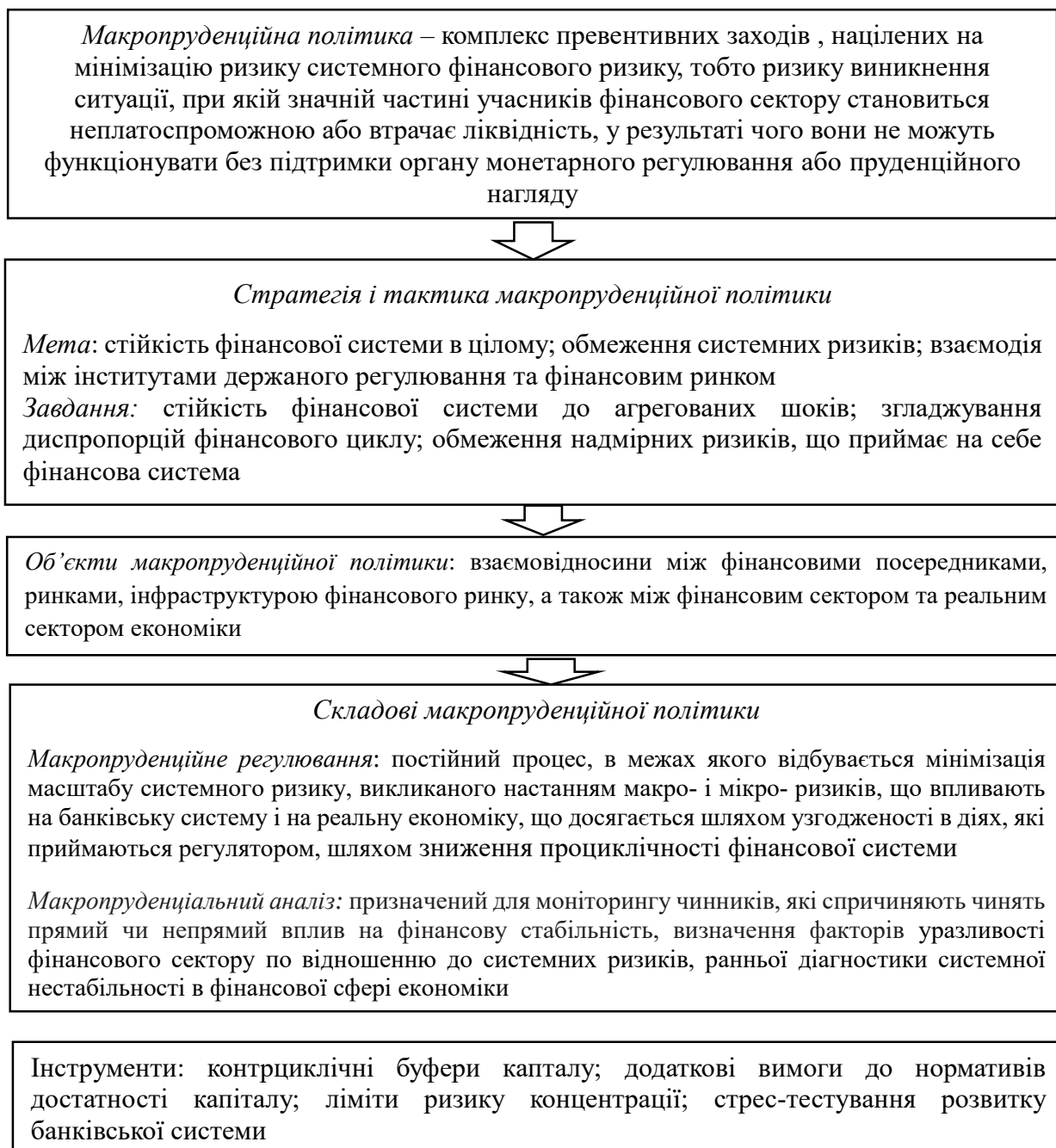

Рис. 1.4. Економічна сутність, цілі, завдання та складові макропруденційної політики

Джерело: сформовано автором за матеріалами [74-76].

Таким чином, ми можемо стверджувати, що поєднання інструментів монетарної політики та макропруденційної, надає можливості монетарним органам влади досягти цілі – забезпечення фінансової стабільності.

етодичні засади оцінювання впливу інструментів монетарної політики на процес забезпечення фінансової стабільності банків

Центральні банки світу стурбовані причинами фінансової нестабільності та способами її вирішення.

Глобальна фінансова криза (2007–2008 рр.) підкреслила важливість підтримки фінансової стабільності та потребу у відстеженні ситуації виникнення системного ризику. Клаудіо Боріо та Матіас Дреман відзначають, що серйозність світової фінансової кризи (2007–2008 рр.) та азіатської фінансової кризи (1997–1998 рр.) показала, що негативний вплив глобальної фінансової інтеграції домінує у виникненні побічного ефекту від даного процесу [77].

Стабільна фінансова система забезпечує ефективність передачі фінансових ресурсів від кредиторів до позичальників. Це дозволяє мобілізувати капітал через процеси фінансового посередництва, забезпечуючи адекватний капітал підприємствам для фінансування інноваційних і продуктивних проєктів.

Масштабні фінансові кризи мають катастрофічні наслідки для економік. За останні 20 років багато країн пережили серйозні періоди фінансової нестабільності. Зараз така ситуація для країни стає незвичною ніколи не стикатися з фінансовою нестабільністю, особливо банківською. Зокрема, фактом є те, що фінансова нестабільність є серйозною проблемою для економік, що розвиваються. Однак це також впливає на промислово розвинені економіки. Враховуючи важливу роль фінансової стабільності у фінансових установах і на ринку, політики, особливо керівники центральних банків, більше стурбовані причинами та способами усунення фінансової нестабільності.

Фінансова нестабільність може набувати кількох форм, таких як банкрутство банку, коливання цін на активи та крах фондового ринку (ліквідність). Такі шкідливі події можуть серйозно порушити платіжну та розрахункову систему країни, дестабілізувати економіку в цілому. Фінансова нестабільність впливає на реальний сектор економіки через його міцний зв'язок

із фінансовим сектором. Таким чином, фінансова нестабільність потенційно може мати серйозні макроекономічні витрати, оскільки вона може зменшити інвестиції, виробництво та споживання в економіці.

Монетарні регулятори під час фінансових криз приймають різні регуляторні політики, щоб зменшити ризик майбутніх фінансових криз і нестабільності. Розглянемо антикризові заходи до яких вдаються монетарні регулятори на прикладі кризи 2008 р. та кризи пандемії COVID 19 (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Антикризові заходи Центральних банків світу під час кризи для
підтримки фінансової стабільності

фінансова криза 2008 р	під час пандемії COVID-19
Сполучені Штати Америки (Федеральна резервна система, ФРС)	
<i>Зниження облікових ставок:</i> Зниження ставки федеральних фондів з 5,25 % (2007 р.) до діапазону 0–0.25% (грудень 2008 р.). Мета: стимулювати кредитування бізнесу та споживачів. <i>Кількісне пом'якшення (QE):</i> Викуп державних облігацій і іпотечних цінних паперів (MBS) на сотні мільярдів доларів. Мета: знизити довгострокові відсоткові ставки і підвищити ліквідність на ринку. Програма TARP (Troubled Asset Relief Program): Урядова програма у співпраці з ФРС для капіталізації банків. Виділено \$700 млрд для порятунку фінансових установ. <i>Екстрені кредитні механізми:</i> Створено такі інструменти, як Commercial Paper Funding Facility (CPFF), Primary Dealer Credit Facility (PDCF). Мета: забезпечення ліквідності для короткострокових фінансових ринків.	<i>Ставка федеральних фондів:</i> Знижена до 0–0.25% у березні 2020 року. <i>Кількісне пом'якшення:</i> Викуп активів на суму понад \$2 трлн, включаючи корпоративні облігації. Програма Main Street Lending: Кредитування малого і середнього бізнесу на \$600 млрд. <i>Спеціальні фонди:</i> Програма підтримки муніципальних фінансів органів влади.

Продовження табл. 1.5

фінансова криза 2008 р	під час пандемії COVID-19
Європейський центральний банк (ЄЦБ)	
<i>Зниження ключових ставок:</i> Основна ставка знижена з 4,25% (2008 р.) до 1,0 % (2009 р.). <i>П</i> Надавалися трирічні кредити банкам під низькі ставки. <i>о</i> Мета: підтримати кредитування підприємств і домогосподарств. <i>р</i> <i>Викуп державних облігацій:</i> Програма SMP м(Securities Markets Programme) для <i>а</i> викупу облігацій проблемних країн (Греція, Італія, Іспанія).	<i>Програма екстрених покупок через пандемію</i> Виділено €1,85 трлн на купівлю активів (державних і корпоративних облігацій). <i>Зниження вимог до капіталу банків:</i> Послаблення нормативів для підвищення кредитоспроможності. <i>Програми TLTRO III:</i> Пільгові кредити для банків, що підтримують кредитування малого та середнього бізнесу.
Велика Британія (Банк Англії)	
<i>Зниження ставок:</i> Базова ставка знижена з 5,5 % (2007 р.) до 0,5 % (2009 р.). <i>Кількісне пом'якшення:</i> Викуп державних облігацій на суму понад £200 млрд. <i>Програма підтримки банків:</i> Рефінансування проблемних фінансових установ, таких як Royal Bank of Scotland.	<i>Зниження базової ставки:</i> Знижена до 0,1 % у березні 2020 року. <i>Кредитна підтримка бізнесу:</i> Програма CCFF (Covid Corporate Financing Facility) для забезпечення короткострокової ліквідності підприємствам. <i>Розширення QE:</i> Викуп активів на суму £895 млрд.
Японія (Банк Японії, BoJ)	
<i>Зниження ставок:</i> Знижено до 0,1 % у грудні 2008 року. <i>Викуп активів:</i> Купівля корпоративних облігацій і акцій для підтримки ринків.	<i>Негативні ставки:</i> Збереження від'ємної ставки -0,1% для стимулювання кредитування. <i>Викуп ETF і корпоративних облігацій:</i> Виділено ¥12 трлн для підтримки фондового ринку.
Китай (Народний банк Китаю, PBoC)	
<i>Зниження ставок:</i> Кількаразове зниження облікових ставок. <i>Послаблення резервних вимог:</i> Зниження норм обов'язкових резервів для банків.	<i>Зниження ставки LPR (Loan Prime Rate):</i> Для здешевлення кредитування. <i>Фінансування малого бізнесу:</i> Пільгові кредити через державні банки. <i>Програма "рециркуляції капіталу":</i> Централізоване фінансування інфраструктурних проєктів.
Канада (Банк Канади)	
<i>Зниження ставок:</i> Базова ставка знижена до 0,25% у квітні 2009 року. <i>Підтримка ліквідності:</i>	<i>Зниження ставки:</i> Базова ставка швидко знижена з 1.75% до <i>Кількісне пом'якшення (QE):</i> Викуп урядових облігацій, муніципальних і корпоративних цінних паперів.

Продовження табл. 1.5

фінансова криза 2008 р	під час пандемії COVID-19
Надання короткострокового фінансування банкам через інструмент	Кредитні програми: Фонд підтримки бізнесу (Business Credit Availability Program) для малого та середнього бізнесу.
<i>Інтервенції на ринку облігацій:</i> Викуп державних облігацій для зниження довгострокових ставок.	
Австралія (Резервний банк Австралії)	
<i>Зниження ставок:</i> Ключова ставка знижена з 7.25% до 3,0 % протягом 2008–2009 років. <i>Підтримка банківського сектору:</i> Гарантії уряду за банківськими депозитами. <i>Інтервенції на валютному ринку:</i> Прямі продажі іноземної валюти для стабілізації курсу австралійського долара.	<i>Зниження ставок:</i> Базова ставка знижена до 0.1%. <i>Покупка облігацій:</i> Викуп державних і корпоративних облігацій для підтримки ліквідності. <i>Підтримка кредитування:</i> Надання банкам доступу до довгострокового фінансування.
Швейцарія (Національний банк Швейцарії)	
<i>Зниження ставок:</i> Встановлення ключової ставки на рівні близькому до 0%. <i>Підтримка банків:</i> Надання капіталу UBS (найбільшому швейцарському банку) разом із викупом токсичних активів. <i>Інтервенції на валютному ринку:</i> Стабілізація курсу швейцарського франка.	<i>Підтримка бізнесу:</i> Програма кредитування малого бізнесу за низькими ставками. <i>Інтервенції на ринку:</i> Активні заходи для запобігання надмірному зміцненню франка.
Україна (Національний банк України, НБУ)	
<i>Інтервенції на валютному ринку:</i> Продаж валюти для підтримки гривні. <i>Підтримка банківської системи:</i> Рефінансування комерційних банків. Тимчасова націоналізація системно важливих банків (напр., "Родовід Банк"). <i>Монетарна політика:</i> Високі ставки для стабілізації гривні (облікова ставка підвищена до 12%).	<i>Зниження облікової ставки:</i> Знижена з 13.5% (2019 р.) до 6.0% (липень 2020 р.). <i>Програми кредитування:</i> «Доступні кредити 5-7-9%» для малого та середнього бізнесу. <i>Валютні інтервенції:</i> Прямий продаж валюти для підтримки гривні в умовах економічного спаду.
2022–2023 роки (воєнний стан)	
<i>Фіксація курсу гривні:</i> установа фіксованого обмінного курсу для стабілізації економіки. <i>Обмеження валютних операцій:</i> контроль за відтоком капіталу. <i>Фінансування дефіциту бюджету:</i> викуп державних облігацій.	

Джерело: систематизовано автором за матеріалами [72; 78-82]

Таким чином, можемо зробити висновок, що під час кризових ситуацій, усі центральні банки вдаються до зниження ставок, інтервенцій на валютних ринках та викупу активів для підтримки ліквідності.

Україна вирізняється більшою увагою до стабілізації національної валюти та підтримки банківської системи через складну макроекономічну ситуацію.

Виходячи із вище викладеного, можемо стверджувати, що вплив монетарної політики на забезпечення фінансової стабільності банків відбувається за рахунок реалізації концепції використання її інструментів, які можна розглядати як адміністративні та індикативні. Відповідно до Закону України «Про Національний банк України», нами представлено їх характеристику на рис. 1.5.

Рис. 1.5 Інструменти монетарної політики, щодо забезпечення стабільності діяльності банків

Джерело: складено автором за матеріалами [30].

Реалізація представлених інструментів монетарної політики реалізується через трансмісійний механізм монетарної політики Національного банку України, який подано на рисунку 1.6.

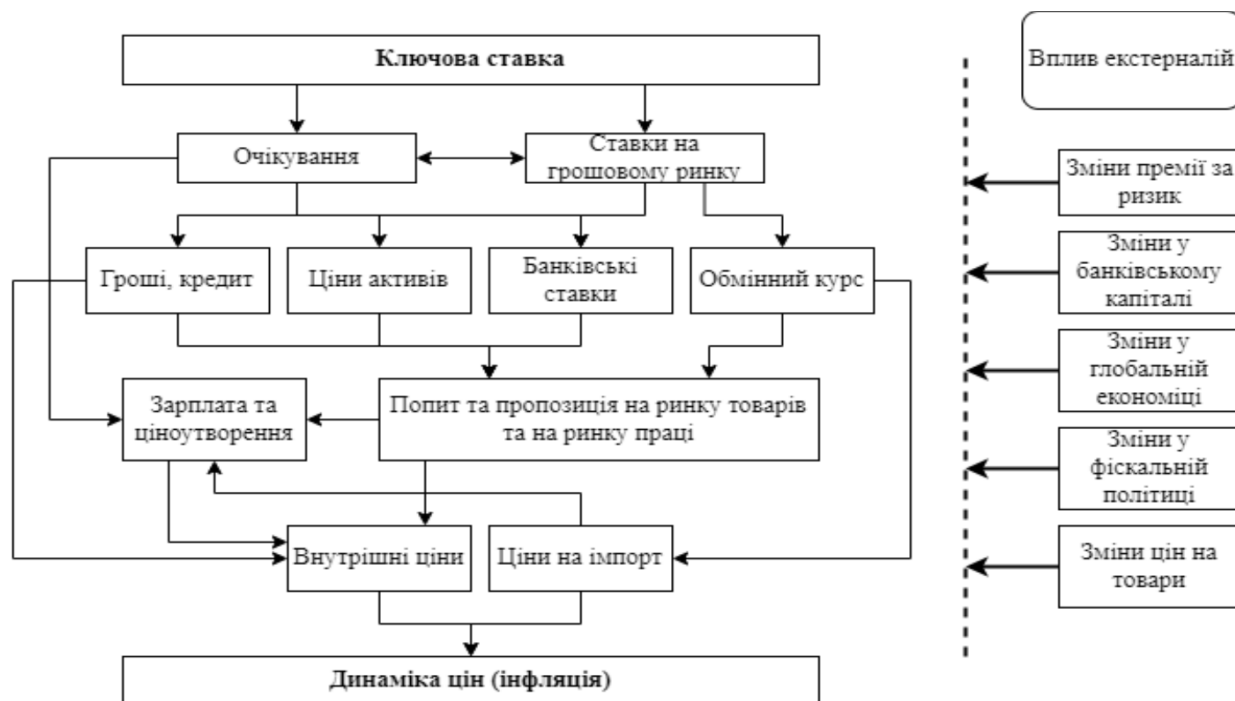

Рис. 1.6 Принципи трансмісійного механізму монетарної політики Національного банку України

Джерело: складено автором за матеріалами [83].

Схема 1.6 ілюструє основні елементи трансмісійного механізму монетарної політики Національного банку України. Вона демонструє, як зміни ключової ставки впливають на різні економічні показники, включаючи очікування, ціни активів, зарплати, інфляцію тощо. Також враховується вплив зовнішніх факторів, таких як зміни в банківському капіталі, глобальній економіці, фінансовій політиці та цінах на товари.

Проте, слід відмітити, що зміна трансмісійного механізму монетарної політики Національного банку України до воєнного стану та під час нього має свої пріоритети та акценти (рис. 1.7). Нижче наведено основні елементи механізму:

- До воєнного стану: традиційні інструменти монетарної політики, такі як регулювання облікової ставки, інфляційне таргетування, вплив на кредитний ринок. Головною метою було забезпечення цінової стабільності та сприяння економічному зростанню.

- Під час воєнного стану: екстрені інструменти, такі як фіксація валютного курсу, зміцнення золотовалютних резервів, підтримка державного боргу через викуп ОВДП. Основна ціль – стабілізація фінансової системи, контроль інфляції та підтримка економіки.

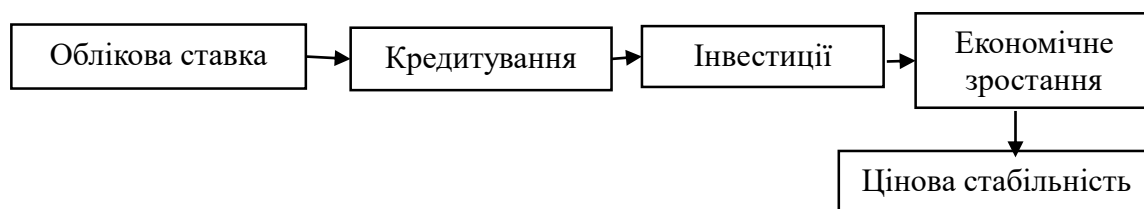

Рис. 1.7.1. Цілі трансмісійного монетарного механізму до воєнного стану

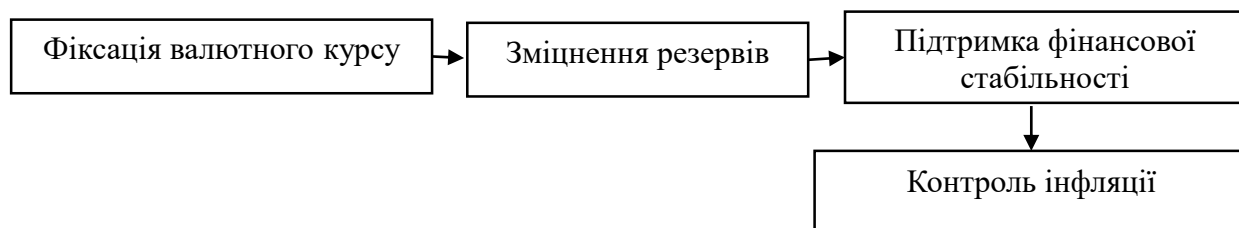

Рис. 1.7.2. Цілі трансмісійного монетарного механізму під час воєнного стану

Рис. 1.7 Цілі трансмісійного монетарного механізму до воєнного стану та під час нього

Джерело: складено автором

Механізм трансмісії Національного банку України має свої відмінності до часу воєнного часу та під час нього, а саме: до воєнного стану: облікова ставка – ключовий інструмент монетарної політики. НБУ змінює рівень облікової ставки для впливу на вартість грошей у кредитній системі; кредитування – через зміну облікової ставки регулюється доступність кредитів для бізнесу та населення. Нижчі ставки сприяють збільшенню кредитування, а вищі – стримують його; інвестиції – доступ до дешевших кредитів стимулює інвестиційну активність бізнесу, збільшення обсягів виробництва та інновацій; економічне зростання –

зростання інвестицій та споживання призводить до покращення економічних показників; цінова стабільність – основна мета. Контроль інфляції через регулювання попиту та пропозиції в економіці.

Основний акцент до воєнного стану робився на використанні традиційних інструментів монетарної політики: регулювання облікової ставки, вплив на інфляцію та стимулювання економічного зростання.

Під час воєнного стану, механізм трансмісії передумовлює: фіксація валютного курсу – у воєнний час НБУ зафіксував офіційний курс гривні до долара США для уникнення валютної паніки та підтримки стабільності; зміцнення резервів – НБУ активно управляє золотовалютними резервами для забезпечення можливості інтервенцій на валютному ринку та підтримання платоспроможності держави; підтримка державного боргу – через викуп облігацій внутрішньої державної позики (ОВДП) НБУ допомагає уряду забезпечувати фінансування потреб бюджету в умовах війни; фінансова стабільність – заходи спрямовані на запобігання банківській кризі, підтримку ліквідності банківської системи та стабільності грошового обігу; контроль інфляції – в умовах війни основний акцент робиться на стримуванні інфляційного тиску через регулювання валютного ринку та збереження довіри до гривні.

В загалом, ключові відмінності можна охарактеризувати таким чином: до воєнного стану механізм був спрямований на розвиток економіки через регулювання ринкових інструментів. Під час війни монетарна політика стала переважно кризовою, зосередженою на забезпеченні стабільності валюти, підтримці банківської системи та мінімізації інфляційних ризиків.

Якщо деталізувати інструменти монетарної політики НБУ, то слід відмітити, що їх механізми застосування викладені в Положенні НБУ «Про екстрену підтримку Національним банком України ліквідності банків» [84] та Положення «Про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи» [85], детальний аналіз яких буде проведено у розділі 2 кваліфікаційної магістерської роботи.

Висновки до розділу 2

Визначено, що банки відіграють ключову роль у забезпеченні сталого розвитку економіки. Банкам належить провідна роль у мобілізації тимчасово вільних коштів нефінансових корпорацій та домогосподарств, які у подальшому спрямовуються на розвиток ринків капіталів та підтримки реального сектору економіки.

Розглянуто питання щодо формування теорії фінансової стабільності та виокремлено два типи концепцій: «фінансової нестабільності» і «фінансової крихкості».

Проведений аналіз наукової літератури щодо визначення сутності поняття фінансової стабільності банків та було встановлено, що поняття «фінансова стабільність» пов'язана з іншими економічними категоріями такими як цінова стабільність, фінансова криза, системний ризик, фінансова стійкість, крихкість фінансової системи.

Було сформовано систему забезпечення та визначено, що фінансова стабільність – це забезпечення дієздатності банківської системи та банків зокрема, безперервно та ефективно функціонувати в умовах циклічності економіки та турбулентності фінансового ринку.

Встановлено, що еволюція підходів до встановлення монетарної політики та монетарного регулювання пройшла тривалий період та за історію її існування було сформовано декілька підходів та течій. В основному ці течії містять у собі основні компоненти регулювання саме: кількість грошей в обігу, ціни та інфляція, валютний курс, виробництва та зайнятість.

Обґрунтовано, що поєднання інструментів монетарної політики та макропруденційної, надає можливості монетарним органам влади досягти цілі – забезпечення фінансової стабільності.

У роботі було розглянуто антикризові заходи до яких вдаються монетарні регулятори на прикладі кризи 2008 р. та кризи пандемії COVID 19. Нами

встановлено, що під час кризових ситуацій, усі центральні банки вдаються до зниження ставок, інтервенцій на валютних ринках та викупу активів для підтримки ліквідності. Україна вирізняється більшою увагою до стабілізації національної валюти та підтримки банківської системи через складну макроекономічну ситуацію.

Доведено, що вплив монетарної політики на забезпечення фінансової стабільності банків відбувається за рахунок реалізації концепції використання її інструментів, які можна розглядати як адміністративні та індикативні.

Зміна трансмісійного механізму монетарної політики Національного банку України до воєнного стану та під час нього має свої пріоритети та акценти. До воєнного стану: традиційні інструменти монетарної політики, такі як регулювання облікової ставки, інфляційне таргетування, вплив на кредитний ринок. Головною метою було забезпечення цінової стабільності та сприяння економічному зростанню. Під час воєнного стану: екстрені інструменти, такі як фіксація валютного курсу, зміцнення золотовалютних резервів, підтримка державного боргу через викуп ОВДП. Основна ціль – стабілізація фінансової системи, контроль інфляції та підтримка економіки.

Доведено, що в загалом, ключові відмінності можна охарактеризувати таким чином: до воєнного стану механізм був спрямований на розвиток економіки через регулювання ринкових інструментів. Під час війни монетарна політика стала переважно кризовою, зосередженою на забезпеченні стабільності валюти, підтримці банківської системи та мінімізації інфляційних ризиків.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ІНСТРУМЕНТІВ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЇХ ВПЛИВУ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВ

2.1. Аналіз індикаторів фінансової стабільності банків під час воєнного стану в Україні

При проведенні моніторингу фінансової стабільності вітчизняних банків виступає аналіз індикаторів, що оцінюють поведінковий ефект їх на макроекономічному рівні (відношення капіталу, активів, кредитів та депозитів банків до валового внутрішнього продукту) [9, с. 86]. Дані представлені на рисунку 2.1.

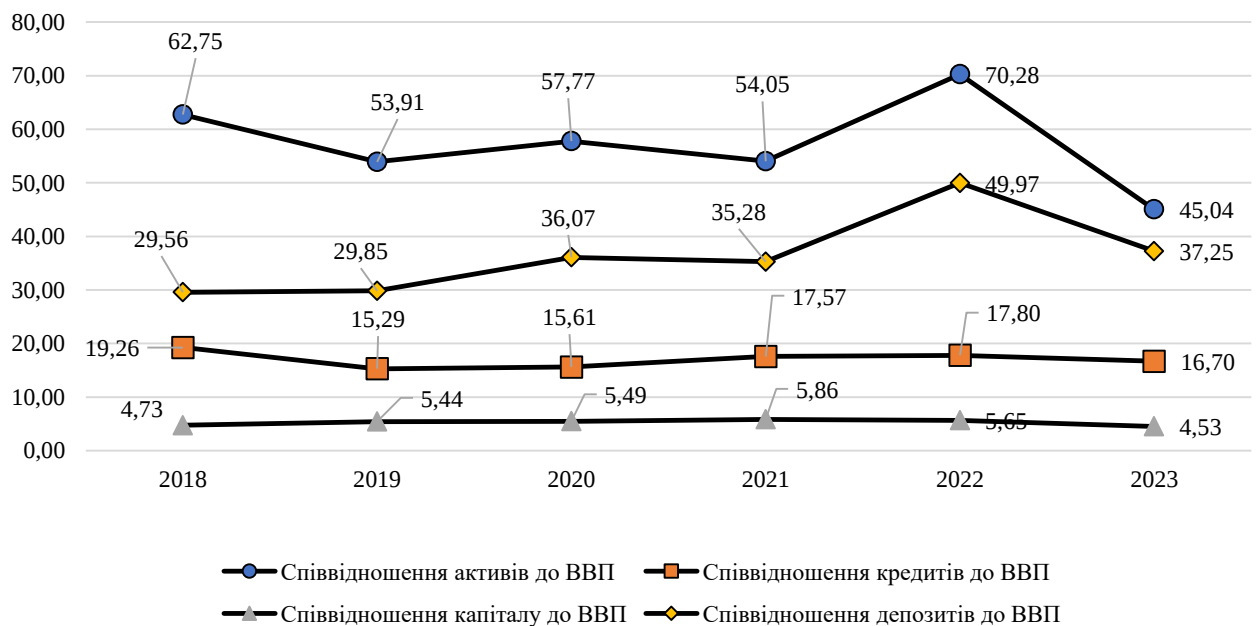

Рис. 2.1 Динаміка індикаторів фінансової стабільності банків України стосовно виконання ними основних функцій на макроекономічному рівні за 2018–2023 рр., %

Джерело: розраховано автором за матеріалами [86;87].

Представлені дані на рисунку 2.1 демонструють таку тенденцію, що ступінь проникнення банків в економіку практично за всіма показниками мав тенденцію до зростання до 2023 року. У 2023 році, за аналізованими показниками спостерігається їх зменшення. Так, співвідношення активів до ВВП зменшилося на 25,24 % у порівнянні з 2022 роком; співвідношення кредитів, капіталу на 1,10 % та 1,12 % відповідно. У 2023 році прослідковується зниження індикатору співвідношення депозитів до ВВП на 12,7 %.

За допомогою встановлення темпів зміни даних індикаторів, дає змогу провести більш глибоке оцінювання даних процесів (рис. 2.2).

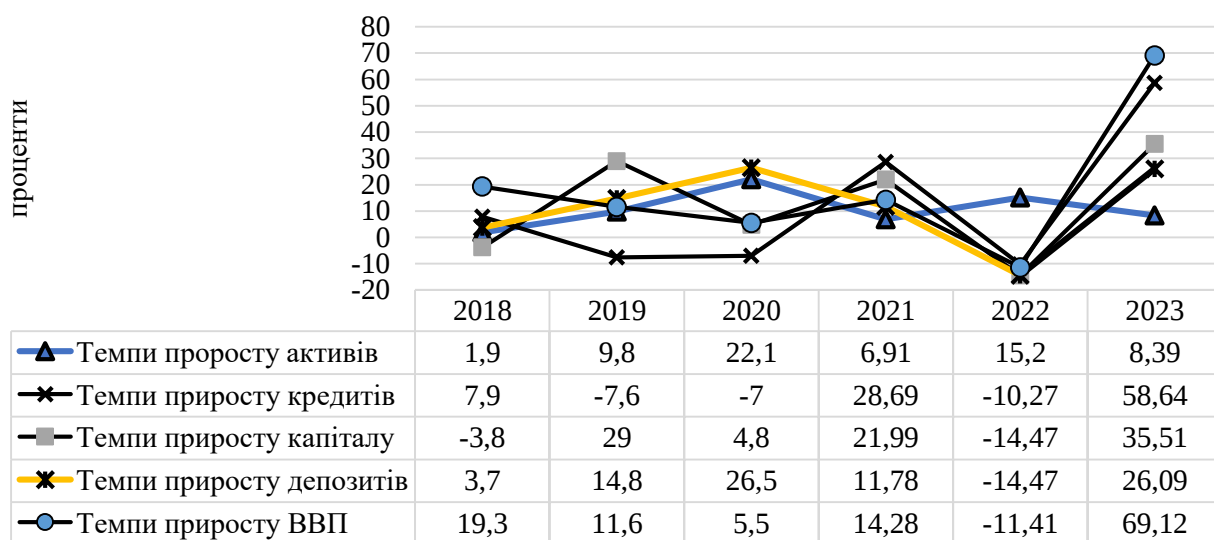

Рис. 2.2. Темпи приросту ВВП та активів, кредитів, депозитів та капіталу банків України за 2018–2023 рр., %

Джерело: розраховано автором

Розраховані щорічні темпи приросту основних індикаторів на рисунку 2.2 та їх порівняння з темпом приросту ВВП дозволяють зробити такі висновки. У 2023 році темпи приросту за усіма індикаторами мають тенденцію до зростання. Але, по відношенню до ВВП вони мали тенденцію до зниження.

У подальшому розглянемо структуру та динаміку активів банків України (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка та структура активів банків України за період з 2019 по 2023 роки

Показники	Звітні дати										Відхилення	Тпр
	2019		2020		2021		2022		2023			
	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	млн.. грн	%	млн. грн	%		
1. Високоліквідні активи	132512 ,7	8,9%	111049,5	6,1	110 637,2	5,4	156 657,2	6,7	292116 ,7	9,9	159604,1	120
2. Кредитно-інвестиційний портфель, усього в т.ч.	1261688, 2	84,5	1615 16	88,6	1837784,6	89,5	2 075299, 8	88,2	2543787,8	86,4	1282 99 ,6	102
2.1. Кредитний портфель (кредитний)	710439,3	56,3	816 46, 6	50,6	999234,8	54,4	1051524,8	50,7	1091556,9	42,9%	381117,8	54
2.2. Інвестиційний портфель (ринковий)	551248,9	43,7	798269,4	49,4	838549 ,8	45,6	1023774,9	49,3	1452 30, 8	57,1	900981,8	163
3. Основні засоби та нематеріальні активи	46116,9	3,1	48320,9	2,7	48 273, 9	2,4	44484,1	1,9	49479,9	1,7	3363,1	7
4. Інші активи	52980,1	3,5	48454 ,1	2,7	56 36,7	2,8	75236 ,9	3,2	59467,8	2,0	6487,7	12
5. Усього чистих активів	149 297 ,8	100,0	1822840, 5	100,0	2053232,3	100,0	2351678	100,0	2944852, 2	100,0	1451554, 4	97

Джерело: складено автором з використанням матеріалів [87].

За період з 2020 до 2024 року банківська система України демонструє стабільне зростання, що відображено у динаміці активів. Високоліквідні активи суттєво зросли: із 132,5 млрд грн (8,9% від загальних активів) у 2020 році до 292,1 млрд грн (9,9%) у 2024 році, що свідчить про підвищення здатності банків покривати короткострокові зобов'язання.

Кредитно-інвестиційний портфель також зріс у абсолютних показниках із 1 261,7 млрд грн до 2 543,8 млрд грн, однак його частка в загальних активах незначно збільшилася – з 84,5% до 86,4%. При цьому відбулося значне скорочення частки кредитного портфеля – із 56,3% до 42,9%, що може бути наслідком зменшення попиту на кредити або зміни кредитної політики банків. Водночас інвестиційний портфель суттєво зріс: із 551,2 млрд грн до 1 452,2 млрд грн, що вказує на переорієнтацію банків на менш ризикові та стабільні джерела доходу.

Основні засоби та нематеріальні активи залишилися практично незмінними, показавши помірне зростання на 7%, що свідчить про стабільність інвестицій у матеріальну базу. Інші активи зросли на 12%, але їх частка в структурі активів залишилася низькою (близько 2%).

Загальний обсяг чистих активів зріс майже вдвічі — з 1 493,3 млрд грн до 2 944,9 млрд грн, що демонструє розвиток банківської системи в умовах змін економічного середовища.

В цілому, динаміка свідчить про нарощування високоліквідних активів і зміщення акценту на інвестиційний портфель, що відображає прагнення банків знизити ризики, водночас обмежуючи кредитування.

Далі розглянемо динаміку зобов'язань банків України (табл. 2.2).

Згідно даних таблиці 2.2, за період з 2020 до 2024 року банківська система України зазнала суттєвих змін у структурі та динаміці зобов'язань. Загальний обсяг зобов'язань зріс зі 1 293,4 млрд грн у 2020 році до 2 648,7 млрд грн у 2024 році, що становить приріст на 105,6%.

Таблиця 2.2

Динаміка зобов'язань банків України за період 2019-2023 рр.

Показники	Звітні дати										Відхилення	Тпр
	2019		2020		2021		2022		2023			
	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%
Кошти отримані від НБУ	7824,9	0,6	61 853:	3,8	95601,5	5,3	38145,9	1,8	2482 ,7	0,1	-5342,2	-68
1. Кошти банків	30293,7	2,3	30 490	1,9	36095,8	2,0	21218,6	1,0	20789,6	0,8	-9504	-31
2. Кошти клієнтів, усього, у т.ч.	1097080 ,8	84,8	1377386,3	85,4	1539595,6	85,6	1931258,9	90,4	2435437 ,3	91,9	1338356,5	12%
2.2. Юрид. осіб	525041,7	47,9	6811951	49,5	799844,7	52,0	942713,5	48,8	1321897,1	54,3	796855,4	152
2.2.1. Поточні	404226,9	77,0	515413,5	75,7	644320,6	80,6	781279,7	82,9	999950,4	75,6	595723,4	147
2.1. Фізичних осіб.	552115,4	50,3	681892,1	49,5	726897,9	47,2	933240,3	48,3	1083757,7	44,5	531642 ,3	96
2.1.1. Поточні	215452, 6	39,0	337538,9	49,5	412 871,8	56,8	606584,9	65,0	694136,8	64,0	478684,2	222
3. Боргові цінні папери, емітовані банком	439,6	0,0	508,9	0,0	633	0,0	21	0,0	88,4	0,0	-351,1	-80
4. Інші залучені кошти	77981 ,7	6,0	68645	4,3	53587,8	3,0	49983	2,3	54337,9	2,1	-23643,7	-30
5. Субординований борг	11708,2	0,9	9899,9	0,6	8396,6	0,5	10387	0,5	7574,9	0,3	-4133,2	-35
6. Інші зобов'язання	75873,3	5,9	126450,7	7,8	159409,5	8,9	122969,6	5,8	130473,2	4,9	5 599,9	72
7. Усього зобов'язань	1293377,26	100,0	1613380 ,9	100,0	1797718,2	100,0	2135838 ,2	100,0	2648701,4	100,0	1355324,2	105

Основним джерелом фінансування банків залишаються кошти клієнтів, які зросли з 1 097,1 млрд грн (84,8% від загальних зобов'язань) у 2020 році до 2 435,4 млрд грн (91,9%) у 2024 році. Зокрема, кошти юридичних осіб збільшилися в 1,5 рази — із 525 млрд грн до 1 321,9 млрд грн, що вказує на активне залучення бізнесу до банківської системи. Кошти фізичних осіб зросли на 96% — із 552,1 млрд грн до 1 083,8 млрд грн, що може свідчити про підвищення довіри громадян до банків і зростання обсягів їхніх заощаджень.

Водночас обсяги коштів, отриманих від НБУ, суттєво скоротилися з 7,8 млрд грн у 2020 році до 2,5 млрд грн у 2024 році (зниження на 68%), що демонструє зменшення залежності банківської системи від підтримки регулятора. Також спостерігається скорочення коштів банків із 30,3 млрд грн (2,3%) до 20,8 млрд грн (0,8%) у 2024 році, що свідчить про зменшення міжбанківських операцій. Боргові цінні папери, емітовані банками, скоротилися на 80% — із 439,6 млн грн до 88,5 млн грн, що вказує на зниження популярності цього інструменту залучення коштів.

Інші залучені кошти також зменшилися на 30%, з 77,9 млрд грн до 54,3 млрд грн, що може бути наслідком оптимізації банківських пасивів. Субординований борг зріс на 3%, досягнувши 11 млрд грн у 2024 році, що свідчить про підтримку банків довгостроковим капіталом.

Загалом структура зобов'язань демонструє переорієнтацію на довгострокові та стабільні джерела фінансування, зростання обсягів коштів клієнтів і скорочення залежності від короткострокових фінансових ресурсів та підтримки НБУ. Це свідчить про поступове зміцнення банківської системи України, підвищення її стійкості та довіри з боку клієнтів.

Надалі розглянемо структуру та динаміку капітальної бази банків України.

Таблиця 2.3.

Динаміка та структура капіталу банків України

Показники	Звітні дати										Відхилення млн. грн	Тпр %
	2019		2020		2021		2022		2023			
	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%	млн. грн	%		
Власного капіталу, усього	199920,6	100	209459,6	100	255514	100%	215839,9	100	296150,8	100	96230 ,2	48
Статутний капітал	468669,7	234	479336,9	228,8	481423,8	188,4	406185,2	188,2	404615,4	136,6	-64054,3	-14
Емісійні різниці	14095,2	7	14208,1	6,8	14820,7	5,8	14544,7	6,7	14540,7	4,9	445 ,6	3
Незареєстрований статутний капітал	2042,5	1	595	0,3	111,2	0,0	835,4	0,4	135,8	0,0	-1906,7	-93
Резервні та інші фонди банку	21716	11	25426,3	12,1	33348,6	13,1	42602,4	19,7	46242,6	15,6	24526,6	113
Резерви переоцінки	21472,4	11	19061,2	9,1	15038	5,9	127,3	0,1	23551,8	8,0	2079,5	10
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-327957,6	-164	-329122,2	-157,1	-289669,9	-113,4	-248 452,1	-115,1	-192910,1	-65,1	135047,4	-41

Джерело: складено автором з використанням матеріалів [87].

Протягом 2020–2024 років банківська система України демонструвала позитивну динаміку в зростанні власного капіталу, хоча і спостерігалися структурні зміни у його складових.

Загальний обсяг власного капіталу збільшився з 199,9 млрд грн у 2020 році до 296,2 млрд грн у 2024 році, що становить приріст на 48%. Основним елементом власного капіталу залишався статутний капітал, який знизився з 468,7 млрд грн у 2020 році (234% від загального обсягу власного капіталу) до 404,6 млрд грн у 2024 році (136,6%). Зменшення статутного капіталу може бути наслідком змін у політиці капіталізації або реорганізації банків. Показник емісійного різниці зріс на 3% — з 14,1 млрд грн у 2020 році до 14,5 млрд грн у 2024 році, що свідчить про стабільність у випусках акцій і приросту капіталу за рахунок емісії. Незареєстрований статутний капітал суттєво скоротився з 2 млрд грн у 2020 році до 135,8 млн грн у 2024 році (зниження на 93%), що свідчить про завершення процесів реєстрації капіталу, що є позитивним сигналом для прозорості банківської діяльності.

Резерви та інші фонди банку значно зросли — зі 21,7 млрд грн у 2020 році до 46,2 млрд грн у 2024 році (зростання на 113%), що свідчить про зростання рівня резервування та зміцнення фінансової стійкості. Обсяг резервів переоцінки також збільшився на 10% — із 21,5 млрд грн до 23,5 млрд грн, що вказує на коригування структури активів із врахуванням ринкових умов. Важливим показником стала динаміка нерозподіленого прибутку (непокритого збитку).

У 2020 році банки фіксували значний збиток у розмірі -327,9 млрд грн, але до 2024 року цей показник зменшився до -192,9 млрд грн (покращення на 41%), що свідчить про скорочення збитковості та підвищення ефективності банківської діяльності. Загалом, аналіз показує, що за цей період банківська система України стала більш стійкою та адаптованою до викликів. Збільшення резервів, стабільність емісійного капіталу та скорочення збитковості демонструють поступове зміцнення банків і підвищення їхньої фінансової стабільності.

Можна також відмітити, що фінансова стабільність банків забезпечується за рахунок виконання ними економічних нормативів діяльності. У додатку А, наведено динаміку даних нормативів.

Відповідно до даних наведених у додатку А, можна констатувати, що банківська система України демонструє значні зміни у своїх показниках, що свідчать про її еволюцію упродовж 2020–2024 років. Регулятивний капітал (Н1) зріс із 150,3 млрд грн у 2020 році до 258,3 млрд грн у 2024 році, що вказує на посилення капіталізації банків і їх здатність покривати ризики. Норматив адекватності регулятивного капіталу (Н2) зростав до 21,98% у 2021 році, але пізніше знизився до 18% у 2022-2023 роках і знову підвищився до 21,07% у 2024 році. Це може свідчити про зростання ризикових активів у певні періоди. Показник достатності основного капіталу (Н3) демонстрував подібну динаміку: після зростання до 15,67% у 2021 році спостерігалось зниження до 11,99% у 2022 році, а в 2024 році він дещо стабілізувався на рівні 12,24%.

Норматив короткострокової ліквідності (Н6) знизився з 94,35% у 2020 році до 89,13% у 2022 році, що свідчить про певне збільшення короткострокових зобов'язань банків. Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) зменшився з 17,61% у 2020 році до 15,53% у 2024 році, що свідчить про зниження концентрації ризиків і кращий розподіл кредитного портфеля. Водночас норматив великих кредитних ризиків (Н8) знизився з 105% у 2020 році до 63,13% у 2024 році, що вказує на суттєве покращення диверсифікації кредитів та зменшення залежності від великих позичальників.

Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними особами (Н9) зменшився з 7,02% у 2020 році до 1,08% у 2024 році, що є результатом посилення контролю за такими операціями та зменшення конфліктів інтересів. Інвестиційні нормативи Н11 і Н12 залишалися стабільно низькими протягом аналізованого періоду, що свідчить про обережність банків у сфері інвестиційної діяльності.

Загалом, банківська система України демонструє позитивні тенденції, зокрема зростання капіталізації, покращення управління ризиками, зниження

концентрації ризиків та посилення контролю за операціями з пов'язаними особами. Разом із цим спостерігалось періодичне зниження нормативів ліквідності, що може свідчити про необхідність посилення заходів для забезпечення короткострокової стабільності. Для подальшого зміцнення системи рекомендується підтримувати позитивну динаміку капіталізації, забезпечувати стабільний рівень ліквідності та продовжувати роботу над диверсифікацією ризиків.

Далі проведемо аналіз інвестиційної діяльності банківської системи (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Динаміка сукупних активів банків, інвестицій в цінні папери та позики станом на 2019-2023 рр.

Показники	Роки				
	2019	2020	2021	2022	2023
Загальні активи, млн.грн.	1 981 594	2 205 915	2 358 324	2 716 794	3 310 423
Вкладення у цінні папери, млн.грн.	379 219	593 674	651 319	825 450	1 250 356
Питома вага, %	19%	27%	28%	30%	38%
Кредити надані, млн.грн.	562 161	595 881	766 839	686 872	687 512
Питома вага, %	28%	27%	33%	25%	21%

Джерело: складено автором з використанням матеріалів [87].

Протягом аналізованого періоду спостерігається стабільне зростання загальних активів, які у 2023 році досягли 3 310 423 млн грн, що майже вдвічі більше порівняно з 2019 роком. Це свідчить про зростання фінансового потенціалу банківської системи. Водночас вкладення у цінні папери суттєво зросли: їх обсяг збільшився з 379 219 млн грн у 2019 році до 1 250 356 млн грн у 2023 році, а частка в структурі активів зросла з 19% до 38%. Така динаміка може бути наслідком переорієнтації стратегії банків на більш дохідні чи менш ризикові інвестиції.

Обсяг наданих кредитів коливався: у 2021 році він досяг піку (766 839 млн грн), однак у 2023 році скоротився до 687 512 млн грн. Частка кредитів у загальних активах також зменшилася з 28% у 2019 році до 21% у 2023 році. Це може свідчити про зниження акценту на кредитну діяльність або зміну політики управління ризиками.

Загалом структура активів зазнала змін: спостерігається зростання частки вкладень у цінні папери на фоні зменшення частки кредитів. Така динаміка може бути реакцією на економічну нестабільність та результатом адаптації фінансової стратегії до умов невизначеності. Отже, банківська система демонструє орієнтацію на диверсифікацію активів і консервативний підхід до управління ризиками, що позитивно впливає на її фінансову стійкість.

Надалі розглянемо структуру інвестиційного портфелю банків (рис.2.4).

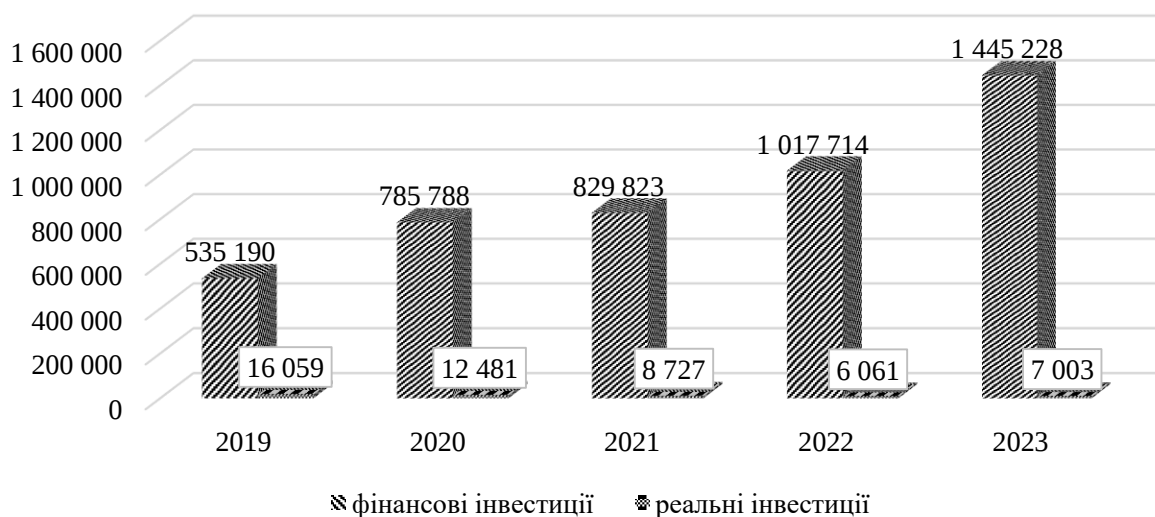

Рис. 2.4 Динаміка структури інвестицій банків за період 2019-2023 рр., млн грн

Джерело: складено автором з використанням матеріалів [87].

Протягом аналізованого періоду спостерігається значний ріст фінансових інвестицій, які зросли з 535 190 млн грн у 2019 році до 1 445 228 млн грн у 2023 році. Збільшення обсягу фінансових інвестицій вказує на посилення активності в цьому напрямі, що може бути результатом вигідних умов для інвестування або зміни стратегічних пріоритетів банків. Зростання є поступовим, але особливо

вираженим у 2023 році, де обсяг інвестицій зріс на понад 40% порівняно з 2022 роком.

На відміну від цього, обсяг реальних інвестицій демонструє тенденцію до зниження, скоротившись із 16 059 млн грн у 2019 році до 7 003 млн грн у 2023 році. Найнижчий рівень спостерігається у 2022 році (6 061 млн грн), після чого відбулося незначне збільшення. Таке скорочення може свідчити про складну економічну ситуацію, підвищені ризики капіталовкладень у реальний сектор чи пріоритет на більш ліквідні фінансові інструменти.

Загалом банки переорієнтувалися на фінансові інвестиції, які є менш ризикованими й більш гнучкими порівняно з реальними. Такий підхід може бути обумовлений несприятливими економічними умовами, що спричинені війною, та стратегічним прагненням мінімізувати ризики та зберегти фінансову стабільність.

Протягом аналізованого періоду спостерігається суттєве зростання інвестиційної активності банків, зокрема, у сфері фінансових інструментів. Торгові цінні папери зросли з 307 741 млн грн станом на 01.01.2021 до 456 478 млн грн на 01.01.2024, що становить приріст на 148 737 млн грн. Інвестиційні цінні папери демонструють найзначніше збільшення – з 285 933 млн грн до 793 879 млн грн, що свідчить про стратегічну переорієнтацію на довгострокові фінансові вкладення, які забезпечують стабільний дохід. Інвестиції в асоційовані та дочірні компанії залишилися практично на одному рівні, зменшившись лише на 7 млн грн, що свідчить про стабільність цього напрямку, але його низький пріоритет.

Сукупний обсяг інвестицій у цінні папери зріс удвічі – з 593 674 млн грн до 1 250 356 млн грн, що підтверджує концентрацію зусиль банків саме в цьому напрямі. Водночас інвестиційна нерухомість зменшилася з 12 181 млн грн до 6 710 млн грн (скорочення на 5 471 млн грн), що може свідчити про підвищені ризики цього виду вкладень. Загальний обсяг інвестицій зріс з 606 155 млн грн до 1 257 359 млн грн, із приростом у 651 203 млн грн, що вказує на активну реалізацію інвестиційної стратегії.

Отже, банки роблять акцент на фінансових інструментах, зокрема торгових і довгострокових цінних паперах, відмовляючись від менш ліквідних та більш ризикових в сучасних умовах активів, таких як нерухомість. Це вказує на прагнення знизити ризики, підвищити ліквідність активів та адаптувати інвестиційну політику до сучасних ринкових умов.

До індикаторів, які впливають на рівень стабільності банків слід віднести рівень непрацюючих кредитів (NPL), що впливає на якість активів (рис. 2.5).

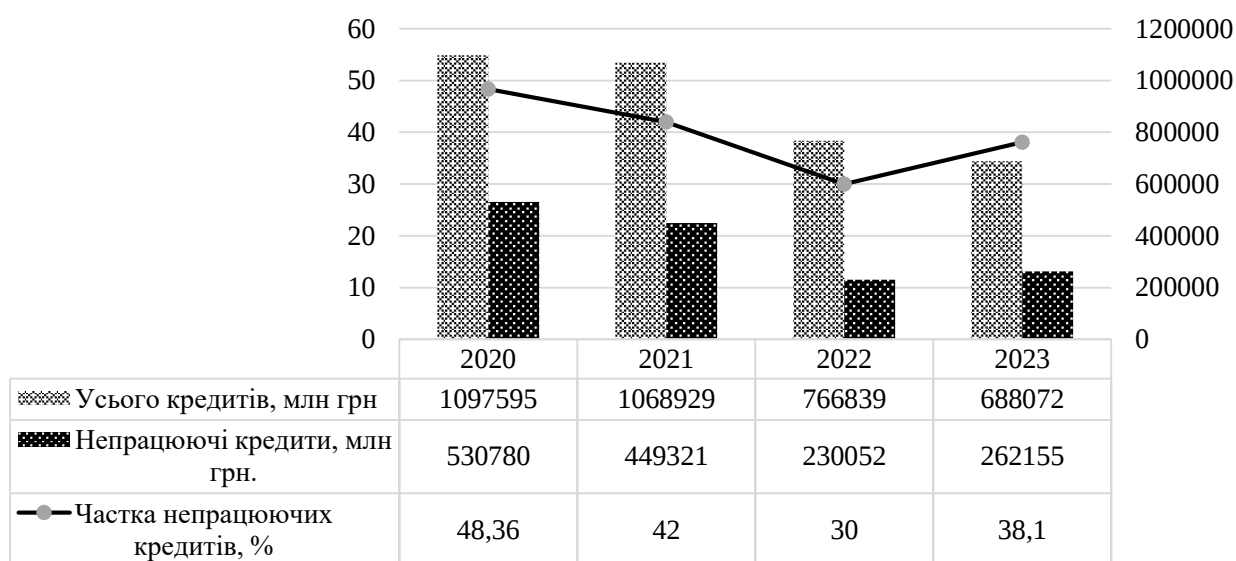

Рис. 2.5. Динаміка індикаторів, що характеризують якість активів за період 2020-2023 рр.

Джерело розраховано автором за матеріалами [87].

Як свідчать дані рисунку 2.4, при зменшенні наданих кредитів у 2023 р. на 78767 млн грн, частка непрацюючих кредитів зросла на 32103 млн грн або на 8,1 % у порівнянні з 2022 роком. При цьому слід відзначити, що станом на 01.07.2024 р. питома вага непрацюючих активів склала 34,6 % по банківській системі в цілому, зокрема: у державних банках – у банках з іноземним капіталом – 13,7, у банках з приватним капіталом – 59,2 %.

З метою подолання ситуації з кредитним ризиком, банки формують резерви під кредитні операції, що надає їм можливості погашати кредитну

заборгованість клієнтів, тобто оцінювати рівень захищеності кредитів, а також виступає інструментом забезпечення фінансової стабільності банків (рис. 2.6).

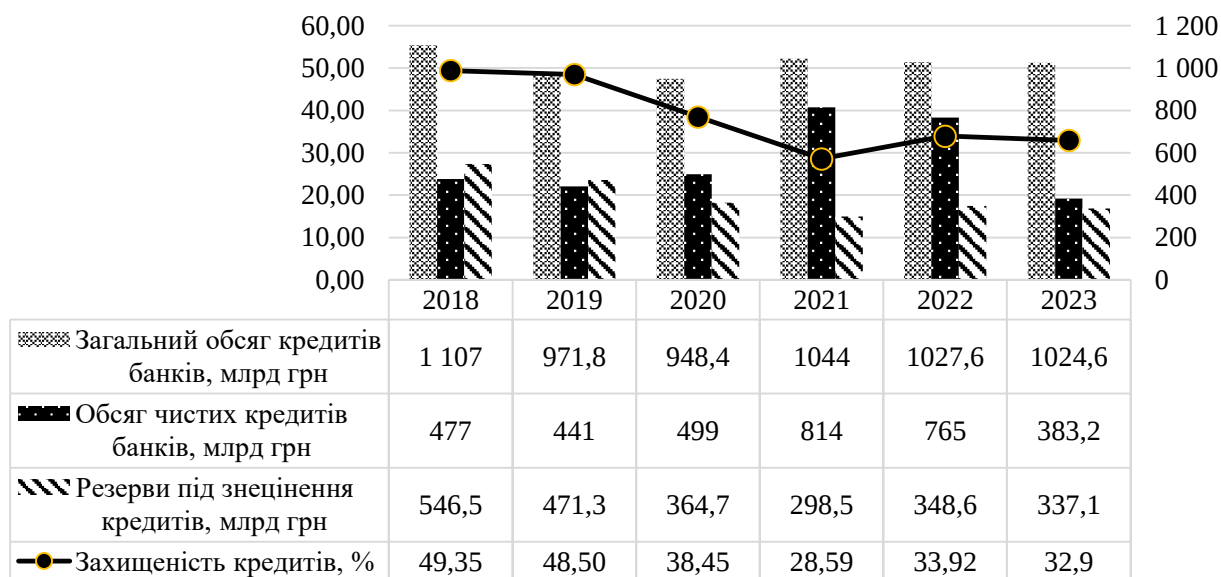

Рис. 2.6 Динаміка індикатору захищеності кредитів банків України за 2018–2023 рр.

Джерело: розраховано автором за матеріалами [87].

Якщо говорити про обсяги резервування, то слід відмітити, що його збільшення або зменшення впершу чергу пов'язано з обсягом непрацюючих кредитів. За аналізований період, ми можемо констатувати той факт, що на протязі 2018–2023 рр., індикатор захищеності кредитів коливався межах 32,9–49,35 %.

У підрозділі 2.2, ми розглянемо індикатори достатності капіталу, як головних для забезпечення фінансової стабільності банків.

2.2. Дослідження індикаторів достатності капіталу як інструменту забезпечення фінансової стабільності банків

Капітал банків за його еволюцію завжди посідав провідну роль у забезпеченні фінансової стабільності банків. У науковій праці В. Коваленко, відзначено, що «...достатність капіталу банків на сьогодні є головним індикатором підвищення довіри до банківських систем з боку суспільства. Саме тому питанню оцінювання достатності капіталу банків для покриття ризиків, на які вони наражаються у процесі своєї діяльності, приділяється значна увага як у міжнародній, так і національній банківській практиці» [88, с. 78] .

За еволюцією вимог Базельського комітету з банківського нагляду, ми

м

о

ж

е

м

о

При цьому слід звернути увагу на Базель IV. Рекомендації щодо імплементації були проаналізовані у документі «Світ чекає: Базель IV готовий до завершення» [94]. Відповідно до цього документу, визначені основні наміри щодо впровадження Базель IV, а саме:

с Запровадження нових макропруденційних інструментів, наприклад як кредитний контроль.

е Розроблено та призначено для деяких країн світу запровадження буферів додаткового капіталу як інструментів макропруденційної політики.

і Переглянуті вагові коефіцієнти кредитного та операційного ризиків, вагові коефіцієнти для суверенних позичок, вагові коефіцієнти для простих векю'ритизацій та розкриття інформації.

т

и

Проте, з початку введення військового стану в Україні, ініціативи Базель III та Базель IV, було призупинено. Проте, на сьогодні, введена система оцінювання достатності капіталу банків України на підставі СААР – це самооцінка достатності капіталу установи для покриття всіх суттєвих ризиків та дотримання всіх нормативних вимог.

Дана методика в Україні запроваджена ІСААР з 2024 р. та регламентується Положенням НБУ «Про організацію процесу оцінки достатності внутрішнього капіталу в банках України та банківських групах» [95].

Якщо розглядати імплементацію вимоги ЄС до капіталу в Україні за допомогою системи ІСААР, то її можна подати за наступною схемою (рис. 2.7).

При цьому, слід відмітити, що вимоги за стовпцем 1 не є об'ємним, тобто не охоплюють всі види ризиків на які наражається банк, наприклад процентний ризик банківської книги (IRRBB) або специфічні види ризику характерні для окремих банків – ризик макроекономічних змін, стратегічний; методи оцінки визначені нормативно можуть бути достатньо усереднені для забезпечення їх відносної універсальності; нормативні вимоги базується на миттєвому уявленні про ризики, на відміну від ІСААР, який передбачає перспективний підхід, для забезпечення платоспроможності протягом тривалого часу.

ІСААР є джерелом інформації для НБУ, а саме: щорічні звіти ІСААР банки надають НБУ.; результати аналізу враховуються в процесі SREP; негативні висновки НБУ про ІСААР банку можуть стати причиною додаткових вимог до капіталу банку, які може встановити НБУ.

До основних принципів системи ІСААР слід віднести: ТОП менеджмент банку несе відповідальність за ефективне управління ІСААР; ІСААР інтегрований в систему корпоративного управління банком; ІСААР забезпечує впевненість у безперервній роботі банків; усі суттєві ризики ідентифіковані та враховані; внутрішній капітал високої якості та чітко визначений; регулярні стрес-тести забезпечують впевненість у достатності капіталу навіть у разі настання несприятливих умов [97].

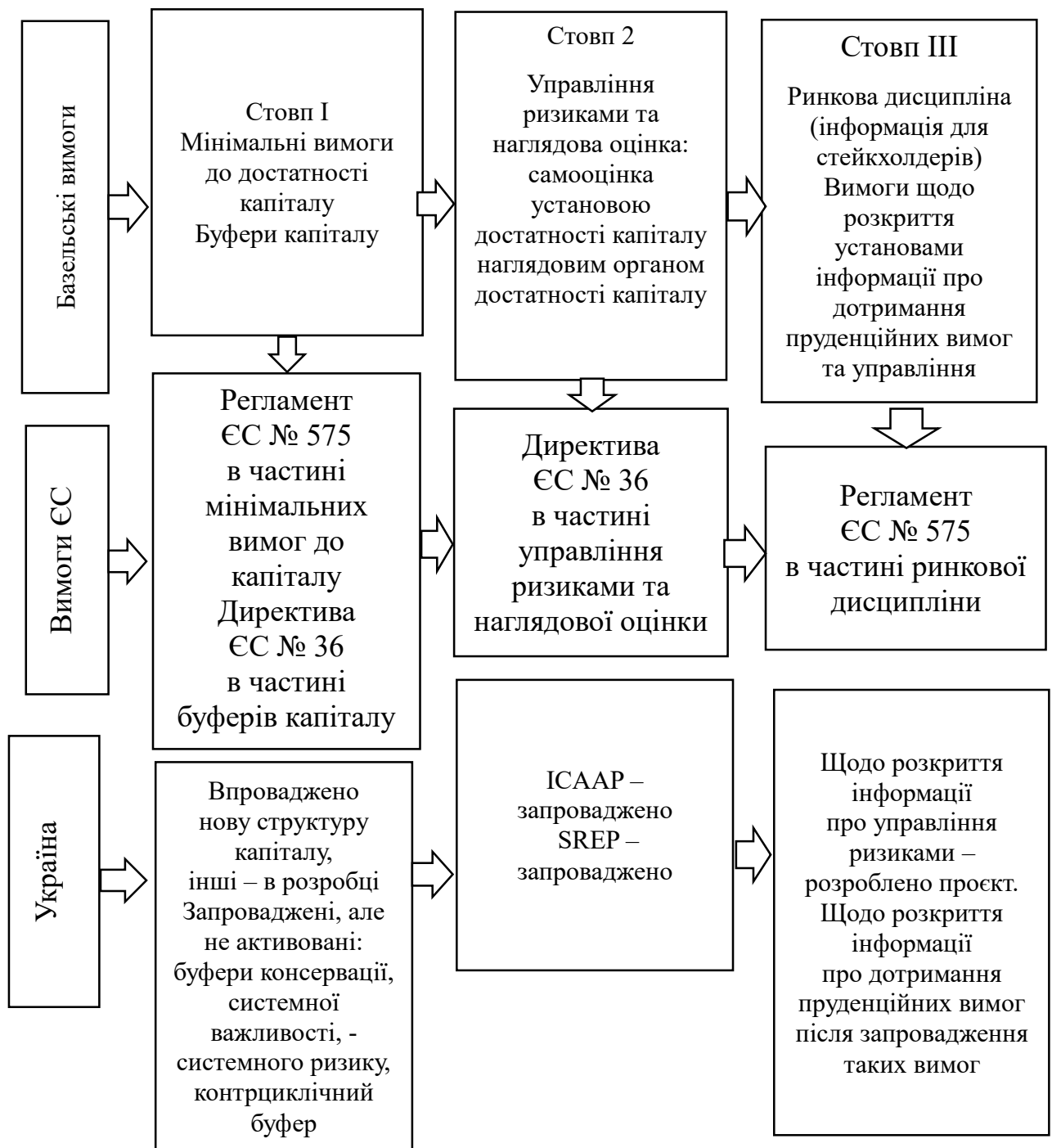

Рис. 2.7. Вимоги ЄС до капіталу та місце ICAAP

Джерело: [96].

Слід відмітити, що втрата капіталу банками може призвести до виникнення системних ризиків. Банк Англії провів опитування респондентів щодо визначення джерел походження ризиків для розвитку фінансової системи Великобританії. Було встановлено, що найбільшу загрозу несуть: геополітичний

ризик – 93 % респондентів; кібератака - 80 %; ризики, пов'язані з економічним спадом у Великій Британії – 45 %; ризики, пов'язані з економічним спадом за кордоном/світом – 33 %; кліматичний ризик – 29 %

Ризики, які учасники ринку найчастіше називають джерелом ризику «номер один» для фінансової системи Великобританії, були: геополітичний ризик - 42 %, кібератака – 31 %; ризики, пов'язані з економічним спадом у Великій Британії – 5 %; ризики, пов'язані з економічним спадом за кордоном/світом – 5 %; інфляційний ризик - 4 %; ІТ-ризики - 4 %.

В цілому, було визначено ризики, які найбільш впливові на фінансову стабільність Великобританії (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Ризики, найбільш вірогідні для реалізації, %

Ризики	II пів. 2022	I пів. 2023	II пів. 2023	I пів. 2024	II пів. 2024
Геополітичний	54	54	41	67	75
Кібератака	37	38	46	40	60
Ризики, пов'язані з економічним спадом у Великій Британії	20	25	39	37	29
Ризики, пов'язані з економічним спадом за кордоном	18	13	7	10	22
Інфляційний ризик	63	45	52	20	15
Кліматичні ризики	9	11	16	15	15
Кредитний ризик домогосподарств/корпорацій	5	8	4	12	15
Ризик зриву/дислокації фінансового ринку	6	3	11	8	15
Операційний ризик	6	11	11	10	11
Інший	15	13	4	3	9
Ризики, пов'язані з регулюванням/податками	2	7	4	10	5
Ризики, пов'язані зі штучним інтелектом	0	0	5	12	5
Політичний ризик у Великій Британії	18	8	9	17	4

Продовження табл. 2.5

Ризики	II пів. 2022	I пів. 2023	II пів. 2023	I пів. 2024	II пів. 2024
Ризик порушення роботи інфраструктури	0	1	0	7	4
Ризик падіння цін на нерухомість	2	8	9	5	4
Ризик посилення умов кредитування	17	6	4	2	2
Суверенний ризик	2	1	2	2	2
Ризик втрати довіри до влади	0	3	0	0	2
ІТ-ризики	0	0	5	0	2
Ризик банкрутства/неблагополуччя фінансової установи	2	1	0	7	0
Ризик фінансування	2	6	9	3	0
Ризики, пов'язані з монетарною/фіскальною політикою	5	1	7	3	0
Ризик пандемії	2	0	4	2	0
Ризик недовіри до рейтингів, оцінок та розкриття інформації	0	0	0	2	0
Ризики, пов'язані з громадським гнівом проти фінансових установ або недовірою до них	5	0	0	0	0
Ризики, пов'язані з середовищем низьких процентних ставок	0	0	0	0	0
Ризики, пов'язані з криптовалютами	0	0	0	0	0
Кількість респондентів, які вказують хоча б одне джерело ризику	65	72	56	66	55

Джерело: складено автором за матеріалами [98].

В цілому, на думку респондентів, геополітичні ризики та кібератаки залишаються найбільш ймовірними для реалізації, при цьому з першого півріччя 2024 року значно зросла кількість тих, хто посилається на кібератаку.

Імовірність ризиків, пов'язаних із закордонним або глобальним економічним спадом, також зросла після опитування першого півріччя 2024 року.

Занепокоєння щодо політичного ризику у Великій Британії знизилося з часу попереднього опитування до 4%, при цьому на 13 % респонденти назвали

це одним із найбільш ймовірних ризиків, які матеріалізуються з першого півріччя 2024 року.

З нашої точки зору, таке дослідження, яке проведено Банком Англії, дає підстави, що представлені ризики, прямо або опосередковано впливають на достатність капіталу банків. Тому, НБУ також рекомендується проводити такі опитування.

У подальшому розглянемо як банківський капітал банків України відповідає міжнародним стандартам. З першу розглянемо динаміку власного та регулятивного капіталів банків України (рис. 2.8).

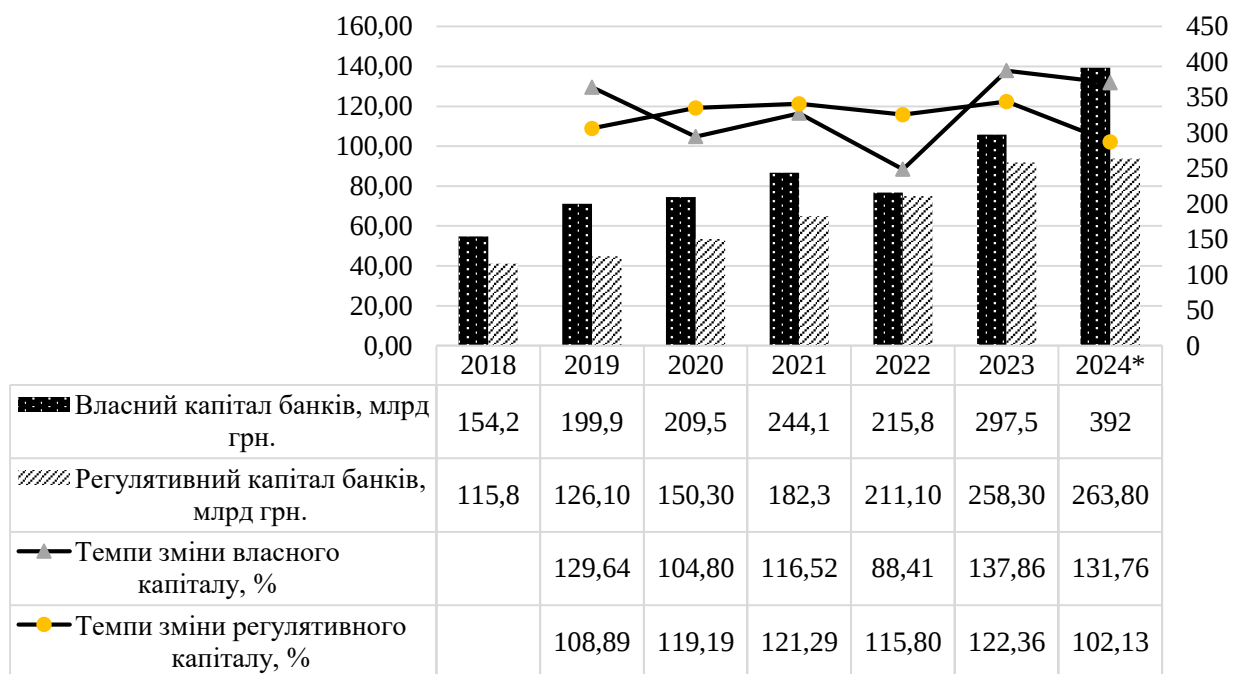

Рис. 2.8. Динаміка власного та регулятивного капіталу банків України за період 2018-2024 рр.

2024* - станом на 01.11.2024

Джерело: розраховано автором за матеріалами [87].

Якщо розглядати динаміку власного та регулятивного капіталів банків України, то вони мають тенденцію до зростання. Єдине у 2022 р темпи зростання власного капіталу мали тенденцію до зменшення та склали 88,41 %. Але, амплітуда коливання темпів зростання має неоднозначний характер.

Якщо розглядати банки з найбільшим регулятивним капіталом, то п'ятірки най більших слід віднести провідні банки України з найбільшим регулятивним капіталом, то у першу п'ятірку станом на 01.11.2024 р. входять: АТ КБ «

П Джерело: складено автором за матеріалами [80] .

р Розглянемо динаміку регулятивного капіталу в цілому по системі банків та нормативи виконання достатності капіталу банків (рис. 2.9).

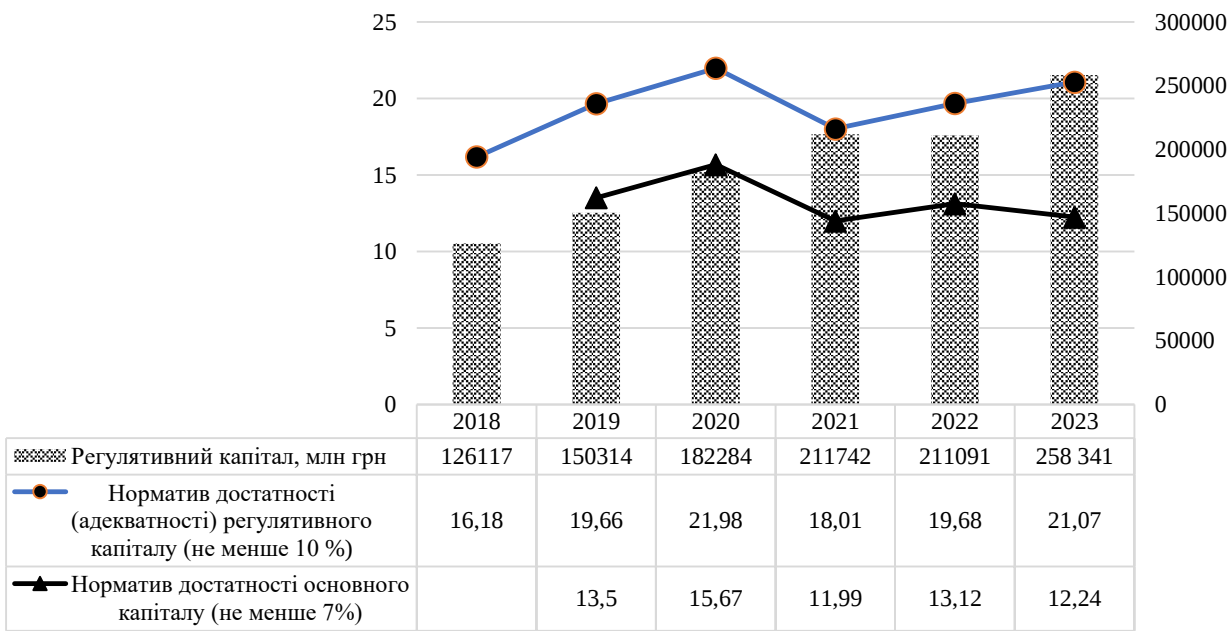

Рис. 2.9 Динаміка виконання економічних нормативів щодо достатності капіталу банків України за період 2018-2023 рр.

2 Джерело: складено автором за матеріалами [82] .

1

Як видно з рисунку 2.9, регулятивний капітал банків в цілому по системі має тенденцію до зростання. Це зумовлено вимогами до капіталу НБУ. За період, що досліджується, нормативи щодо достатності капіталу виконуються з перевищенням порогових значень, майже у двічі.

З 01.09.2024 р. НБУ, ввів додаткові індикатори достатності капіталу, які зображені на рис. 2.10.

д

г

р

н

Рис. 2.10 Динаміка нових нормативів щодо достатності капіталу банків України, %

Джерело: складено автором за матеріалами [100]

Якщо розглядати динаміку нормативів, які мають за визначений короткостроковий період за своїм впровадженням, то слід констатувати той факт, що вони відповідають вимогам ЄС, що представлені на рисунку 2.7.

В процесі дослідження рівня достатності капіталу банків, слід враховувати прибутковість діяльності банків (рис. 2.11).

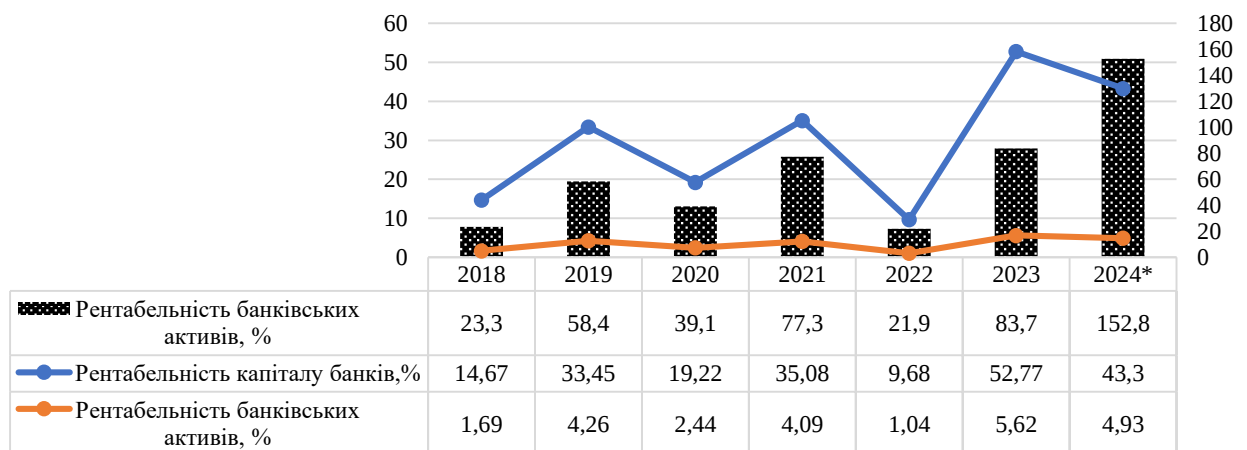

Рис. 2.11. Динаміка індикаторів рентабельності активів, капіталу та прибутку банків України за період 2018-2024 рр.

Джерело: розраховано автором за матеріалами [87].

Як свідчать дані рисунку 2.11, за аналізований період банківська система досягає позитивних результатів щодо рентабельності активів та капіталу.

Найбільш критичні значення зафіксовано у 2018 р. Попри воєнний стан в Україні отриманий прибуток за неповний 2024 р. склав 152,8 млрд грн.

Таким чином, можна зробити висновок, що на сьогодні регулятор направляє власні намагання до наближення розрахунку достатності капіталу до світових стандартів, зокрема застосування системи ICAAP, яка є тісно інтегрованим у процес управління ризиками та прийняття стратегічних рішень банком.

2.3. Аналіз інструментів монетарної політики Національного банку України

Як було зазначено у першому розділі, інструменти монетарної політики підтримують фінансово стабільний розвиток банків.

Національний банк України під час воєнного стану (2022–2024 роки) використовує комплекс інструментів монетарної політики для забезпечення фінансової стабільності, підтримки економіки та мінімізації інфляційного тиску.

Основні заходи та інструменти НБУ у цей період такі.

По-перше. Валютно-курсові заходи;

1.1. Фіксація офіційного обмінного курсу гривні до долара США; установлення фіксованого курсу (на рівні 36,57 грн/дол. США з липня 2022 року) для стабілізації валютного ринку та запобігання паніці. Використання цього інструменту дозволило стримати спекулятивні коливання та знизити вплив воєнних ризиків.

1.2. Валютні інтервенції: прямий продаж валюти на міжбанківському ринку для задоволення попиту імпортерів критичного імпорту та стримування курсових коливань. Обсяги інтервенцій у 2022 році сягали рекордних \$24 млрд, що зменшило міжнародні резерви, але стабілізувало ринок.

1.3. Валютні обмеження: запровадження лімітів на зняття валюти та перекази за кордон; заборона купівлі валюти для низки неперіоритетних операцій.

По-друге. Облікова ставка.

2.1. Підвищення облікової ставки до 25% (з червня 2022 року) – це найвищий рівень облікової ставки в історії незалежної України. Мета – стримати інфляційний тиск, стабілізувати гривню та забезпечити привабливість гривневих заощаджень. У 2023–2024 роках облікова ставка поступово коригується відповідно до умов економіки.

2.2. Стимулювання банків до роботи із депозитами населення. Висока облікова ставка сприяла зростанню ставок за депозитами, що збільшило довіру до гривні.

По-третє. Операції на міжбанківському ринку та ліквідність.

3.1. Рефінансування банків. Надання банкам довгострокових кредитів рефінансування для підтримки їхньої ліквідності. Зниження обсягів рефінансування після стабілізації банківської системи.

3.2. Випуск військових облігацій. Банки активно купували військові облігації, що сприяло фінансуванню дефіциту державного бюджету.

3.3. Обмеження ліквідності. Скорочення обсягів надмірної ліквідності в банківській системі для стримування інфляційного тиску.

П

о 4.1. Контроль інфляції. Попри воєнні ризики, НБУ продовжував орієнтуватися на середньострокову інфляційну ціль у 5%. Висока облікова ставка допомагала стримувати інфляцію, яка досягла піку у 2022 році (26.6%), але знижувалася у 2023 році.

т 4.2. Комунікація з ринком. Постійні публічні звіти про інфляційні ризики, макроекономічні прогнози та курсову політику для підвищення прозорості рішень НБУ.

р По-п'яте. Робота з міжнародними резервами

т 5.1. Збільшення міжнародних резервів. Залучення фінансової підтримки від міжнародних партнерів (МВФ, ЄС, США). На кінець 2023 року резерви досягли рекордного рівня, перевищивши \$40 млрд, що забезпечило стабільність фінансової системи та інфляційного таргетування.

5.2. Оптимізація витрат на інтервенції. Зниження валютних інтервенцій у 2023 році завдяки стабілізації попиту на валюту.

П

о 6.1. Програма «Доступні кредити 5-7-9%». Продовження підтримки бізнесу через пільгове кредитування. Умови програми адаптовано до воєнних умов для підтримки малого та середнього бізнесу.

о 6.2. Мораторій на штрафи та реструктуризація боргів. Для підтримки боржників під час війни банки запровадили пільгові умови.

т По-сьоме. Цифрові інструменти та регуляції.

е 7.1. Посилення контролю за нелегальними операціями. Перевірка транзакцій для запобігання відтоку капіталу.

Стимулювання розширення банківських розрахунків. Заохочення електронних платежів і зменшення обігу готівки.

Ці заходи дозволили Україні втримати контроль над економічною ситуацією навіть у надзвичайно складних умовах війни, а саме:

- Фінансова стабільність: уникнуто гіперінфляції та неконтрольованої девальвації.
- Валютний ринок: стабілізовано обмінний курс.
- Інфляція: зростання цін уповільнене у 2023 році завдяки жорсткій монетарній політиці.
- Довіра до гривні: активізація депозитів і стримування відтоку капіталу.

Надалі розглянемо аналітичну інформацію щодо використання даних інструментів.

В першу чергу – це процентна політика НБУ. Процентна політика НБУ реалізується впершу чергу через регулювання ключової ставки тобто облікової ставки НБУ

Розглянемо зміну облікової ставки НБУ протягом 2023 р. (рис. 2.12).

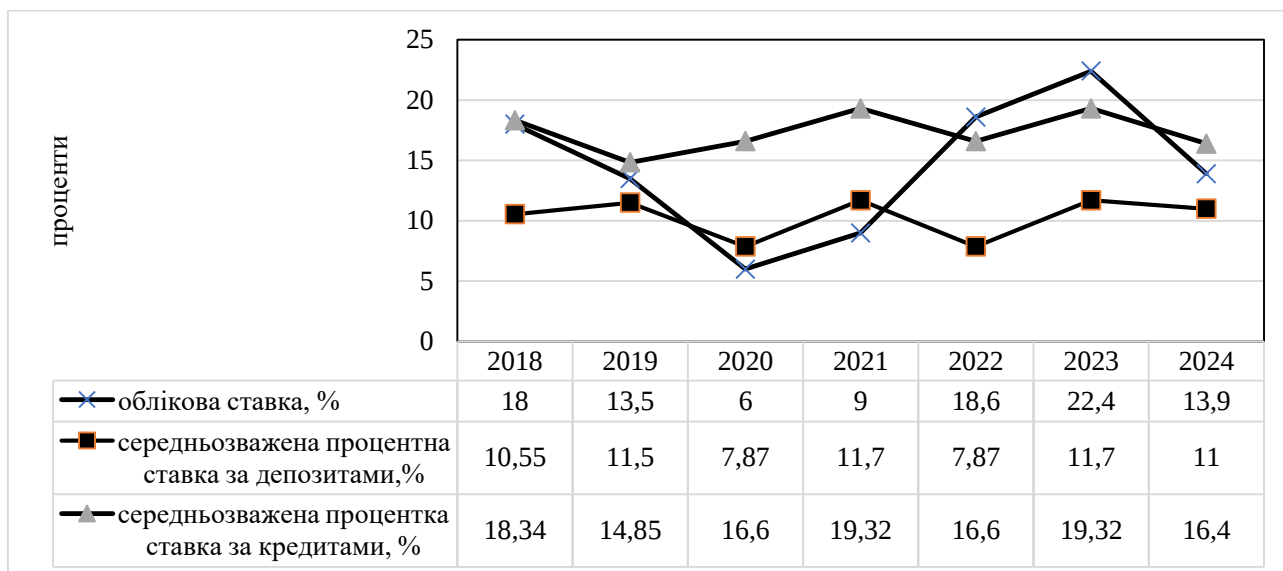

Рис. 2.12 Динаміка облікової ставки НБУ за 2018-2024 рр, % річних

Джерело: складено автором за матеріалами: [100].

Як свідчать дані таблиці 2.12 підвищення облікової ставки у червні 2022 року НБУ з 10 % до 25 % було спрямовано на стримання інфляції, стабілізації фінансового ринку та залучення іноземного капіталу у державні облігації. У 2024 році її було зменшено і станом на теперішній час вона складає 13 %, хоча і залишалася високою. Це робиться для того, щоб підтримати привабливість гривневих активів.

Розглянемо динаміку процентних ставок за операціями рефінансування (рис. 2.13).

Виходячи із даних рисунку 2.13, можна констатувати, що зміна процентних ставок за операціями рефінансування НБУ залежить від зміни облікової ставки. Так само коливається середньозважена ставка за усіма інструментами рефінансування.

Також слід відмітити, що за такими операціями рефінансування як операції репо, кредити, надані для підтримання довгострокової ліквідності банків, стабілізаційні кредити, операції своп та інші, НБУ взагалі не проводив операції.

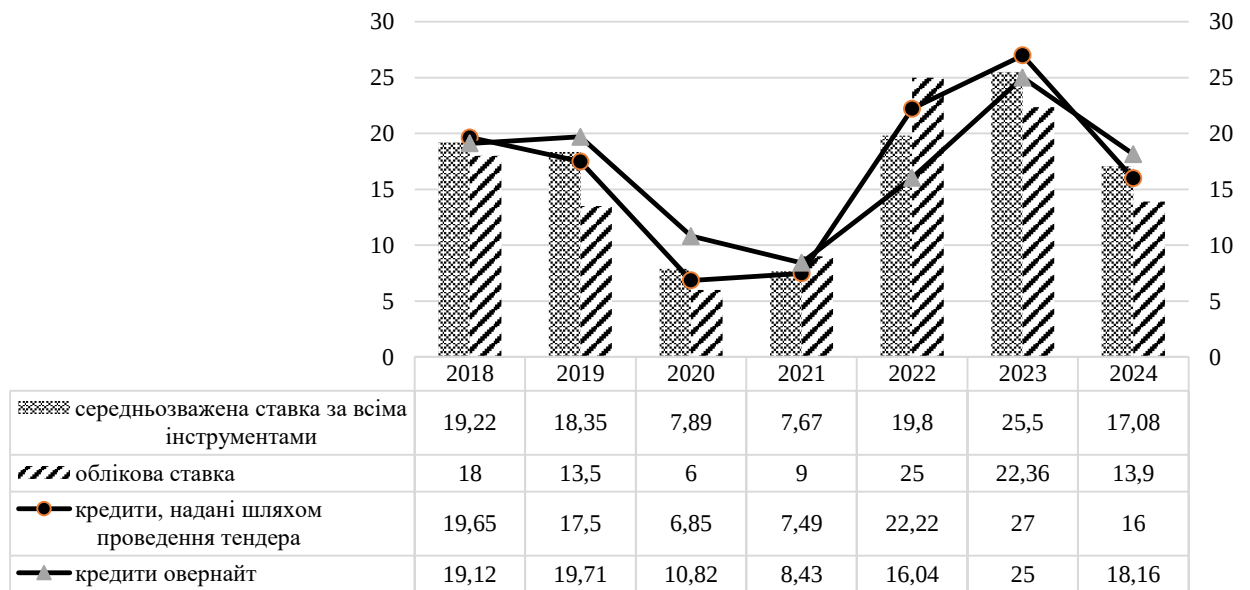

Рис. 2.14 Динаміка процентних ставок НБУ за основними інструментами рефінансування за період 2018-2024 рр., %

Джерело: складено автором за матеріалами: [100].

До інструментів монетарної політики також належить механізми формування обов'язкових резервів (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Нормативи формування банками обов'язкових резервів станом на 11.10.2024 р., %

Показник	Національна валюта	Іноземна валюта
Кошти на вимогу і кошти на поточних рахунках не фінансових корпорацій	15	25
Кошти на вимогу і кошти на поточних рахунках домогосподарств	25	35
Строкові кошти і вклади (депозити) домогосподарств із мінімальним початковим строком погашення до 92 календарних днів (включно)	25	35
Строкові кошти і вклади (депозити) нефінансових корпорацій	15	25
Строкові кошти і вклади (депозити) домогосподарств із мінімальним початковим строком погашення, що становить 93 календарні дні та більше	0	15
Кошти вкладів (депозитів) і кошти на поточних рахунках інших банків- нерезидентів та кредити, що отримані від міжнародних (крім фінансових) та інших організацій-нерезидентів	15	25

Джерело: [101].

Як відзначає У. Грудзевич, «...якщо впродовж 2016–2020 рр. обов’язкові резерви були практично незмінними, то впродовж 2022–2023 рр. цей інструмент переглядався декілька разів» [102].

Слід також звернути увагу на виконання банками таких нормативів, що підтримують їх прибутковість і ліквідність як LCR_{ВВ} - норматив коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами, не менше 100 %; LCR_{ів} - норматив коефіцієнта покриття ліквідності в іноземній валюті, не менше 100 % та NSFR - норматив коефіцієнта чистого стабільного фінансування, не менше 100 %. Проведемо аналіз зазначених нормативів за системно важливим банками (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Виконання системно важливими банками нормативів LCR_{ВВ}, LCR_{ів} та NSFR

Банк	Станом на 01.01.2024			Станом на 01.11.2024		
	LCR _{ВВ}	LCR _{ів}	NSFR	LCR _{ВВ}	LCR _{ів}	NSFR
АТ "Укрексімбанк"						
АТ "Райффайзен Банк"	228,6414	234,9970	198,9144			
АТ "ТАСКОМБАНК"	170,4879	165,4428	139,1533			
АТ "КРЕДОБАНК"	257,3776	374,5537	249,5434			
Акціонерний банк "Південний"	286,7892	223,2746	219,4151			
АТ "ПУМБ"	232,1630	394,8846	191,3437			
АТ "УКРСИББАНК"	289,2903	242,2817	338,2346			
АТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	277,0697	297,0263	345,2325			
АБ "УКРГАЗБАНК"	189,7836	217,6919	139,1796			
АТ "ОТП БАНК"	257,8735	302,1892	237,2654			
АТ "Ощадбанк"						
АТ КБ "ПриватБанк"						
АТ "А - БАНК"						
АТ "Ідея Банк"						
АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"						
АТ "СЕНС БАНК"						
АТ "МОТОР-БАНК"						

Джерело: сформовано автором за матеріалами [100].

З наведених даних у таблиці 2.7, ми можемо стверджувати, що запас ліквідності та фінансової міцності у системно важливих банках значно перевищує нормативні значення та набуває тенденції до збільшення. Це свідчить про те, що найбільш впливові банки України не несуть загрози для фінансової стабільності в цілому по системі.

Слід відмітити, що під впливом фінансових шоків збільшився загальний й обсяг наданих та залучених коштів Національним банком України (табл.2.8).

Таблиця 2.8

Аналіз операцій НБУ з регулювання ліквідності банків за період
2015-2024 рр.

Роки	Підтримка ліквідності	Операції з мобілізації коштів НБУ
	млн грн	млн грн
2015	61412,3	2849235
2016	51265,3	2946856
2017	41258,9	2667036
2018	181172,8	2898928
2019	102037,5	5074362
2020	165045,5	10806529
2021	91233	13661796
2022	376553,3	52683580,0
2023	291,9	86576928,0
2024	75,0	3772494,0

Джерело: складено автором за матеріалами [101].

Як видно з даних таблиці 2.8, співвідношення операцій НБУ за сумами щодо підтримки ліквідності та операції з мобілізації, у різні періоди відрізняється. Як ми бачимо 2023 рік відрізняється високими обсягами щодо мобілізації, що свідчить про надлишкову ліквідність у банках України.

У 2022 році НБУ надав банкам близько 200 млрд грн у вигляді рефінансування. Середня ставка за кредитами рефінансування складала 27 %. Банківська система залишалася ліквідною. Жодного системного банку не було визнано неплатоспроможним у 2022–2023 роках.

Як відзначалося у попередньому підрозділі на сьогодні, прийнятті рішень щодо використання інструментів монетарної політики також зумовлена новими

ризиками, з якими ймовірно, зіткнемося протягом наступного десятиліття (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Новітні ризики, які загрожують фінансовій стабільності

Зовнішні ризики	Внутрішні ризики
ризик швидкого відтоку депозитів у цифрову епоху	геополітика
побічні ефекти від суб'єктів господарювання, які (окремо) не є системно важливими	операційний ризик
вищі відсоткові ставки та волатильність	ризик зміна клімату

Джерело: складено автором

Тому, система регулювання та нагляду, як адміністративного методу монетарної політики, мають адаптуватися відповідно до еволюції середовища загроз.

Таким чином слід відмітити, що забезпечення стійкості та збереження достатнього рівня ліквідності в банках можливе за допомогою встановлення контролю за якістю та структурою банківських активів; всебічної оцінки фінансового стану та стресо-стійкості банків; детальний скринінг платоспроможності й ділової репутації потенційних позичальників; розробка адекватної політики й стратегії нагляду та розвитку банківської системи; створення раціональної структури ресурсної бази та підтримка високої ділової репутації банків.

Монетарна політика НБУ з початку повномасштабної війни загалом відповідала панівній парадигмі боротьби з інфляцією шляхом підвищення ставок, яка підтримується МВФ. Проте навіть під таким кутом зору її можна вважати надміру жорсткою і такою, що не повною мірою враховувала потреби держави у фінансуванні воєнних видатків. Підвищивши облікову ставку до 25 %, НБУ не зміг запобігти девальвації та інфляції, чинники яких знаходяться в немонетарній площині, натомість, ускладнив залучення коштів для фінансування дефіциту бюджету, спровокував збільшення витрат на обслуговування державного боргу та значно збільшив власні витрати за депозитними сертифікатами.

Тому, НБУ в межах такої антиінфляційної політики доцільно сконцентрувати зусилля на підтриманні відносної стабільності обмінного курсу, зниженні інфляційних очікувань (за допомогою відповідальної комунікаційної політики) та забезпеченні суб'єктів господарювання доступними фінансовими ресурсами

Висновки до розділу 2

Встановлено, що при проведенні моніторингу фінансової стабільності вітчизняних банків виступає аналіз індикаторів, що оцінюють поведінковий ефект їх на макроекономічному рівні (відношення капіталу, активів, кредитів та депозитів банків до валового внутрішнього продукту). Ступінь проникнення банків в економіку практично за всіма показниками мав тенденцію до зростання до 2023 року. У 2023 році, за аналізованими показниками спостерігається їх зменшення. Так, співвідношення активів до ВВП зменшилося на 25,24 % у порівнянні з 2022 роком; співвідношення кредитів, капіталу на 1,10 % та 1,12 % відповідно. У 2023 році прослідковується зниження індикатору співвідношення депозитів до ВВП на 12,7 %. У 2023 році темпи приросту за усіма індикаторами мають тенденцію до зростання. Але, по відношенню до ВВП вони мали тенденцію до зниження.

До індикаторів, які впливають на рівень стабільності банків слід віднести рівень непрацюючих кредитів (NPL), що впливає на якість активів. Визначено, що при зменшенні наданих кредитів у 2023 р. на 78767 млн грн, частка непрацюючих кредитів зросла на 32103 млн грн або на 8,1 % у порівнянні з 2022 роком. При цьому, що станом на 01.07.2024 р. питома вага непрацюючих активів склала 34,6 % по банківській системі в цілому, зокрема: у державних банках – у банках з іноземним капіталом – 13,7, у банках з приватним капіталом – 59,2 %.

З метою подолання ситуації з кредитним ризиком, банки формують резерви під кредитні операції, що надає їм можливості погашати кредитну заборгованість клієнтів, тобто оцінювати рівень захищеності кредитів, а також виступає інструментом забезпечення фінансової стабільності банків. Їх збільшення або зменшення впершу чергу пов'язано з обсягом непрацюючих кредитів. За аналізований період індикатор захищеності кредитів коливався межах 32,9–49,35 %.

Визначено, що капітал банків за його еволюцію завжди посідав провідну роль у забезпеченні фінансової стабільності банків. з початку введення військового стану в Україні, ініціативи Базель III та Базель IV, було призупинено. Проте, на сьогодні, введена система оцінювання достатності капіталу банків України на підставі СААР – це самооцінка достатності капіталу установи для покриття всіх суттєвих ризиків та дотримання всіх нормативних вимог.

Аналіз індикаторів достатності капіталу як інструменту забезпечення фінансової стабільності дозволив виявити наступне. Якщо розглядати динаміку власного та регулятивного капіталів банків України, то вони мають тенденцію до зростання. Єдине у 2022 р темпи зростання власного капіталу мали тенденцію до зменшення та склали 88,41 %. Але, амплітуда коливання темпів зростання має неоднозначний характер. Регулятивний капітал банків в цілому по системі має тенденцію до зростання. Це зумовлено вимогами до капіталу НБУ. За період, що досліджується, нормативи щодо достатності капіталу виконуються з перевищенням порогових значень, майже у двічі.

Зроблено висновок про те, що на сьогодні регулятор направляє власні намагання до наближення розрахунку достатності капіталу до світових стандартів, зокрема застосування системи ICAAP, яка є тісно інтегрованим у процес управління ризиками та прийняття стратегічних рішень банком.

Встановлено, що Національний банк України під час воєнного стану (2022–2024 роки) використовує комплекс інструментів монетарної політики для забезпечення фінансової стабільності, підтримки економіки та мінімізації інфляційного тиску. Ці заходи дозволили Україні втримати контроль над

економічною ситуацією навіть у надзвичайно складних умовах війни, а саме: фінансова стабільність: уникнуто гіперінфляції та неконтрольованої девальвації; валютний ринок: стабілізовано обмінний курс, інфляція: зростання цін уповільнене у 2023 році завдяки жорсткій монетарній політиці, довіра до гривні: активізація депозитів і стримування відтоку капіталу.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ВИКОРИСТАННЯ ІНСТРУМЕНТІВ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛЬНОСТІ БАНКІВ

3.1. Методичний підхід до визначення каналів трансмісійного механізму та їх впливу на фінансову стабільність банків

Національний банк України відіграє вирішальну роль у забезпеченні фінансової стабільності через свою монетарну політику, зокрема через регулювання облікової ставки. Рішення НБУ щодо облікової ставки мають широкий спектр наслідків, впливаючи на інфляцію, економічне зростання та стабільність банківського сектору. Враховуючи складні економічні умови в Україні, особливо під час посткризового відновлення та повномасштабного російського вторгнення в нашу країну, ефективність та обґрунтування цих рішень потребують комплексного аналізу. У цій роботі розглядається, як НБУ враховує економічні фактори при визначенні облікової ставки для підтримки стабільності банківського сектору.

. Ефективність монетарної політики є основою для забезпечення стабільності банківського сектору. Ретельний аналіз засад політики НБУ, механізмів її реалізації та отриманих результатів може надати цінне розуміння складного взаємозв'язку між монетарною політикою та стабільністю банківського сектору в Україні.

Інструменти монетарної політики, доступні центральним банкам, включають широкий їх спектр, кожен з яких має свій унікальний механізм впливу на конкретні показники діяльності банків та забезпечення стабільності банківського сектору. Коригування ключових процентних ставок, таких як облікова ставка центрального банку, безпосередньо впливає на вартість запозичень банків, а отже, на їхні кредитні ставки, маржу прибутку та попит на кредити. Нижчі процентні ставки, як правило, стимулюють кредитну експансію, сприяючи економічній активності, але потенційно збільшуючи ризики, тоді як

вищі ставки можуть стримувати зростання кредитування, пом'якшуючи інфляційний тиск, але потенційно сповільнюючи економічне зростання [103].

Резервні вимоги визначають частку коштів вкладників, яку банки повинні тримати в резерві, що впливає на їхню ліквідність та кредитоспроможність. Зниження резервних вимог впливає на ліквідність у банківській системі, стимулюючи кредитування та економічну активність, тоді як їх підвищення може стримувати надмірну кредитну експансію та зміцнювати фінансову стабільність, підвищуючи стійкість банків до шоків ліквідності [104].

Операції на відкритому ринку передбачають купівлю або продаж центральним банком державних цінних паперів, що впливає на рівень банківських резервів та короткострокові процентні ставки. Купівля цінних паперів впливає на ліквідність у банківську систему, знижуючи короткострокові процентні ставки та стимулюючи кредитування, тоді як продаж цінних паперів має протилежний ефект [105].

Разом ці інструменти монетарної політики відіграють ключову роль у формуванні кредитної поведінки банків, управлінні ліквідністю, ризиками та фінансовою стабільністю. Це підкреслює необхідність виваженого калібрування політики, щоб орієнтуватися в складному взаємозв'язку між цілями монетарної політики та динамікою банківського сектору.

Нині широко визнано та досліджено п'ять каналів монетарного трансмісійного механізму: канал процентних ставок, канал обмінного курсу, кредитний канал, канал вартості активів та канал очікувань [106]. Ці канали демонструють, як рішення монетарної політики каскадом поширюються в економіці, впливаючи на все – від поведінки споживачів до інвестиційних тенденцій та загального економічного зростання (табл. 3.1).

На стабільність банківського сектору може суттєво впливати динаміка каналів монетарного трансмісійного механізму.

Таблиця 3.1

Канали трансмісійного механізму та їх внесок у досягнення цілей НБУ

Назва каналу	Опис	Характер впливу	Досягнення стратегічних цілей
Канал процентної ставки	Зміна облікової ставки центрального банку впливає на ринкові відсоткові ставки, обсяги позичань та кредитування, інвестиційні рішення і сукупний попит.	Ринкові відсоткові ставки, обсяги позичань та кредитування, інвестицій, а також сукупний попит.	Підтримка цінової стабільності, економічного зростання, повної зайнятості.
Канал валютного курсу	Канал обмінного курсу діє шляхом коригування обмінних курсів, що впливає на конкурентоспроможність експорту та імпорту, торговельний баланс, інфляцію через ціни імпорту та загальну економічну активність.	Валютні курси, експортно-імпортна конкурентоспроможність національних товаровиробників, торговельний баланс, ціни на імпортні товари, економічна діяльність.	Забезпечення цінової стабільності, економічного зростання.
Кредитний канал	Завдяки зміні доступності та умов кредитування, цей канал справляє дію на запозичення домогосподарствами та підприємствами, впливаючи на споживання, інвестиції та загальну економічну активність.	Доступність кредиту, умови кредитування, запозичення домогосподарствами та підприємствами, споживання, інвестиції, економічна діяльність.	Забезпечення економічного зростання, фінансової стабільності.
Канал вартості активів	Цей канал передбачає зміни цін на активи, такі як акції та нерухомість, що є результатом дій монетарної політики, що впливає на добробут домогосподарств, споживчі витрати, бізнес-інвестиції та загальні економічні умови.	Ціни на активи (акції, нерухомість), добробут домогосподарств, споживчі витрати, бізнес-інвестиції, загальні економічні умови.	Споживча впевненість.

Продовження табл. 3.1

Назва каналу	Опис	Характер впливу	Досягнення стратегічних цілей
Канал очікувань	Канал очікувань функціонує шляхом впливу на майбутні економічні перспективи та поведінку агентів на основі їхніх міркувань щодо майбутніх дій монетарної політики та економічних умов, впливаючи на споживання, інвестиції та динаміку інфляції.	Очікування агентів щодо майбутньої монетарної політики, економічної перспективи та поведінки, споживання, інвестицій, динаміки інфляції.	Закріплення очікувань, підтримка економічної діяльності, забезпечення цінової стабільності.

Джерело: складено автором на основі [72]

По-перше, канал процентних ставок безпосередньо справляє дію на банки, а відтак на ринкові процентні ставки, і як наслідок, – на прибутковість кредитної діяльності. Коливання процентних ставок можуть впливати на чисту процентну маржу банків шляхом залучення депозитів та надання кредитів за прийнятними цінами, тим самим впливаючи на їхню стабільність.

Для виявлення залежності процентних ставок за банківськими кредитами від облікової ставки НБУ була побудована регресійна модель (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Регресійна модель залежності процентних ставок за банківськими кредитами від облікової ставки НБУ

X	Часовий лаг (місяць)	P значення	Коефіцієнт детермінації	Регресійний коефіцієнт
процентна ставка домашні госп.	0	0,8717	0,0073	-0,0081
процентна ставка домашні госп.	1	0,4119	0,0024	0,0413
процентна ставка домашні госп.	2	0,0645	0,0184	0,0929
процентна ставка домашні госп.	3	0,0058	0,0497	0,1379
процентна ставка домашні госп.	4	0,0031	0,0586	0,1476

Продовження табл. 3.2

X	Часовий лаг (місяць)	P значення	Коефіцієнт детермінації	Регресійний коефіцієнт
процентна ставка усього	0	0,0000	0,6585	0,2914
процентна ставка усього	1	0,0000	0,6919	0,2985
процентна ставка усього	2	0,0000	0,6985	0,2995
процентна ставка усього	3	0,0000	0,6747	0,2943
процентна ставка усього	4	0,0000	0,6351	0,2852
процентна ставка корп. сектор	0	0,0000	0,6600	0,3425
процентна ставка корп. сектор	1	0,0000	0,6515	0,3403
процентна ставка корп. сектор	2	0,0000	0,6156	0,3306
процентна ставка корп. сектор	3	0,0000	0,5640	0,3166
процентна ставка корп. сектор	4	0,0000	0,5102	0,3011

Джерело: розраховано автором на основі [72]

Описуючи залежність між обліковою ставкою та ставками за кредитами з різними часовими лагами (табл. 3.2) можна спостерігати різний вплив облікової ставки НБУ на процентні ставки за банківськими кредитами з різними часовими лагами. Для процентної ставки за кредитами домогосподарствам значимий вплив облікової ставки починає проявлятися з лагу в два місяці (р-значення 0.0645) і стає більш виразним при трьох і чотирьох місяцях (р-значення 0.0058 та 0.0031 відповідно). Водночас коефіцієнт детермінації (R^2) також зростає з 0.0184 до 0.0586, що вказує на покращення пояснювальної здатності моделі при збільшенні лагу, але все одно для кредитів домогосподарствам описові значення дуже низькі.

Облікова ставка має дуже значимий вплив на всіх лагових періодах (р-значення <0.0001) на процентні ставки за усіма кредитами і насамперед корпоративному сектору. Коефіцієнт детермінації (R^2) залишається високим, зокрема для загальної процентної ставки найвищі значення R^2 спостерігаються

при лагу в один та два місяці (0.6919 та 0.6985 відповідно), що вказує на сильний зв'язок між цими змінними. Для процентної ставки корпоративному сектору R^2 залишається високим, але поступово знижується з лагом, що свідчить про те, що вплив облікової ставки зменшується з часом.

Загалом, можна зробити висновок, що, по-перше, облікова ставка більше впливає на процентні ставки за кредитами корпоративному сектору, ніж на кредити фізичним особам. Це може бути пов'язано з тим, що підприємства більш чутливі до змін вартості капіталу та часто змушені швидше реагувати на зміни в обліковій ставці для підтримки своєї діяльності та фінансування операцій. Крім того, кредитування корпоративного сектору часто включає більші суми і має тісніший прямий зв'язок з економічними умовами, що робить ці ставки більш чутливими до змін в обліковій ставці. Кредити фізичним особам, навпаки, можуть бути менш чутливими через фіксовані умови кредитування.

По-друге, кредитний канал відіграє вирішальну роль, оскільки зміни в доступності та умовах кредитування безпосередньо впливають на кредитну активність банків. Погіршення умов кредитування може призвести до зниження попиту на кредити та підвищення рівня кредитного ризику, що потенційно може вплинути на якість активів та загальну стабільність банків.

По-третє, стабільність банківського сектору залежить також від каналу вартості активів через зміну вартості застави та інвестиційних портфелів банків. Зміни цін на активи, такі як акції та нерухомість, можуть впливати на баланси банків та коефіцієнти достатності капіталу, а відтак на їхню стабільність.

По-четверте, канал очікувань може впливати на довіру вкладників та інвесторів до банків, що має вирішальне значення для підтримки ліквідності та стабільності. Від очікувань щодо майбутніх дій монетарної політики та економічних умов залежить вартість фондування та доступ банків до ліквідності, впливаючи на їхню стабільність у довгостроковій перспективі.

Отже, стабільність банківського сектору тісно пов'язана з функціонуванням різних каналів монетарного трансмісійного механізму, що підкреслює важливість ефективного управління монетарною політикою для

забезпечення фінансової стабільності. У цьому контексті динаміка індексу споживчих цін (ІСЦ) та облікової ставки відіграють важливу роль: ІСЦ, як показник інфляції, впливає на інфляційні очікування, які можуть змінити реальну вартість грошей та вартість запозичень. Відповідно, ці зміни відображаються на вартості фондування банків та попиті на кредити, тим самим впливаючи на їхні баланси. Облікова ставка безпосередньо впливає на вартість, за якою банки можуть запозичувати кошти у центрального банку, слугуючи важливим інструментом управління ліквідністю. Впливаючи як на ІСЦ, так і на облікову ставку, НБУ може формувати економічні очікування та поведінку, забезпечуючи банкам достатній рівень ліквідності для виконання своїх зобов'язань та збереження довіри вкладників.

Для оцінки впливу ключової облікової ставки на різні макроекономічні показники було застосовано модель векторної авторегресії (VAR). Модель VAR ілюструє динамічні взаємозв'язки між кількома часовими рядами, включаючи ключову облікову ставку, рівень інфляції, зростання ВВП, рівень безробіття та обмінні курси. Модель має наступний вигляд:

$$Y_t = A_0 + A_1 Y_{t-1} + A_2 Y_{t-2} + \dots + A_p Y_{t-p} + \epsilon_t, \quad (3.1)$$

де Y_t – це вектор змінних на час t ,

A_i – матриці коефіцієнтів, а ϵ_t – коефіцієнт зміщення.

Дані обиралися за період, починаючи з 01.01.2013, закінчуючи 01.03.2024, у щомісячному зрізі.

Для виявлення взаємозалежності між обліковою ставкою та різними макроекономічними показниками України була побудована VAR-модель, результати якої представлені у табл. 3.3 .

Облікова ставка впливає на індекс споживчих цін (ІСЦ) через показники минулого періоду промислового розвитку та ІСЦ, що вказує на те, що попередні

показники промислового розвитку та інфляції впливають на поточний рівень інфляції.

Таблиця 3.3

Результат моделі VAR для опису взаємозв'язку між обліковою ставкою та макропоказниками розвитку України

у	Змінна х	Регресійний коефіцієнт	Стандартна помилка	Т коефіцієнт	р-значення
Індекс споживчих цін (мин. рік)	L3.Індекс промислового розвитку	0.3	0.06	4.65	0
Індекс споживчих цін (мин. рік)	L1.Індекс споживчих цін (мин. рік)	0.1	0.15	0.71	0.48
Індекс споживчих цін (мин. рік)	L2.Індекс промислового розвитку	0.09	0.06	1.65	0.1
Індекс промислового розвитку	L2.Індекс споживчих цін (мин. рік)	0.6	0.35	1.7	0.09
Індекс промислового розвитку	L3.процентна ставка усього	0.4	0.14	2.76	0.01
Індекс промислового розвитку	L5.Індекс споживчих цін (мин. рік)	0.24	0.26	0.92	0.36
Зміна резервів НБУ	L5.Індекс промислового розвитку	3764.92	2588.82	1.45	0.15
Зміна резервів НБУ	L2.процентна ставка усього	1550.95	1595.25	0.97	0.33
Зміна резервів НБУ	L4.процентна ставка усього	998.83	1679.89	0.6	0.55
UAH/EUR	L4.Індекс споживчих цін (мин. рік)	3.7	2.32	1.59	0.11
UAH/EUR	L3.Індекс промислового розвитку	3.34	1.39	2.4	0.02
UAH/EUR	L2.процентна ставка корп. сектор	1.19	1.02	1.17	0.24
UAH/USD	L4.Індекс споживчих цін (мин. рік)	4.24	1.69	2.51	0.01
UAH/USD	L3.Індекс промислового розвитку	3.17	1.01	3.14	0

Продовження табл. 3.3

у	Змінна х	Регресійний коефіцієнт	Стандартна помилка	Т коефіцієнт	р-значення
UAH/USD	L3.Індекс споживчих цін (мін. рік)	1.69	1.75	0.97	0.33
Зміна рівня безробіття	L2.Індекс споживчих цін (мін. рік)	50.83	25.01	2.03	0.04
Зміна рівня безробіття	L1.Індекс споживчих цін (мін. рік)	26.62	26.38	1.01	0.31
Зміна рівня безробіття	L3.Індекс споживчих цін (мін. рік)	22.99	19.78	1.16	0.25
облікова ставка	L3.Індекс споживчих цін (мін. рік)	2.58	1.93	1.34	0.18
облікова ставка	L2.процентна ставка корп. сектор	1.16	0.82	1.43	0.15
облікова ставка	L1.UAH/USD	0.66	0.28	2.41	0.02
обсяги, млн. грн., домашні госп.	L1.Індекс споживчих цін (мін. рік)	7234.98	6927.55	1.04	0.3
обсяги, млн. грн., домашні госп.	L3.Індекс споживчих цін (мін. рік)	7023.52	5196.03	1.35	0.18
обсяги, млн. грн., домашні госп.	L5.Індекс промислового розвитку	3798.05	4392.2	0.87	0.39
обсяги, млн. грн., корп. сектор	L3.Індекс споживчих цін (мін. рік)	40265.48	56237.72	0.72	0.47
обсяги, млн. грн., корп. сектор	L5.процентна ставка корп. сектор	29425.44	22810.3	1.29	0.2
обсяги, млн. грн., корп. сектор	L2.Індекс промислового розвитку	28952.22	27914.59	1.04	0.3
обсяги, млн. грн., усього	L3.Індекс споживчих цін (мін. рік)	57756.65	67038.1	0.86	0.39
обсяги, млн. грн., усього	L2.Індекс промислового розвитку	39320.95	33275.55	1.18	0.24
обсяги, млн. грн., усього	L4.процентна ставка усього	37208.4	36771.38	1.01	0.31

Продовження табл. 3.3

у	Змінна х	Регресійний коефіцієнт	Стандартна помилка	Т коефіцієнт	р-значення
процентна ставка домашні госп.	L2.Індекс споживчих цін (мин. рік)	6.59	5.4	1.22	0.22
процентна ставка домашні госп.	L4.Індекс промислового розвитку	2.68	3.06	0.88	0.38
процентна ставка домашні госп.	L5.процентна ставка усього	2.06	1.95	1.06	0.29
процентна ставка корп. сектор	L2.процентна ставка усього	1.01	0.73	1.38	0.17
процентна ставка корп. сектор	L4.Індекс споживчих цін (мин. рік)	1	1.36	0.74	0.46
процентна ставка корп. сектор	L5.процентна ставка корп. сектор	0.78	0.57	1.37	0.17
процентна ставка усього	L2.процентна ставка усього	0.91	0.69	1.32	0.19
процентна ставка усього	L4.Індекс споживчих цін (мин. рік)	0.87	1.28	0.68	0.5
процентна ставка усього	L1.Індекс споживчих цін (мин. рік)	0.69	1.77	0.39	0.7

Джерело: розраховано автором на основі [72]

Облікова ставка впливає на промисловий розвиток через минулі значення ІСЦ та відсоткові ставки за всіма кредитами, а отже, попередня інфляція та вартість запозичень формують промислове зростання. Зміни у резервах центрального банку залежать від промислового розвитку та відсоткових ставок за кредитами.

Обмінні курси (гривня/євро та гривня/долар) залежать від минулих показників ІСЦ, промислового розвитку та ставок за корпоративними кредитами. Цей ланцюговий ефект існує тому, що зміни облікової ставки змінюють вартість запозичень, впливаючи на споживчі та інвестиційні рішення, які, зі свого боку, – на інфляцію, промислову активність, обмінний курс та зайнятість. Цей

взаємозв'язок зумовлений зусиллями центрального банку контролювати інфляцію та стабілізувати економіку шляхом коригування облікової ставки, яка впливає на різні види економічної діяльності через вартість запозичень та доступність кредитів. Водночас слід зазначити, що розрахунки проводились для різних величин лагів, зокрема і 0, але суттєвий вплив мають лише змінні з лагом 2-3 місяці.

Динамічна взаємодія між індексом споживчих цін (ІСЦ) та обліковою ставкою ілюструє, як Національний банк управляє інфляцією та економічними очікуваннями. Стратегічно регулюючи облікову ставку та використовуючи інші інструменти, НБУ може забезпечувати адекватну ліквідність, впливати на інфляційний тиск та підтримувати довіру, необхідну для фінансової стабільності. Ефективне управління монетарною політикою, враховуючи складний взаємозв'язок між каналами трансмісії та макроекономічними умовами, залишається важливим для збереження стабільності банківського сектору України.

Центральний банк використовує набір інструментів монетарної політики для опосередкованого впливу на фактори, які сприяють досягненню його стратегічних цілей. До таких інструментів належать: облікова ставка центрального банку, норми обов'язкового резервування, операції на відкритому ринку та купівля-продаж державних цінних паперів. Облікова ставка слугує важелем регулювання вартості запозичень, впливаючи так на кредитні ставки, прибутковість банків та попит на кредити. Зміни норми обов'язкових резервів впливають на ліквідність банків та їх здатність надавати кредити. Операції на відкритому ринку, включаючи купівлю та продаж державних цінних паперів, відіграють ключову роль в управлінні банківськими резервами та короткостроковими процентними ставками. Крім того, дії центрального банку, такі як кількісне пом'якшення, впливають на довгострокові процентні ставки, стимулюючи кредитування та інвестиції. Стратегічно використовуючи ці інструменти, центральний банк опосередковано керує економічною динамікою, сприяючи ціновій стабільності.

Канали монетарної трансмісії відіграють важливу роль у забезпеченні стабільності банківського сектору в Україні. Канал процентних ставок безпосередньо впливає на прибутковість банків та управління ліквідністю, тоді як кредитний канал та канал вартості активів справляють дію на кредитну активність, якість активів та адекватність капіталу. Канал очікувань далі формує ринкову поведінку та довіру інвесторів, які є критично важливими для підтримки ліквідності та фінансової стабільності. Емпіричні дані свідчать про те, що облікова ставка, зокрема її вплив на ставки за корпоративними кредитами, є потужним інструментом формування економічних результатів, оскільки бізнес більш чутливо реагує на зміну вартості запозичень.

3.2. Визначення рівня фінансової стабільності банків за інтегральною оцінкою

Незважаючи на досягнутий прогрес щодо монетарної політики, продовження воєнного стану та інші економічні виклики створюють невизначені перспективи. Ризики зростання інфляційного тиску, необхідність підтримки фінансової стабільності та продовження адаптації до умов військового конфлікту залишаються ключовими аспектами, які потребують уваги та дій з боку монетарної влади. Важливо продовжувати розвивати та вдосконалювати монетарні інструменти, забезпечувати їхню гнучкість та реагування на мінливі економічні обставини, в тому числі в умовах військового конфлікту. Тому, слід звернути увагу на оцінювання рівня фінансової стабільності саме у банківській системі.

В загалом НБУ, на постійній основі розраховує індекс фінансового стресу. Індекс фінансового стресу відображає виключно поточний стан справ у фінансовому секторі та не вказує на майбутні ризики в короткостроковій чи довгостроковій перспективі [107], (рис. 3.1).

Рис. 3.1 Динаміка індексу фінансового стресу

Джерело: [107].

Так, протягом першого півріччя 2024 р. індекс фінансового стресу залишався на високому рівні. Найбільшим внеском для цього був субіндекс державних цінних паперів. Дохідність українських суверенних єврооблігацій перебуває на історично високих рівнях, а в останні місяці дещо зросла. Водночас суттєве зниження дохідностей за внутрішніми запозиченнями уряду збалансували значення субіндексу. Валютний субіндекс поволі зростав протягом весни з огляду на поступову девальвацію гривні. Підвищення дохідностей облігацій українських компаній призвело до незначного зростання рівня субіндексу корпоративних цінних паперів, який, проте, залишається низьким. Натомість субіндекс поведінки домогосподарств дещо зменшився протягом останнього півріччя завдяки зниженню ставок за депозитами. Низькі показники банківського субіндексу дещо поліпилися в останні шість місяців завдяки поступовому зниженню облікової та міжбанківських ставок.

Ми зробимо спробу оцінити рівень фінансової стабільності банків на підставі використання інтегрованого підходу. Слід звернути увагу, що наукова спільнота по-різному підходить до визначення таких індикаторів.

Так, Б. Ейхенгрін, К. Віплош та Л. Левін проводять оцінку ймовірності настання банківських криз з позиції стану макроекономічних показників [108-

110]. Такі науковці як Л. Лепетіта, Е. Альтман та Ф. Стробеля, використовують підхід до діагностики фінансової стабільності банку на підставі оцінювання індикатора *Z-score*, [111-113]. Також можна виокремити підхід, який ґрунтується на концепції збалансованої системи показників [114-115].

Для побудови інтегрального показника фінансової стабільності нами обрано такі значення як: обсяг наданих кредитів / обсяг регулятивного капіталу; коефіцієнт стабільності (власний капітал / зобов'язання банків); коефіцієнт фінансового ризику (фінансового важеля) (зобов'язання банків / власний капітал); частка простроченої заборгованості за кредитами / темп зростання капіталу); мультиплікатор капіталу (загальні активи / статутний капітал); коефіцієнт фінансової залежності (загальні активи / власний капітал); коефіцієнт концентрації власного капіталу (незалежності або автономії) (власний капітал / загальні активи; частка кредитів наданих банківською системою / обсяг ВВП; достатність регуляторного капіталу; частка простроченої заборгованості за кредитами; темп зростання капіталу.

Для побудови інтегрального показника рівня фінансової стабільності банків України введемо деякі позначення. Нехай маємо сукупність t індикаторів (одиничних показників), що характеризують фінансову стабільність банків України і за різними аспектами описують рівень її розвитку за n періодів (років). Позначимо їх через $x_j = (x_{1j}, x_{2j}, \dots, x_{ij}, \dots, x_{nj})$, де j - індекс одиничного показника, що характеризує рівень фінансової стабільності банків України ($j = 1, m$), i - індекс періоду (року), що аналізується ($i = 1, n$). Отже, x_j - це значення J -го показника фінансової стабільності за I -ий період.

Для об'єднання одиничних показників системи в інтегральну оцінку слід спочатку виконати їхню стандартизацію, тобто привести їх до одного виду, оскільки одиничні показники, зазвичай, є неспіввимірними. Стандартизація здійснюється, здебільшого, шляхом заміни індивідуальних значень множини показників сукупності x_{ij} відносними величинами P_{ij} . Ці величини обчислюються як відношення індивідуальних значень одиничного показника до певного базового значення J -го одиничного показника. За базове значення приймають,

наприклад, середні значення показника за сукупністю, мінімальне або максимальне значення чи нормативне значення показника:

$$PJ = \bar{X}_j \quad (3.2)$$

$$Pj = x_{jmin} \quad (3.3)$$

$$Pj = x_{jmax} \quad (3.4)$$

де

$\bar{x}$ – значення J -го одиничного показника (ознаки) фінансової стабільності банків за i -тий період;

$\bar{x}_j$ – середнє значення j -го одиничного показника фінансової стабільності банків за досліджуваний період (n років);

x_{min} – еталонне значення j -го одиничного показника (ознаки) фінансової стабільності банків за досліджуваний період;

x_{max} – мінімальне значення j -го одиничного показника (ознаки) фінансової стабільності банків за досліджуваний період.

Оскільки одиничні параметри, які характеризують рівень фінансової стабільності банків України, мають різний напрям впливу, то потрібно виділити в аналізованій системі вихідних параметрів стимулятори та дестимулятори.

Серед досліджуваних показників стимуляторами є п'ять індикаторів, а дестимуляторами – шість первинних показників. У таблиці 3.4 1 подано розподіл системи первинних показників на ці групи.

Таблиця 3.4

Класифікація індикаторів фінансової стабільності

Стимулятори	Дестимулятори
Коефіцієнт стабільності, %	Обсяг наданих кредитів / Обсяг регулятивного капіталу
Коефіцієнт концентрації власного капіталу (незалежності), %	Коефіцієнт фінансового важеля;
Частка кредитів, наданих банківською системою / Обсяг ВВП	Частка простроченої заборгованості за кредитами / Темп зростання капіталу -100, %
Достатність регуляторного капіталу	Мультиплікатор капіталу
Темп зростання капіталу	Коефіцієнт фінансової залежності, %
	Частка простроченої заборгованості

Джерело: складено автором

Для показників-стимуляторів доцільно виконати стандартизацію

вихідних значень за такою формулою:

$$P_{ij} = \frac{(x_{ij} - x_{jmax})}{(x_{jmax} - x_{jmin})} \quad (3.5)$$

де X_{jmax} — максимальне значення j -го одиничного показника (ознаки) фінансової стабільності банків за досліджуваний період.

Якщо ж показник належить до дестимуляторів, тобто його зростання негативно впливає на фінансову стабільність комерційних банків, то варто застосувати таку формулу для проведення процедури стандартизації:

$$P_{ij} = \frac{(x_{jmax} - x_{ij})}{(x_{jmax} - x_{jmin})} \quad (3.6)$$

У разі збільшення величини одиничного параметра-дестимулятора підсумкова інтегральна оцінка повинна зменшуватися.

Слід зауважити, що окремі одиничні показники, які описують різні аспекти фінансової стабільності банківської системи, не однаковою мірою впливають на його загальний рівень. Зважаючи на це, при оцінці фінансової стабільності можна враховувати значимість кожного з таких показників: що більший вплив чинить одиничний параметр на узагальнювальну оцінку, то більшим буде значення його вагового коефіцієнта α_j . Сума вагових коефіцієнтів повинна дорівнювати одиниці.

Загалом, інтегральний показник (W_i) можна записати таким чином:

$$W_i = F(\alpha_1 P_1, \alpha_2 P_2, \dots, \alpha_m P_m), \quad (3.7)$$

де F — деяка скалярна функція.

Проведемо інтегральне оцінювання рівня фінансової стабільності у два способи: усі вихідні індикатори рівня фінансової стабільності рівноважливі при побудові інтегрального показника; із встановленням вагових коефіцієнтів для кожного з вихідних показників.

Вхідні показники-стимулятори для побудови інтегральної оцінки рівня фінансової стабільності комерційних банків України представлено у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

**Динаміка основних індикаторів-стимуляторів фінансової стабільності банків
України**

Роки	Коефіцієнт стабільності, %	Коефіцієнт концентрації власного капіталу (незалежності або автономії), %	Частка кредитів, наданих банками / Обсяг ВВП	Достатність регуляторного капіталу	Темпи зростання капіталу
2011					
2012					
2013					
2014					
2015					
2016					
2017					
2018					
2019					
2020					
2021	14,21		0,18	18,01	
2022			0,18	19,68	
2023			0,17	21,07	

Джерело: розраховано автором за матеріалами [86-87]

Дестимулятори інтегральної оцінки рівня фінансової стабільності банків України представлено у таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

**Динаміка основних індикаторів-дестимуляторів фінансової стабільності
банків України**

Роки	Обсяг наданих кредитів / Обсяг регуляторного капіталу	Коефіцієнт фінансового ризику (фінансового важеля)	Частка простроченої заборгованості за кредитами / Темп зростання капіталу - 100, %	Мультиплікатор капіталу	Коефіцієнт фінансової залежності, %	Частка простроченої заборгованості за кредитами
2011						
2012						
2013						
2014						
2015						
2016						
2017						

Продовження табл. 3.6

Роки	Обсяг наданих кредитів / Обсяг регулятивного капіталу	Коефіцієнт фінансового ризику (фінансового важеля)	Частка простроченої заборгованості за кредитами / Темп зростання капіталу - 100, %	Мультиплікатор капіталу	Коефіцієнт фінансової залежності, %	Частка простроченої заборгованості за кредитами
2018						
2019						
2020						
2021	2,81		47,5			
2022	3,63		21,8			
2023	2,66		28,9			

Джерело: розраховано автором за матеріалами [86-87]

При побудові інтегрального рівня фінансової стабільності банків України необхідно провести стандартизацію даних, використовуючи формули 3.5 та 3.6 (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Стандартизовані значення основних індикаторів фінансової стабільності банків України

Роки	Коефіцієнт стабільності, %	Коефіцієнт концентрації власного капіталу (незалежності або автономії), %	Частка кредитів, наданих банками / Обсяг ВВП	Достатність регуляторного капіталу	Темпи зростання капіталу	Обсяг наданих кредитів / Обсяг регулятивного капіталу	Коефіцієнт фінансового ризику (фінансового важеля)	Частка простроченої заборгованості за кредитами / Темп зростання капіталу -100, %	Мультиплікатор капіталу	Коефіцієнт фінансової залежності, %	Частка простроченої заборгованості за кредитами
2011					0,18					0,93	
2012					0,26					0,96	
2013					0,19					0,97	
2014					0,09					1,00	

Продовження табл. 3.7

Роки	Коефіцієнт стабільності, %	Коефіцієнт концентрації власного капіталу (незалежності або автономії), %	Частка кредитів, наданих банками / Обсяг ВВП	Достатність регуляторного капіталу	Темпи зростання капіталу	Обсяг наданих кредитів / Обсяг регулятивного капіталу	Коефіцієнт фінансового ризику (фінансового важеля)	Частка простроченої заборгованості за кредитами / Темп зростання капіталу -100, %	Мультиплікатор капіталу	Коефіцієнт фінансової залежності, %	Частка простроченої заборгованості за кредитами
2015					0,00					0,88	
2016					0,36					0,69	
2017					0,93					0,02	
2018					1,00					0,00	
2019					0,95					0,04	
2020					0,90					0,13	
2021											
2022											
2023											

Джерело: розраховано автором

Відповідно до першого підходу, усі вихідні чинники мають однакову важливість при побудові інтегрального показника фінансової стабільності банківської системи, а саме 0,91 (рис. 3.2).

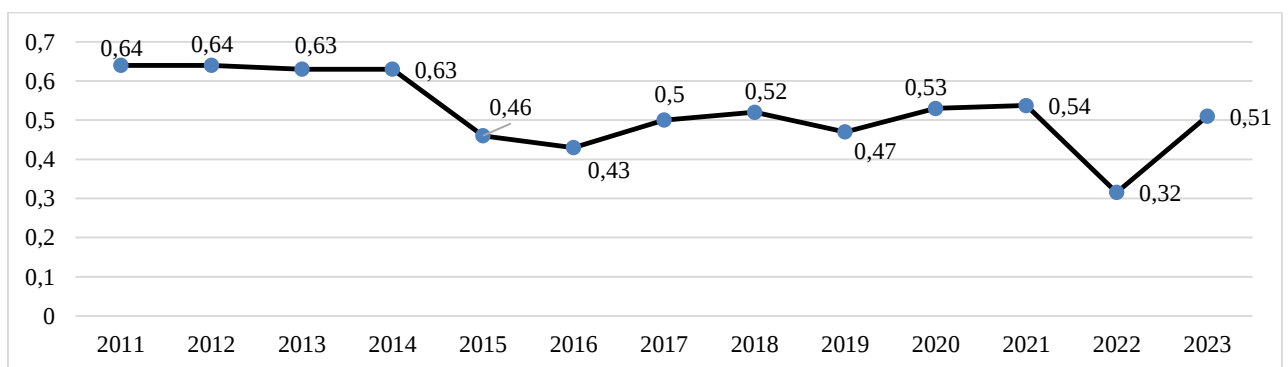

Рис. 3.2 Динаміка рівня фінансової стабільності банків України у 2011-2023 рр.

Джерело: побудовано автором

Відповідно до побудованого інтегрального показника можна виділити

чотири етапи в досліджуваному періоді, для яких характерні такі тенденції динаміки рівня фінансової стабільності банків України:

- 2011-2014 рр. – упродовж цього періоду фінансова стабільність банків України перебуває практично на одному рівні. Значення показника коливалось у межах 0,63-0,64, що є максимум побудованого інтегрального показника протягом усього досліджуваного періоду;

- 2015-2016 рр. – це період стрімкого спаду інтегрального рівня фінансової стабільності. А у 2016 року він досягнув мінімального значення за весь досліджуваний період і становив 0,43, що фактично на 31 % менше щодо 2014-го. Така динаміка пояснюється стрімким зростанням простроченої заборгованості. Саме 2015 року частка простроченої заборгованості зросла практично у три рази порівняно з 2014 р.;

- 2017-2021 рр. - період позитивної динаміки рівня фінансової стабільності банків України. Практично з кожним роком упродовж цього періоду (окрім 2019-го) відбувалося зміцнення фінансової стабільності банків України. Однак, попри позитивну динаміку, фінансова стабільність українських банків не повернулась до рівня 2011-2014 рр.

- 2022-2023 рр. – період воєнного стану в Україні. Як ми бачимо у 2022 році остерігається значене падіння цього показника, хоча 2023 рік характеризується рівнем фінансової стабільності довоєнного період.

Попри позитивну динаміку, фінансова стабільність українських банків не повернулась до рівня 2011-2014 рр.

Побудуємо інтегральний показник рівня фінансової стабільності банків України за другим підходом, а саме врахуємо різну вагу впливу кожного з аналізованих первинних показників на рівень фінансової стабільності. У таблиці 3.8 представлено побудовані вагові коефіцієнти для всіх 11 одиничних показників. Вагові коефіцієнти є експертними оцінками сили впливу досліджуваних показників на рівень фінансової стабільності банків України.

Вагові коефіцієнти індикаторів фінансової стабільності банків

Показник X_j	Вага a_j
1. Обсяг наданих кредитів / Обсяг регулятивного капіталу	
2. Коефіцієнт стабільності (Власний капітал / Зобов'язання банків) • 100, %	
3. Коефіцієнт фінансового ризику (фінансового важеля) (Зобов'язання банків / Власний капітал)	
4. Частка простроченої заборгованості за кредитами / темп зростання капіталу • 100, %	
5. Мультиплікатор капіталу (Загальні активи / Статутний капітал)	
6. Коефіцієнт фінансової залежності (Загальні активи / Власний капітал) • 100, %	
7. Коефіцієнт концентрації власного капіталу (незалежності або автономії) (Власний капітал / Загальні активи • 100), %	
8. Частка кредитів наданих банківською системою / Обсяг ВВП	
9. Достатність регуляторного капіталу	
10. Частка простроченої заборгованості за кредитами	
11. Темп зростання капіталу	
Разом	

Джерело: розраховано автором

З використанням розглянутої вище методики побудови інтегральних показників побудовано на основі формули 3.7 інтегральний рівень фінансової стабільності банків України у 2011-2023 рр. Результати розрахунків представлено на рисунку 3.3.

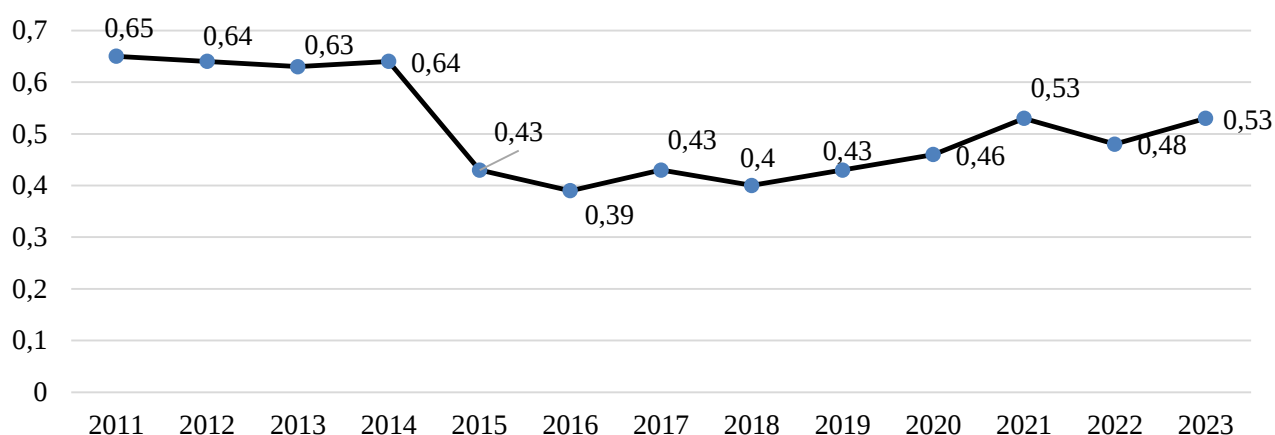

Рис. 3.3 Динаміка рівня фінансової стабільності банків України з використанням вагових коефіцієнтів у 2011-2023 рр.

Джерело: розраховано автором

Як видно з рисунку 3.2, тенденції динаміки побудованих інтегральних показників фінансової стабільності банківської системи України однакові за кожним із запропонованих підходів. Обидва з побудованих показників досягають

мінімального значення 2016 року.

Таким чином, оцінка ефективності системи фінансового оздоровлення банку має здійснюватися на основі показників фінансової стійкості, ділової активності, показників ліквідності, ефективності управління, а також показників, негативне значення яких може призвести до неплатоспроможності банківської установи.

Висновки до розділу 3

Ефективність монетарної політики є основою для забезпечення стабільності банківського сектору. Ретельний аналіз засад політики НБУ, механізмів її реалізації та отриманих результатів може надати цінне розуміння складного взаємозв'язку між монетарною політикою та стабільністю банківського сектору в Україні.

Встановлено, що стабільність банківського сектору тісно пов'язана з функціонуванням різних каналів монетарного трансмісійного механізму, що підкреслює важливість ефективного управління монетарною політикою для забезпечення фінансової стабільності. У цьому контексті динаміка індексу споживчих цін (ІСЦ) та облікової ставки відіграють важливу роль: ІСЦ, як показник інфляції, впливає на інфляційні очікування, які можуть змінити реальну вартість грошей та вартість запозичень. Відповідно, ці зміни відображуються на вартості фондування банків та попиті на кредити, тим самим впливаючи на їхні баланси. Облікова ставка безпосередньо впливає на вартість, за якою банки можуть запозичувати кошти у центрального банку, слугуючи важливим інструментом управління ліквідністю. Впливаючи як на ІСЦ, так і на облікову ставку, НБУ може формувати економічні очікування та поведінку, забезпечуючи банкам достатній рівень ліквідності для виконання своїх зобов'язань та збереження довіри вкладників.

Доведено, що канали монетарної трансмісії відіграють важливу роль у забезпеченні стабільності банківського сектору в Україні. Канал процентних ставок безпосередньо впливає на прибутковість банків та управління ліквідністю, тоді як кредитний канал та канал вартості активів справляють дію на кредитну активність, якість активів та адекватність капіталу. Канал очікувань далі формує ринкову поведінку та довіру інвесторів, які є критично важливими для підтримки ліквідності та фінансової стабільності. Емпіричні дані свідчать про те, що облікова ставка, зокрема її вплив на ставки за корпоративними кредитами, є потужним інструментом формування економічних результатів, оскільки бізнес більш чутливо реагує на зміну вартості запозичень.

Проведено розрахунок інтегрального показника фінансової стабільності банків. Інтегральне оцінювання рівня фінансової стабільності було проведено у два способи: усі вихідні індикатори рівня фінансової стабільності рівноважливі при побудові інтегрального показника; із встановленням вагових коефіцієнтів для кожного з вихідних показників.

Відповідно до побудованого інтегрального показника було виокремлено чотири етапи в досліджуваному періоді, для яких характерні такі тенденції динаміки рівня фінансової стабільності банків України:

- 2011-2014 рр. – упродовж цього періоду фінансова стабільність банків України перебуває практично на одному рівні. Значення показника коливалось у межах 0,63-0,64, що є максимум побудованого інтегрального показника протягом усього досліджуваного періоду;

- 2015-2016 рр. – це період стрімкого спаду інтегрального рівня фінансової стабільності. А у 2016 року він досягнув мінімального значення за весь досліджуваний період і становив 0,43, що фактично на 31 % менше щодо 2014-го. Така динаміка пояснюється стрімким зростанням простроченої заборгованості. Саме 2015 року частка простроченої заборгованості зросла практично у три рази порівняно з 2014 р.;

- 2021 рр. - період позитивної динаміки рівня фінансової стабільності банків України. Практично з кожним роком упродовж цього періоду (окрім 2019-го)

відбувалося зміцнення фінансової стабільності банків України. Однак, попри позитивну динаміку, фінансова стабільність українських банків не повернулась до рівня 2011-2014 рр.

- 2022-2023 рр. – період воєнного стану в Україні. Як ми бачимо у 2022 році остерігається значене падіння цього показника, хоча 2023 рік характеризується рівнем фінансової стабільності довоєнного період.

Попри позитивну динаміку, фінансова стабільність українських банків не повернулась до рівня 2011-2014 рр.

Зроблено висновок про те, що оцінка ефективності системи фінансового оздоровлення банку має здійснюватися на основі показників фінансової стійкості, ділової активності, показників ліквідності, ефективності управління, а також показників, негативне значення яких може призвести до неплатоспроможності банків.

ВИСНОВКИ

За результатами підготовки кваліфікаційної роботи магістра було зроблено такі висновки.

1. Визначено, що банки відіграють ключову роль у забезпеченні сталого розвитку економіки. Банкам належить провідна роль у мобілізації тимчасово вільних коштів нефінансових корпорацій та домогосподарств, які у подальшому спрямовуються на розвиток ринків капіталів та підтримки реального сектору економіки. Розглянуто питання щодо формування теорії фінансової стабільності та виокремлено два типи концепцій: «фінансової нестабільності» і «фінансової крихкості».

Проведений аналіз наукової літератури щодо визначення сутності поняття фінансової стабільності банків та було встановлено, що поняття «фінансова стабільність» пов'язана з іншими економічними категоріями такими як цінова стабільність, фінансова криза, системний ризик, фінансова стійкість, крихкість фінансової системи.

Було сформовано систему забезпечення та визначено, що фінансова стабільність – це забезпечення дієздатності банківської системи та банків зокрема, безперервно та ефективно функціонувати в умовах циклічності економіки та турбулентності фінансового ринку.

2. Встановлено, що еволюція підходів до встановлення монетарної політики та монетарного регулювання пройшла тривалий період та за історію її існування було сформовано декілька підходів та течій. В основному ці течії містять у собі основні компоненти регулювання саме: кількість грошей в обігу, ціни та інфляція, валютний курс, виробництва та зайнятість. Обґрунтовано, що поєднання інструментів монетарної політики та макропруденційної, надає можливості монетарним органам влади досягти цілі – забезпечення фінансової стабільності.

3. У роботі було розглянуто антикризові заходи до яких вдаються монетарні регулятори на прикладі кризи 2008 р. та кризи пандемії COVID 19. Нами встановлено, що під час кризових ситуацій, усі центральні банки вдаються до зниження ставок, інтервенцій на валютних ринках та викупу активів для

підтримки ліквідності. Україна вирізняється більшою увагою до стабілізації національної валюти та підтримки банківської системи через складну макроекономічну ситуацію.

4. Доведено, що вплив монетарної політики на забезпечення фінансової стабільності банків відбувається за рахунок реалізації концепції використання її інструментів, які можна розглядати як адміністративні та індикативні. Зміна трансмісійного механізму монетарної політики Національного банку України до воєнного стану та під час нього має свої пріоритети та акценти. До воєнного стану: традиційні інструменти монетарної політики, такі як регулювання облікової ставки, інфляційне таргетування, вплив на кредитний ринок. Головною метою було забезпечення цінової стабільності та сприяння економічному зростанню. Під час воєнного стану: екстрені інструменти, такі як фіксація валютного курсу, зміцнення золотовалютних резервів, підтримка державного боргу через викуп ОВДП. Основна ціль – стабілізація фінансової системи, контроль інфляції та підтримка економіки.

Доведено, що в загалом, ключові відмінності можна охарактеризувати таким чином: до воєнного стану механізм був спрямований на розвиток економіки через регулювання ринкових інструментів. Під час війни монетарна політика стала переважно кризовою, зосередженою на забезпеченні стабільності валюти, підтримці банківської системи та мінімізації інфляційних ризиків.

5. Встановлено, що при проведенні моніторингу фінансової стабільності вітчизняних банків виступає аналіз індикаторів, що оцінюють поведінковий ефект їх на макроекономічному рівні (відношення капіталу, активів, кредитів та депозитів банків до валового внутрішнього продукту). Ступінь проникнення банків в економіку практично за всіма показниками мав тенденцію до зростання до 2023 року. У 2023 році, за аналізованими показниками спостерігається їх зменшення. Так, співвідношення активів до ВВП зменшилося на 25,24 % у порівнянні з 2022 роком; співвідношення кредитів, капіталу на 1,10 % та 1,12 % відповідно. У 2023 році прослідковується зниження індикатору співвідношення депозитів до ВВП на 12,7 %. У 2023 році темпи

приросту за усіма індикаторами мають тенденцію до зростання. Але, по відношенню до ВВП вони мали тенденцію до зниження.

6. До індикаторів, які впливають на рівень стабільності банків віднесено рівень непрацюючих кредитів (NPL), що впливає на якість активів. Визначено, що при зменшенні наданих кредитів у 2023 р. на 78767 млн грн, частка непрацюючих кредитів зросла на 32103 млн грн або на 8,1 % у порівнянні з 2022 роком. При цьому, що станом на 01.07.2024 р. питома вага непрацюючих активів склала 34,6 % по банківській системі в цілому, зокрема: у державних банках – у банках з іноземним капіталом – 13,7, у банках з приватним капіталом – 59,2 %.

7. З метою подолання ситуації з кредитним ризиком, банки формують резерви під кредитні операції, що надає їм можливості погашати кредитну заборгованість клієнтів, тобто оцінювати рівень захищеності кредитів, а також виступає інструментом забезпечення фінансової стабільності банків. Їх збільшення або зменшення впершу чергу пов'язано з обсягом непрацюючих кредитів. За аналізований період індикатор захищеності кредитів коливався межах 32,9–49,35 %.

8. Визначено, що капітал банків за його еволюцію завжди посідав провідну роль у забезпеченні фінансової стабільності банків. з початку введення військового стану в Україні, ініціативи Базель III та Базель IV, було призупинено. Проте, на сьогодні, введена система оцінювання достатності капіталу банків України на підставі СААР – це самооцінка достатності капіталу установи для покриття всіх суттєвих ризиків та дотримання всіх нормативних вимог.

Аналіз індикаторів достатності капіталу як інструменту забезпечення фінансової стабільності дозволив виявити наступне. Якщо розглядати динаміку власного та регулятивного капіталів банків України, то вони мають тенденцію до зростання. Єдине у 2022 р темпи зростання власного капіталу мали тенденцію до зменшення та склали 88,41 %. Але, амплітуда коливання темпів зростання має неоднозначний характер. Регулятивний капітал банків в цілому по системі має тенденцію до зростання. Це зумовлено вимогами до капіталу НБУ. За період, що

досліджується, нормативи щодо достатності капіталу виконуються з перевищенням порогових значень, майже у двічі.

Зроблено висновок про те, що на сьогодні регулятор направляє власні намагання до наближення розрахунку достатності капіталу до світових стандартів, зокрема застосування системи ICAAP, яка є тісно інтегрованим у процес управління ризиками та прийняття стратегічних рішень банком.

9. Встановлено, що Національний банк України під час воєнного стану (2022–2024 роки) використовує комплекс інструментів монетарної політики для забезпечення фінансової стабільності, підтримки економіки та мінімізації інфляційного тиску. Ці заходи дозволили Україні втримати контроль над економічною ситуацією навіть у надзвичайно складних умовах війни, а саме: фінансова стабільність: уникнуто гіперінфляції та неконтрольованої девальвації; валютний ринок: стабілізовано обмінний курс, інфляція: зростання цін уповільнене у 2023 році завдяки жорсткій монетарній політиці, довіра до гривні: активізація депозитів і стримування відтоку капіталу.

10. Ефективність монетарної політики є основою для забезпечення стабільності банківського сектору. Ретельний аналіз засад політики НБУ, механізмів її реалізації та отриманих результатів може надати цінне розуміння складного взаємозв'язку між монетарною політикою та стабільністю банківського сектору в Україні.

Встановлено, що стабільність банківського сектору тісно пов'язана з функціонуванням різних каналів монетарного трансмісійного механізму, що підкреслює важливість ефективного управління монетарною політикою для забезпечення фінансової стабільності. У цьому контексті динаміка індексу споживчих цін (ІСЦ) та облікової ставки відіграють важливу роль: ІСЦ, як показник інфляції, впливає на інфляційні очікування, які можуть змінити реальну вартість грошей та вартість запозичень. Відповідно, ці зміни відображаються на вартості фондування банків та попиті на кредити, тим самим впливаючи на їхні баланси. Облікова ставка безпосередньо впливає на вартість, за якою банки можуть запозичувати кошти у центрального банку, слугуючи

важливим інструментом управління ліквідністю. Впливаючи як на ІСЦ, так і на облікову ставку, НБУ може формувати економічні очікування та поведінку, забезпечуючи банкам достатній рівень ліквідності для виконання своїх зобов'язань та збереження довіри вкладників.

11. Доведено, що канали монетарної трансмісії відіграють важливу роль у забезпеченні стабільності банківського сектору в Україні. Канал процентних ставок безпосередньо впливає на прибутковість банків та управління ліквідністю, тоді як кредитний канал та канал вартості активів справляють дію на кредитну активність, якість активів та адекватність капіталу. Канал очікувань далі формує ринкову поведінку та довіру інвесторів, які є критично важливими для підтримки ліквідності та фінансової стабільності. Емпіричні дані свідчать про те, що облікова ставка, зокрема її вплив на ставки за корпоративними кредитами, є потужним інструментом формування економічних результатів, оскільки бізнес більш чутливо реагує на зміну вартості запозичень.

12. Проведено розрахунок інтегрального показника фінансової стабільності банків. Інтегральне оцінювання рівня фінансової стабільності було проведено у два способи: усі вихідні індикатори рівня фінансової стабільності рівноважливі при побудові інтегрального показника; із встановленням вагових коефіцієнтів для кожного з вихідних показників.

Відповідно до побудованого інтегрального показника було виокремлено чотири етапи в досліджуваному періоді, для яких характерні такі тенденції динаміки рівня фінансової стабільності банків України:

- 2011-2014 рр. – упродовж цього періоду фінансова стабільність банків України перебуває практично на одному рівні. Значення показника коливалось у межах 0,63-0,64, що є максимум побудованого інтегрального показника протягом усього досліджуваного періоду;

- 2015-2016 рр. – це період стрімкого спаду інтегрального рівня фінансової стабільності. А у 2016 року він досягнув мінімального значення за весь досліджуваний період і становив 0,43, що фактично на 31 % менше щодо 2014-го. Така динаміка пояснюється стрімким зростанням простроченої

заборгованості. Саме 2015 року частка простроченої заборгованості зросла практично у три рази порівняно з 2014 р.;

- 2017-2021 рр. - період позитивної динаміки рівня фінансової стабільності банків України. Практично з кожним роком упродовж цього періоду (окрім 2019-го) відбувалося зміцнення фінансової стабільності банків України. Однак, попри позитивну динаміку, фінансова стабільність українських банків не повернулась до рівня 2011-2014 рр.

- 2022-2023 рр. – період воєнного стану в Україні. Як ми бачимо у 2022 році остерігається значене падіння цього показника, хоча 2023 рік характеризується рівнем фінансової стабільності довоєнного період.

Попри позитивну динаміку, фінансова стабільність українських банків не повернулась до рівня 2011-2014 рр.

Зроблено висновок про те, що оцінка ефективності системи фінансового оздоровлення банку має здійснюватися на основі показників фінансової стійкості, ділової активності, показників ліквідності, ефективності управління, а також показників, негативне значення яких може призвести до неплатоспроможності банків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Fisher I. The Debt-Deflation Theory of Great Depressions. *Econometrica*. 1933. Vol. № 4. P. 337–357.
2. Keynes J. M. The General Theory of Employment, Interest and Money. London: Palgrave Macmillan, 2018. 404 p.
3. Minsky H. P. The Financial Instability Hypothesis. The Jerome Levy Economics Institute Working Paper No 74. 1992. 10 p.
4. Stiglitz J., Weiss A. Credit Rationing in Markets with Imperfect Information. *American Economic Review*. 1981. Vol. 71. No 3. P. 393–410.
5. Bernanke B., Gertler M. Financial fragility and economic performance. *The Quarterly Journal of Economics*. 1990. Vol. 105. No 1. P. 87–114.
6. Allen F., Gale. D. Financial fragility, liquidity, and asset prices. *Journal of the European Economic Association*. 2004. Vol. 2. No 6. P. 1015–1048.
7. Demiguc-Kunt A., Dedtragiche E. Financial liberalization and financial fragility. IMF Working Paper 98/83. 1998. 36 p.
8. Order V. A model of financial structure and financial fragility. *Journal of Money, Credit and Banking*. 2006. Vol. 38. No 3. P. 565–585.
9. Вовченко О. С., Єгоричєва С.Б. Фінансова стабільність банків в умовах динамічного макроекономічного середовища : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2021. 233 с.
10. Белінська Я. В., Биховченко В. П. Фінансова стабільність: сутність та напрями забезпечення. *Стратегічні пріоритети*. 2010. № 4 (17). С. 57–67.
11. Белова І., Башлай С. Визначення фінансової стабільності України. *Вісник національного банку України*. 2013. № 7. С. 25–31.
12. Варваренко Г., Сінельник В. До питання визначення поняття «фінансова стабільність». *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2009. № 1. С. 52–61.
13. Wieser T. Comments on Charles A. E. Goodhart – The Links between Fiscal and Monetary Policies on the One Hand, and Financial Stability on the Other. *Monetary Policy and Financial Stability: 33rd Economics Conference (May 12–13, 2005, Vienna)*. Vienna, 2005. P. 39–46.

14. Карчева Г. Т. Ефективність функціонування та перспективи розвитку банківської системи України. Київ: Ін-т екон. та прогнозування НАН України, 2012. 520 с.
15. Пшик Б. І. Фінансова стабільність: сутність та особливості прояву. Вісник СевНТУ: Серія: Економіка і фінанси. 2013. № 138. С. 91–96.
16. Барановський О. І. Стійкість банківської системи України. Фінанси України. 2007. № 9. С. 75–87.
17. Коваленко В., Гаркуша Ю. Теоретичні та методичні підходи до оцінювання фінансової стабільності банківської системи. Вісник Національного банку України. 2013. № 9. С. 35–40.
18. Колодізев О. М., Лесик В. О. Забезпечення стабільності банківської системи на основі підвищення ефективності управління капіталізацією вітчизняних банків. Вісник Української академії банківської справи. 2012. № 1. С. 42–51.
19. Лютий І. О., Юрчук О. М. Фінансова стабільність як основа розвитку банківських послуг. Вісник Національного банку України. 2005. № 4. С. 39–43.
20. Хуторна М. Е. Принципи забезпечення фінансової стабільності кредитних установ. Фінансовий простір. 2017. № 3. С. 55–61. URL: <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/index.php/fp/article/view/528/526>.
21. Лавренюк В. В. Системно важливі банки та їх вплив на стабільність банківської системи : дис. ... канд. екон. наук. Київ, 2016. 232 с.
22. Mishkin F. Global Financial Instability: Framework, Events, Issues. Journal of Economic Perspectives. 1999. Vol. 4. Iss. 13. P. 3-20.
23. Davis E. A. Typology of Financial Instability: Oesterreichische Nationalbank (Central Bank of Austria). Financial Stability Report. 2001. Vol. 2. P. 92-110.
24. Chant J. Central Bank of Bahrain. Financial Stability Report. 2014. Vol. 12. P. 145-214.
25. Allen W. & Wood G. Defining and achieving financial stability. Journal of Financial Stability. 2016. Vol. 12. P. 152-172.

26. Foot M. What is «financial stability» and How do we get it? The Roy Bridge Memorial Lecture, Financial Services Authority. 2013. Vol. 4. P. 52-92.
27. Crockett A. Why is Financial Stability a Goal of Public Policy?: in Maintaining Financial Stability in a Global Economy. Symposium Proceedings, Federal Reserve Bank of Kansas City. 2016. Vol. 8. P. 55-96.
28. Lager J. Monitoring Financial System Stability. Bank of Australia Bulletin. 2017. Vol. 11. P. 85-116.
29. Schinasi G. J. Defining Financial Stability and a Framework for Safeguarding It, Central Bank of Chile, Working paper. 2009. No. 550. P. 48-79.
30. Про Національний банк України: Закон України від 20 травня 1999 р. № 679-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>.
31. Кияк А.Т. Фінансова стабільність банківської системи України на сучасному етапі розвитку національної економіки. Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. 2016. Т. 21. Вип. 3. С. 143-148.
32. Коваленко В.В., Радова Н.В. Цифровізація економіки та її вплив на фінансову стабільність банків. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2021. Вип. 1 (28). С. 61-68. DOI: <https://doi.org/10.32782/easterneurope.28-11>.
33. Caccioli F., Marsili M., Vivo P. Eroding market stability by proliferation of financial instruments. Eur. Phys. J. B 71. 2009. September, 4. P. 467–479.
34. Beck Th., Chen Ch., Lin F. Song Financial innovation: The bright and the dark sides. 2012. 2 October. 64 p.
35. Довгань Ж.М. Підвищення ефективності діяльності банківських установ. Світ фінансів. 2018. Вип. 3(56). С. 92–103.
36. Dimsdale N. The financial crisis of 2007–2009 and the British experience. 2009. Oxonomics. 4 June 1. P. 1–9.
37. Gennaioli N., Shleifer A., Vishny R. Neglected risks, financial innovation, and financial fragility. Journal of Financial Economics. 2012. № 104. P. 452–468.
38. Henderson B.J., Pearson N.D. The dark side of financial innovation: a case study of the pricing of a retail financial product. Journal of Financial Economics. 2011. № 100. P. 227–247.

- 39.Алексеев Л.М. Ринок фінансового капіталу: становлення, проблеми, перспективи розвитку. Київ : Максимум ; Тернопіль : Економічна думка. 2004. 424 с.
- 40.Барановський О.І. Стійкість банківської системи. Фінанси України. 2007. № 9. С. 75–81.
- 41.Реверчук С.К. Банківська система : підручник. Київ : Ліра-К. 2014. 400 с.
- 42.Погореленко Н.П., Сидоренко О.М. Моніторинг фінансової стабільності банківського сектору. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики. 2011. № 1 (10). Ч. 2. С. 61–68.
- 43.Зверяков М.І., Коваленко В.В. Формування системи індикаторів фінансової стійкості банківської системи. Фінанси України. 2012. № 4. С. 3–12.
- 44.Бондаренко Л.А., Тарасенко М.В. Дослідження понять «стабільність банківської системи» та «стабільність банку». URL: http://www.rusnauka.com/16_NPRT_2014/Economics/1_165419.doc.htm.
- 45.Зверук Л.А. Антикризові заходи в забезпеченні стійкості та стабільності банківського сектору економіки.URL: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/download/3157/3117>.
- 46.Хуторна М.Е. Принципи забезпечення фінансової стабільності кредитних установ. Фінансовий простір. 2017. № 3 (27). С. 55–59.
- 47.Євтух Л.Б., Швед І.М. Світовий досвід забезпечення стабільності банківської системи. Вісник Університету банківської справи. 2016. № 1–2 (25–26). С. 18–23.
- 48.Коваленко В.В., Радова Н.В. Моніторинг фінансової стабільності банківської системи України. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. Вип. 2 (19). С. 321-330.
49. Central banks and financial stability. Second ECB Central Banking Conference “The transformation of the European financial system”. Frankfurt am Main. 2002. October. 24–25. URL: http://www.ecb.int/events/conferences/html/press_padoa-schioppa.en.html.

50. Schinasi G. Defining Financial Stability. IMF Working Paper. 2004. WP/04/187. 19 p.
51. Report on Consolidation in the Financial Sector. Group of Ten. 2001. January. URL: <http://www.imf.org/external/np/g10/2001/01/Eng/pdf/file3.pdf>.
52. Довгань Ж.М. Фінансова стійкість банківських установ у період економічної кризи. Вісник Національний банк України. 2009. № 4. С. 20–26.
53. Кузнєцова А. Я., Погореленко Н. П. Механізм забезпечення фінансової стабільності банківської системи України. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2020. № 2 (33). С. 37–47.
54. Cukierman, A. (2013). Monetary policy and institutions before, during, and after the global financial crisis. Journal of Financial Stability. 2013. Vol. 9(3). P. 373–384. <https://doi.org/10.1016/j.jfs.2013.02.002>.
55. Whalley, J., Zhao, X. The relative importance of the Chinese stimulus package and tax stabilization during the 2008 financial crisis. Applied Economics Letters, 2013. Vol. 20(7), 682–686. <https://doi.org/10.1080/13504851.2012.730128>.
56. Acharya, V. V., & Richardson, M. (2009). Causes of the financial crisis. Critical Review, 2019. № 21(2–3). P. 195–210. <https://doi.org/10.1080/08913810902952903>.
57. Nguyen, T. V. H., Boateng, A., Nguyen, T. C. (2018). Involuntary excess reserve and bankers' remuneration: Evidence from Chinese banks. Applied Economics Letters. 2018. № 25(8). P. 518–522. <https://doi.org/10.1080/13504851.2017.1340568>.
58. Chen, H. C., Yeh, C. W. (2021). Global financial crisis and COVID-19: Industrial reactions. Finance Research Letters. 2018. № 42, 101940. <https://doi.org/10.1016/j.frl.2021.101940>.
59. Makin, A. J., & Layton, A. (2021). The global fiscal response to COVID-19: Risks and repercussions. Economic Analysis and Policy. 2021. № 69. P. 340–349. <https://doi.org/10.1016/j.eap.2020.12.016>.
60. Goodfriend, M., King R.G. The new neoclassical synthesis and the role of monetary policy. NBER Macroeconomics Annual. 1997. Vol. 12. P. 231–283.

61. Arestis, P., Sawyer M. A Critical Reconsideration of the Foundations of Monetary Policy in the New Consensus Macroeconomic Framework. Cambridge Journal of Economics. 2008. Vol. 32 No. 5. P. 761-79.
62. Walsh, C. E. Monetary theory and policy. The MIT Press, Second Edition. 2003, 639 p.
63. Asongu, S. A. A note on the long-run neutrality of monetary policy: new empirics. European Economics Letters. 2014. Vol.3. No.1. P. 1-6.
64. Gali, J. Monetary policy, inflation and business cycle: An introduction to the New Keynesian Framework. Oxfordshire: Princeton University Press, 2008, 16 p.
65. Mankiw, G.N., Taylor M.P. Macroeconomics. (European Edition ed.). . Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007, 598 p.
66. Friedman, M., Schwartz A. Money and business cycles. Review of Economics and Statistics. 1963. Vol 45. P. 32-64.
67. Gottschalk, J. Monetary Policy and German Unemployment Problem in Macroeconomic Models: Theory and Evidence. Gottschalk. Berlin German, Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2005. 240 p.
68. Palley T.I. Macroeconomics and monetary policy: Competing theoretical frameworks. Journal of Post Keynesian Economics. 2007. Vol. 30. No.1. P. 61-78.
69. Fontana G. and A. Palacio-Vera (2007). Are long-run price stability and short-run output stabilization all that monetary policy can aim for? Metroeconomica. 2007. Vol. 58. No.2. P. 269-298.
70. Основні засади грошово-кредитної політики на середньострокову перспективу. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary>.
71. Стратегія монетарної політики Національного банку України. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/monetary>.
72. Національний банк України. Офіційний веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua>.
73. Стратегія Національного банку України «Фінансова фортеця України». URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_NBU.pdf?v=9.

- 74.Коваленко В. В. Стратегічні напрями реалізації макропруденційного банківського нагляду та регулювання. Стратегічні пріоритети. 2012. № 4 (25). С. 89–97.
- 75.Group of Thirty. Enhancing Financial Stability and Resilience: Macroprudential Policy, Tools, and Systems for the Future. October 2010. URL: [http://www.group30.org/images/PDF/Macroprudential Report Final.pdf](http://www.group30.org/images/PDF/Macroprudential%20Report%20Final.pdf).
- 76.Федишин М.П., Солійчук А.О. Макропруденційна політика НБУ як інструмент посилення фінансової стабільності. Часопис економічних досліджень. 2021. № 1 (1). URL: <https://archer.chnu.edu.ua/handle/123456789/1562>.
- 77.Borio C, Drehmann M. Toward an Operational Framework for Financial Stability: “Fuzzy” Measurement and Its Consequences. Chapter 04 in Financial Stability, Monetary Policy, and Central Banking. 2011,.Vol. 15, P. 063-123.
- 78.Міжнародний валютний фонд. Звіти про світову економіку (World Economic Outlook).URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO>.
- 79.Міжнародний валютний фонд. Звіти про глобальну фінансову стабільність (Global Financial Stability Report). URL: <https://www.imf.org/en/Publications/GFSR>
- 80.Банк міжнародних розрахунків. Звіти центральних банків [Електронний ресурс]. URL: <https://www.bis.org> (дата звернення: 18.11.2024).
- 81.Європейський центральний банк. Economic Bulletin. URL: <https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin>.
- 82.Федеральна резервна система. Протоколи засідань FOMC. URL: <https://www.federalreserve.gov/monetarypolicy/fomccalendars.htm>.
- 83.Transmission mechanism of monetary policy. European Central Bank. URL: <https://www.ecb.europa.eu/mopo/intro/transmission/html/index.en.html>.
- 84.Про екстрену підтримку Національним банком України ліквідності банків: положення, затверджене правлінням НБУ від 04.09.2020 №130. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0130500-20#Text>.

85. Про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи: положення, затверджене правлінням НБУ від 04.09.2020 №130. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0615500-15#Text>.
86. Валовий внутрішній продукт в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/>.
87. Згруповані балансові залишки (у розрізі банків). Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>.
88. Коваленко В.В. Достатність капіталу банків: сучасні виміри та подальші розвідки. Вісник соціально-економічних досліджень. 2022. № 1-2 (80-81). С. 77-94. DOI: [https://doi.org/10.33987/vsed.1-2\(80-81\).2022.77-94](https://doi.org/10.33987/vsed.1-2(80-81).2022.77-94).
89. International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards (1988). Basel Committee on Banking Supervision, 30. URL: <https://www.bis.org/publ/bcbs04a.pdf>.
90. International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards – A Revised Framework (2004). Basel Committee on Banking Supervision, 251. URL: <https://www.bis.org/publ/bcbs107.pdf>.
91. A Global Regulatory Framework for More Resilient Banks and Banking Systems (2010). Basel Committee on Banking Supervision, 77. URL: https://www.bis.org/publ/bcbs189_dec2010.pdf.
92. Basel III : Finalising post-crisis reforms (2017). Bank for International Settlements, 162. URL: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d424.pdf>.
93. Basel IV': The Output Floor (2018). London : Pricewaterhouse Coopers, 4. URL: <https://www.pwc.co.uk/financial-services/assets/pdf/hot-topic-basel-iv-the-output-floor.pdf>.
94. KPMG. The world awaits: Basel 4 nears completion. December, 2016. URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2016/12/world-awaits-basel-4-nears-completion.pdf>.

95. Про організацію процесу оцінки достатності внутрішнього капіталу в банках України та банківських групах: Положення НБУ, затверджене Правлінням НБУ від 19 липня 2024 року № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0088500-24#Text>.
96. Вимоги до самооцінки достатності внутрішнього капіталу банків (ICAAP). URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/ICAAPseminar_11-2024.pdf?v=10.
97. ECB Guide to the internal capital adequacy assessment process (ICAAP). URL: https://www.bankingsupervision.europa.eu/ecb/pub/pdf/ssm.icaap_guide_201811_en.pdf.
98. Systemic Risk Survey Results - 2024 H2. URL: <https://www.bankofengland.co.uk/systemic-risk-survey/2024/2024-h2>.
99. Нормативи капіталу та їх складові. Національний банк України. URL : <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>.
100. Значення економічних нормативів в цілому по системі. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>.
101. Монетарна політика. Національний банк України. URL : <https://bank.gov.ua/ua/monetary/archive-rish>.
102. Грудзевич У. Я., Дребот Н.П. Аналіз ліквідності та прибутковості банківської системи України в умовах воєнного стану. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 48. URL : <https://www.economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2277/2198>.
103. Bianco, A., Sardonì, C. Banking theories and macroeconomics. Journal of Post Keynesian Economics. 2018. Vol. 41(2). P. 165-84. DOI: <https://doi.org/10.1080/01603477.2017.1408418>.
104. Wulandari Yu., Musdholifah, Kusairi S. The Impact of Macroeconomic and Internal Factors on Banking Distress. International Journal of Economics and Financial. 2017. Issues 7(3). P. 429-36. DOI: <https://dergipark.org.tr/en/pub/ijefi/issue/32021/354272>.

105. Shirakawa, M. (2012). Sustainability of government debt: preconditions for stability in the financial system and prices. *Financial Stability Review*. 2012. Vol. 16. P. 169-181. URL: https://abc-economie.banque-france.fr/sites/default/files/medias/documents/financial-stability-review-16_2012-04.pdf#page=169.
106. Дзюблюк О. В. Особливості трансмісійного механізму монетарної політики в Україні в умовах воєнного стану. *Економічний аналіз*. 2023. Т. 33. № 3. С. 247-256. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/48902>.
107. Звіт про фінансову стабільність. Червень 2024 р. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2024-H1.pdf?v=10.
108. Eichengreen B., Rose A. Staying afloat when the wind shifts: External factors and emerging-market banking crises. *NBER Working Paper*. 1998. № 6370. 46 p.
109. Eichengreen B., Rose A., Wyplosz C. Exchange market mayhem. The antecedents and sftermath of speculative attacks. *Economic Policy*. 1995. October. P. 249-312.
110. Laeven L., Valencia F. Systemic Banking Crises: A New Database. *IMF Working Paper*. 2008. № 224. 78 p.
111. Lepetit L., Strobel F. Bank insolvency risk and time-varying Z-score measures. *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*. 2013. № 25. P. 73-87.
112. Altman E. *Bankruptcy, credit risk, and high yield junk bonds*. Malden, MA : Blackwell Publishers Inc., 2002. 576 p.
113. Strobel F. *Bank Insolvency Risk and Z-Score Measures: A Refinement*. Department of Economics Discussion Paper. Birmingham : University of Birmingham. 2014. № 14-06. 16 p.
114. Chmutova I., Biliaieva V. Indicators of financial stability of the Ukrainian banking system. *International Journal of Managerial Studies and Research (IJMSR)*. 2015. Vol. 3. Is. 7. P. 95-103.
115. Ozturk E., Coskun A. A Strategic Approach to Performance Management in Banks: The Balanced Scorecard. *Accounting and Finance Research*. 2014. Vol. 3 (3). P. 151-158.

ДОДАТКИ

Додаток А

Динаміка нормативів діяльності по банківській системі в цілому у період з 2019 по 2023 рік

Норматив		Період				
		01.01.2020	01.01.2021	01.01.2022	01.01.2023	01.01.2024
Н1	Регулятивний капітал (млн грн)	150 313,8	182 283,6	211 742,3	211 091,1	258 340,6
Н2	Норматив достатності (адекватності) регулятивного	19,66	21,98	18,01	19,68	21,07

	капіталу (не менше 10%)					
НЗ	Норматив достатності основного капіталу (не менше 7%)	13,50	15,67	11,99	13,12	12,24
Н6	Норматив короткострокової ліквідності (не менше 60 %)	94,35	86,82	89,13	...	...
Н7	Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (не більше 25%)	17,61	19,14	18,60	17,80	15,53
Н8	Норматив великих кредитних ризиків (не більше 8-кратного розміру регулятивного капіталу)	105,00	87,39	72,35	86,33	63,13
Н9	Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (не більше 25%)	7,02	4,10	3,71	2,81	1,08
Н11	Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (не більше 15%)	0,0002	0,0002	0,0005	0,0000	0,0000
Н12	Норматив загальної суми інвестування (не більше 60%)	0,13	0,10	0,17	0,02	0,01

